

ШАНОВНІ КОЛЕГИ!

**З нагоди 140-річчя Національної парламентської бібліотеки України
11-12 травня 2006 року відбудеться
Міжнародна науково-практична конференція
“Бібліотека і книга як вимір суспільного буття”,
на якій будуть обговорюватися
тенденції розвитку бібліотечної справи на початку третього тисячоліття,
особливості функціонування бібліотеки в інформаційному просторі,
проблеми нормативно-правового забезпечення її діяльності,
актуальні питання історії бібліотечної справи,
а також шлях книги від автора до читача.**

Звертаємо вашу увагу на те, що змінено електронну адресу
Національної парламентської бібліотеки України.

Нова адреса: **office@nplu.org**.

Детально дивіться на сайті бібліотеки

Головний редактор:

Тамара Вилегжаніна

Редакційна колегія:

О.Александрова; Л.Бейліс (заст. головного редактора); В.Бабиш, канд. іст. наук; С.Басенко; В.Борисенко, д-р іст. наук; Ю.Ворона (секретар);

В.Ільганаєва, д-р іст. наук; В.Загуменна, канд. пед. наук; Т.Ківшар, д-р іст. наук; С.Кулешов, д-р іст. наук; Н.Кушнаренко, д-р пед. наук; Т.Левченко, д-р пед. наук; О.Олексюк, д-р пед. наук;

В.Пашкова, канд. пед. наук; Л.Петрова, канд. пед. наук; З.Савіна; В.Скнар, канд. пед. наук; М.Слободяник, д-р іст. наук, чл.-кор. Міжнародної академії інформатизації; В.Халецький; І.Цуріна,

А.Чачко, д-р пед. наук, дійсний член Міжнародної академії інформатизації
Комп'ютерний набір:

Леонід Бейліс, Юрій Ворона

Редактори:

Світлана Басенко, Наталія Маслова

Художник Роман Чудновський

Верстка та фото для обкладинки

Олексія Остистого

Журнал заснований

Національною парламентською бібліотекою України

Реєстраційний № KB 3254

Пошук на видання обов'язкові.

За зміст рекламних оголошень редакція відповідальності не несе.

Редакція залишає за собою право літературного редагування і скорочення статей. Редакція може опублікувати матеріали, не поділяючи точку зору автора.

Рукописи не рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 01001, м. Київ-1,

вул. Грушевського, 1

Тел.: (044) 278-84-21

Факс: (044) 278-85-12

E-mail: planeta@nplu.org

© Національна парламентська бібліотека України, 2006

Підписано до друку 17.02.2006.

Формат 60x84/8. Папір офсет.

Друк офсетний. Обл.-друк. арк.20,0.

Наклад 1850 прим. Зам. 19.

Віддруковано в Нац. парлам. б-ці України спільно з тов. «ПОЛІГРАФ»

Зміст

- 4 **Вилегжаніна Т.** Кооперація бібліотек: проблеми і переваги
- 7 **Ашаренкова Н.** Обслуговування користувачів з особливими потребами в публічних бібліотеках. Послуги, що стають реальністю для України. (Закінчення)
- 12 **Гречко Г.** Для душі, розуму, здоров'я: (Із досвіду роботи ЦБС для дітей м. Миколаєва)
- 14 **Куршутів Н.** Бібліотечне обслуговування кримсько-татарського населення Автономної Республіки Крим у місцях його компактного проживання
- 16 Форум видавців у Верховній Раді
- 17 **Дибчук Л., Паславський Т.** Благодійники українських бібліотек з канадської та латиноамериканської української діаспори
- 21 **Груніна Л., Шпір М.** Цінний дарунок канадських друзів
- 22 **Ковальчук Л.** Роль публічних бібліотек м. Києва у створенні єдиного інформаційного простору
- 24 **Людвік Н.** Проект мережевої інтеграції ЦБС Оболонського району м. Києва: досвід розробки та реалізації
- 26 **Лянсберг О.** З історії пам'ятних книжок Херсонської губернії
- 29 **Лой В.** Бібліографічні студії „Покажчики змісту часописів – важлива складова національної бібліографії України”
- 30 **Кушнерчук М.** Роль маркетингових досліджень в оптимізації обслуговування користувачів Надвірнянської ЦБС Івано-Франківської області
- 32 **Радамовська Л.** Молодіжна академія життя КЕРМІТ: (Досвід роботи бібліотеки-філії № 1 для молоді Жовтоводської ЦБС Дніпропетровської області)
- 33 **Погребна О.** Обмінюємося досвідом
- 34 **Покотило Н., Лехман Т.** Пошук юних талантів (З досвіду роботи Червоноградської ЦБС Львівської області)
- 35 **Пашкова В.** Новини, тенденції
- 36 **Кириченко Г.** Творчий семінар у Криму
- 37 **Середюк В.** Бібліотека – спеціалістам АПК
- 37 **Кравченко С.** На допомогу бібліотечному фахівцю
- 38 **Голидзьбіна А.** Завжди актуальна тема
- 39 У постійному творчому пошуку (про О. Гаращенко)
- 40 **Ільїна Е.** Покликання – бібліотека (про Г. Свінцицьку)
- 41 Небайдужість її професійне кредо (про О. Бородавку)
- 41 Налаштована на творчість (про І. Цуріну)
- 42 Якщо не ви то хто?

З с. обл. Наші автори

Додаток

Покажчик публікацій журналу „Бібліотечна планета” за 2005 рік

З 10 листопада 1999 року журнал включено до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата історичних наук



КООПЕРАЦІЯ БІБЛІОТЕК: ПРОБЛЕМИ І ПЕРЕВАГИ

КОЛОНКА
ГОЛОВНОГО
РЕДАКТОРА

БІБЛІОТЕКА сьогодні – поліфункціональний заклад. Вона є не тільки інформаційною, а й освітньою, культурно-просвітницькою, дозвіллевою установою, за висловом наших скандинавських колег, «гостиною міста». Ці функції притаманні всім бібліотекам, незалежно від статусу, форм власності, територіальної приналежності.

Треба зазначити, що сучасні бібліотеки опинилися в складних умовах. На їхню діяльність значно впливає інтенсивне поширення нових інформаційних і телекомунікаційних технологій, що спонукає до впровадження нових засобів накопичення й збереження документних та інформаційних ресурсів.

Разом із можливостями здійснювати серйозні якісні зміни в діяльності бібліотек, виникла гостра конкуренція з іншими інформаційними установами, через що бібліотеки мають доводити суспільству свої можливості і значущість. Але при недостатньому фінансуванні і кадрових проблемах кожній окремій установі це важко здійснювати.

Вихід один – об'єднувати свої зусилля. Якщо проаналізувати еволюцію співробітництва бібліотек, то можна сказати, що сьогодні жодна з них не може функціонувати ізольовано. Бібліотеки можуть ефективно виконувати свої функції тільки на основі кооперації, а інтенсивний розвиток технологій останніх років дає можливість кооперації ресурсів і обслуговування у небачених масштабах. Вона може здійснюватися, зокрема, за такими напрямками: **розвиток фондів; збереження документних ресурсів; надання доступу до документних ресурсів; бібліографічне обслуговування; корпоративна каталогізація.**

Хочу зосередити вашу увагу на деяких формах кооперації з перерахованих напрямів.

Кооперація у комплектуванні фондів.

Суть її полягає у розподілі між бібліотеками відповідальності за комплектування і збереження різних видів документів. Наприклад, Російська державна бібліотека розробляє і втілює в життя концепцію розподіленого національного бібліотечного фонду держави, згідно з якою між великими бібліотеками РФ розподіляється відповідальність за повноту комплектування документів за видовими, мовними і географічними ознаками. Складовою цієї концепції є формування розподіленого національного фонду офіційних документів, у т. ч. неопублікованих. До речі, ця тема розробляється у рамках Програми загальної доступності публікацій (UAP) ІФЛА.

Суттєві зміни відбуваються і у формуванні фондів іноземних документів. У зв'язку зі збільшенням потоку і зростанням вартості цих документів, їхня кількість у бібліотеках неухильно зменшується, через

що кожна окремо взята бібліотека не в змозі забезпечити повноту комплектування цією літературою, але може здійснити це спільно з іншими. Це ще один крок у розвитку кооперації: *від одноосібної відповідальності – до повноцінного партнерства.*

Кооперація у збереженні документних ресурсів.

В усьому світі бібліотеки накопичили велику кількість документних ресурсів, збереження яких потребує значних площ, створення спеціальних умов, на що необхідні великі кошти, котрих завжди недостатньо. Цю загальну проблему можна вирішити на корпоративних засадах. Наприклад, ефективною у даному напрямі є кооперативна програма зі збереження регіональних (місцевих) газет шляхом мікрофільмування, яка охоплює всі регіони Великої Британії та Ірландії.

Є також цікавий світовий досвід створення репозитаріїв з метою вирішення проблеми розміщення малозапитуваних документів і звільнення в бібліотеках площ для активної частини фонду й нових надходжень, що, крім того, дає значну економію коштів.

Наприклад, Вашингтонський університетський бібліотечний консорціум (<http://www.wrlc.org>) має репозитарій, де зібрано маловикористовувані фонди восьми наукових бібліотек університетів. Фізичні або юридичні особи можуть користуватися фондами репозитарію протягом 8 тижнів. Через велику вартість земельної ділянки у місті репозитарій розташований на відстані 30 миль від Вашингтона, у великому ангарі площею 4 000 м², де зберігається 1 млн. прим. документів. Між стелажми, висотою 10 м, книжки транспортуються за допомогою ліфтингу (за день виконується близько 100 замовлень). Працює всього 2 особи (див. фото на с. 5).

У Російській Федерації передбачається будівництво репозитаріїв у 7 федеральних округах. Підраховано, що це буде дешевше, ніж витратити значні кошти на будівництво книгосховищ окремих бібліотек [5].


В Україні кооперація в питанні збереження фондів визначена Програмою збереження бібліотечних і архівних фондів на 2000-2005 роки, в рамках якої провідні бібліотеки розпочали роботу зі створення Державного реєстру національного культурного надбання в частині книжкових пам'яток (старовинні рукописи, рідкісні друковані видання тощо) [1]. Робота ця вкрай необхідна, довготривала і потребує державної підтримки. Програму потрібно продовжити, а корпоративну роботу бібліотек забезпечити фінансово у повному обсязі.



Т. Вилегжанина

Кооперація у наданні доступу до документних ресурсів.

Цей вид кооперації може здійснюватися шляхом створення вільного доступу до інформації через співробітництво з видавцями та провайдерами інформації. Кожна окрема бібліотека приймає рішення щодо кооперації з іншими установами, виходячи з інформаційних потреб користувачів, власних технічних і фінансових можливостей. З 2000 року українські бібліотеки мають доступ до баз даних EBSCO за проектом "Електронна інформація для бібліотек", який є спільною ініціативою Інституту Відкритого Суспільства (Будапешт) і найбільшого у світі видавництва періодики EBSCO Publishing. Координатором цього проекту в Україні є Асоціація "Інформатіо-Консорціум". А за проектом INTAS "Доступ до електронних журналів для вчених Нових Незалежних Держав" (2002-2006) надається доступ до електронних журналів відомих європейських видавництв Springer, Blackwell Science та ін. Координаторами проекту, що об'єднує 235 бібліотек України, є Технічна інформаційна бібліотека в м. Ганновері (Німеччина) та Наукова бібліотека Національного університету "Києво-Могилянська академія" [6, 18].



Надання доступу до інформації через Інтернет можна також здійснювати на корпоративних засадах. Публічні бібліотеки є найбільш придатними і популярними точками доступу до цієї мережі, тому, що мають певним чином обладнані приміщення, підготовлений персонал, а головне – велику кількість користувачів, які традиційно приходять до бібліотеки за інформацією. До речі, кожний третій житель України є користувачем бібліотеки. Сьогодні тарифи на оплату каналів Інтернет-зв'язку для багатьох публічних бібліотек України є занадто високими, і тому має бути рішення на державному рівні щодо надання пільг саме цій категорії книгозбірень.

Вкрай необхідна кооперація у роботі з оцифрування документів з метою збереження та надання доступу до них. Минулого року НПБ України розпочала створювати електронні копії документів з фонду рідкісних і цінних видань. Було оцифровано 64 друки (15 931 стор.), доступ до яких користувачі Бібліотеки можуть отримати в мережі Інтранет.

Вкрай необхідна кооперація у роботі з оцифрування документів з метою збереження та надання доступу до них. Минулого року НПБ України розпочала створювати електронні копії документів з фонду рідкісних і цінних видань. Було оцифровано 64 друки (15 931 стор.), доступ до яких користувачі Бібліотеки можуть отримати в мережі Інтранет.

Інформацію про ці документи розміщено на сайті НПБ України (<http://www.nplu.org>) – модуль "Бібліотечному фахівцю".

В Україні вже багато бібліотек почали здійснювати цю роботу, зосередившись на рідкісних і цінних виданнях, не координуючи діяльності у цьому напрямі. Тому у користувачів виникають питання: в яких бібліотеках, яким чином можна отримати доступ до документів, переведених в електронну форму, і до яких саме?

Висновок один – надати доступ до цих ресурсів можна через спільні ініціативи з оцифрування і створення інформаційних масивів.

Кооперація з бібліографічного обслуговування.

Ідея об'єднання зусиль з аналітичного розпису періодики існує давно, і ця діяльність стрімко розвивається в усьому світі. Але в Україні вона ще на рівні паростків: за ініціативою Кіровоградської ОУНБ ім. Д.І. Чижевського в кооперації з іншими бібліотеками, зокрема Вінницькою, Тернопільською, Чернівецькою, Хмельницькою ОУНБ, створено Центральний Український Корпоративний Каталог (ЦУКК <http://www.library.kr.ua>).

Потреба в отриманні інформації з періодичних видань постійно зростає, а кількість персоналу бібліографічних відділів у бібліотеках не тільки не збільшується, а, в кращому випадку, залишається незмінною.

Кооперація цієї діяльності може здійснюватися на будь-якому рівні (національному, міжрегіональному, регіональному тощо), у будь-якій формі і допоможе вирішити завдання:

- раціонального використання кадрів бібліографів, комп'ютерної техніки;
- уникнення бібліотеками дублювання в розписі періодичних видань;
- уніфікації оброблення інформації;
- набуття персоналом навичок колективної роботи.

Прикладом ще одного об'єднання може бути створення **віртуальної довідкової служби**. Віртуальні довідки виконують бібліотеки різних рівнів і типів. Вони дають відповіді на питання пов'язані з пошуком фактографічної і тематичної інформації у глобальній мережі, електронних каталогах і БД. Певних успіхів у цьому напрямі досягли Національна бібліотека для дітей, ХДНБ ім. В.Г. Короленка, НПБ України. Працівники останньої створили і активно

підтримують на бібліотечному сайті модуль "Бібліотечному фахівцю" (<http://www.nplu.org>). На цьому модулі надаються фахові довідки з усіх аспектів бібліотечної діяльності з посиланням на інші джерела і з можливістю отримати необхідний повнотекстовий законодавчий або технологічний документ в електронному вигляді.

З розвитком Інтернет-технологій все більше зростає потреба у віртуальній довідці, а на це витрачаються додаткові зусилля і час бібліографів, хоча, скоріше всього, така робота дублюється. Тому саме вищеназвана служба може виконувати акумулюючу функцію.

Корпоративна каталогізація створюється на основі добровільного об'єднання бібліотек з метою спільного одноразового наукового оброблення документів та подальшого їхнього відображення в електронному каталозі і наданні до нього доступу віддаленим користувачам. Питання корпоративної каталогізації детально висвітлювалося у нашому часописі [3].

Бібліотекам, що стають на шлях кооперації, можна надати такі загальні поради:

– *кооперація повинна мати чітко визначену мету;*

– *кооперацію треба розглядати як стратегічний напрям діяльності закладу, тобто з глобальних позицій;*

– *обираючи форму кооперації, слід враховувати її рентабельність.*

Конкретним прикладом співробітництва є веб-сайт з бібліотечної кооперації Concord, мета якого – допомогти у розробленні нових кооперативних планів (www.bl.uk/concord).

Суспільство накопичило значний інформаційний ресурс, частина якого зберігається в бібліотеках. Сьогодні ми є свідками і учасниками процесу створення нових бібліотечно-інформаційних продуктів – електронних каталогів, різноманітних баз даних, порталів, електронних бібліотек тощо. Висококваліфіковані фахівці працюють над їхнім формуванням, часто дублюючи один одного. Уявіть собі, скільки бібліографів у країні створюють БД статей з періодичних видань (а в деяких бібліотеках ще продовжують вести систематичну картотеку статей у картковому вигляді). Хто підраховував трудовитрати, вартість інформаційного продукту, заробітну плату його виробників? Чи є необхідність у щоденному розписі періодичних видань, якщо бібліотека має доступ до різноманітних баз даних, повних текстів статей завдяки Інтернету? Наприклад, можна користуватися БД НІПБ України, про що вже йшлося у нашому часописі [2; 4].

У країнах світу, з метою інтенсивного та злагодженого впровадження інформаційних і комп'ютерних технологій та побудови єдиного електронного бібліотечно-інформаційного простору, бібліотеки об'єднуються. Світовий досвід визначив тенденції розвитку бібліотек: **від ізолюваності – до кооперації, від кооперації – до консорціумів**. Більш того, бібліотеки там одночасно є членами декількох консорціумів.

Типовим прикладом є об'єднання у консорціуми для роботи з провайдером інформаційних баз даних. Схема досить проста: є компанія, яка створює якісно та швидко БД, і є бібліотеки, котрі, об'єднавшись у консорціум, через провайдера купують доступ до цієї бази даних. У результаті кожна бібліотека витрачає кошти значно менше, ніж на придбання цієї БД самостійно. Іншим типовим прикладом є об'єднання у консорціуми за принципом використання однакових АІБС, що дозволяє бібліотекам поводити себе більш впевнено з постачальниками програмного продукту. Власне кажучи, всі види консорціумів мають спільні риси: бібліотеки намагаються не робити однакової роботи, не дублювати одна одну, а об'єднатися й делегувати повноваження своїм представникам для компетентного та узгодженого розв'язання загальних проблем і завдань. Але питання консорціумів як форми об'єднання бібліотек – це тема окремої статті.

На закінчення хочу закликати бібліотечних фахівців до об'єднання ресурсів для вирішення конкретних завдань у галузі бібліотечної справи. Адже, за висловом наших фінських колег, **"об'єднавшись – ми вистоїмо, розділені – впадемо"**. Може, це занадто емоційний вираз, але кооперація у бурхливому інформаційному просторі є надзвичайно важливою і ризиковою справою.

Список використаної літератури

1. Положення про Державний реєстр національного культурного надбання: Затв. Постановою Кабінету Міністрів України № 466 від 12 серп. 1992 р. // Законодавство – бібліотекам України. Вип. 1. Загальні засади діяльності бібліотек / Нац. парлам. б-ка України. – К., 2000. – С. 143-144.
2. Бакан С., Одинець Є. Політематична база даних статей з періодичних видань Національної парламентської бібліотеки України // Бібл. планета. – 2004. – № 2 (24). – С. 12-14.
3. Вилегжаніна Т., Одинець Є. До питання створення центру корпоративної каталогізації: підходи і перспективи // Бібл. планета. – 2005. – № 1 (27). – С. 15-18.
4. Погребна О. Електронні ресурси Національної парламентської бібліотеки України в інформаційному супроводі процесу політичних реформ у державі // Бібл. планета. – 2005. – № 1 (27). – С. 19-20.
5. Федоров В.В. Культурная и информационная политика государства: взгляд из библиотеки // Библиотековедение. – 2005. – № 1. – С. 17-22.
6. Ярошенко Т. Управління колекціями електронних журналів: Нова роль б-к у створенні інформ. освіт.-наук. простору України // Бібл. планета. – 2005. – № 4 (30). – С. 14-18.

ОБСЛУГОВУВАННЯ КОРИСТУВАЧІВ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ В ПУБЛІЧНИХ БІБЛІОТЕКАХ. ПОСЛУГИ, ЩО СТАЮТЬ РЕАЛЬНІСТЮ ДЛЯ УКРАЇНИ

ПУБЛІЧНІ БІБЛІОТЕКИ: АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ

Пропонуємо вашій увазі продовження статті, започаткованої у попередньому номері журналу. Конкретні факти, які наводяться автором, та їхнє узагальнення свідчать про шляхи вирішення бібліотеками України важливої соціальної проблеми – бібліотечно-інформаційного обслуговування людей з особливими потребами

ПРИЧИНИ інвалідності (крім спадковості) здебільшого зумовлені техногенними і соціальними факторами: порушенням балансу між природою і потребами людини, невчасністю або недосконалістю виховних, профілактичних, регулятивних, лікувальних, реабілітаційних заходів, що покладає на суспільство певні зобов'язання. А це – надання інвалідам соціальної допомоги через матеріальне забезпечення, організацію навчання, працевлаштування, медичну, психологічну, інформаційну підтримку (доступ до інформації, її переклад, представлення на різних носіях, адаптація інформаційних джерел тощо).

Вчені стверджують, що лише сукупність всіх видів допомоги здійснює цілісний реабілітаційний вплив, а недостатня реабілітованість зумовлена їхнім розривом чи епізодичністю [1, 7]. З цього твердження можна зробити висновок: постійне забезпечення інформацією (джерелами інформації) є необхідним видом соціальної допомоги, без якої неможлива повноцінна реабілітація людей з особливими потребами.

Дефіцит інформації позначається на інтелектуальному рівні особи, ускладнює її комунікацію із суспільством. І як наслідок – може призвести до численних обмежень у життєдіяльності: фізичних (ізоляція людини), трудових (складність працевлаштування), матеріальних (малозабезпеченість), освітніх (погіршення навчальної діяльності, неспроможність отримати бажану освіту, професію), творчих (збідненість уяви, фантазії) та ін. Тому публічна бібліотека повинна визначити ступінь і можливості своєї участі у задоволенні інформаційних, освітніх, культурних потреб людей з інвалідністю.

Оскільки проблема поки що не розкрита в науковій літературі, **мета статті полягає в тому, щоб окреслити теоретичні аспекти проблеми обслуговування людей з обмеженнями у життєдіяльності в публічній бібліотеці і підходи до її вирішення, узагальнити зміни в діяльності загальнодоступних бібліотек України за роки незалежності.**

Зміни в обслуговуванні людей з особливими потребами торкнулися не тільки організаційних форм, а й напрямів, змісту, технології роботи. Новим в інформаційній діяльності публічних бібліотек стало створення банків адресно-реквізитних та інформаційних даних про лікувальні, реабілітаційні центри,

спецсанаторії, організації соціального захисту; установи, що займаються питаннями працевлаштування та усиновлення інвалідів-сиріт; підприємства, котрі виготовляють спецобладнання; спеціалізовані дошкільні і навчальні заклади, де інваліди можуть отримати середню та вищу освіту; громадські об'єднання, благодійні фонди, які займаються проблемами людей з функціональними обмеженнями в регіоні, країні, за кордоном.

Важливо, що фактографічна інформація була представлена в друкованому вигляді і на веб-сайтах бібліотек. Прикладами останнього можуть бути випуски інформаційного бюлетеня (Рівненська ОУНБ), інформаційного довідника (ЦБ ЦБС для дітей м. Миколаєва).

Нове законодавство України зумовило зростання попиту на правову інформацію людей з інвалідністю. Проведене автором дослідження дозволяє дійти висновку, що у роботі щодо задоволення такого попиту існують невикористані резерви співпраці публічних бібліотек і громадських об'єднань.

Так, Одеське міське товариство інвалідів з 1995 р. здійснювало юридичні консультації за телефоном. Аналіз запитань за кілька років показав, що 60% з них пов'язані з пільгами на комунальні послуги, 10% – стосувалися сімейного кодексу, 20% – торкалися юридичних питань спадщини, а ще 10% – будівельних проблем. Щорічно правову допомогу отримували в середньому 200 осіб, що є невеликою часткою від загальної кількості інвалідів міста [2, 10].

З подібними запитаннями зверталися і до публічних бібліотек. Оскільки вони є типовими для пересічної людини, доцільно було б їх систематизувати, а відповіді на них збирати і розміщувати в інформаційній зоні бібліотеки. Її працівники могли б також готувати тематичні добірки статей, юридичних консультацій з періодичних видань і передавати їх для ознайомлення у товариство, залучати до консультацій за заздальгідь визначеними темами студентів-старшокурсників юридичних вузів та інформувати про цю послугу правління товариства в режимі вибіркового розповсюдження інформації, обслуговувати юриста-консультанта.

Комп'ютерні технології й Інтернет відкрили перед публічними бібліотеками нові можливості в опе-



Н. Ашаренкова

ративному забезпеченні правовою інформацією, наприклад, через віртуальну довідково-бібліографічну службу, доступ до повнотекстових баз правових документів тощо. Побудована у такий спосіб співпраця буде корисною всім: людям з фізичними обмеженнями і членам їхніх родин, публічній бібліотеці, громадському об'єднанню. Офіційним оформленням її може стати двосторонній договір, один із пунктів якого слід присвятити взаємним зобов'язанням щодо організації, форм, способів забезпечення інвалідів інформацією правового змісту.

Дані державної статистики свідчать, що на тлі зниження народжуваності у країні зростає дитяча інвалідність. Виховання, навчання, лікування таких дітей у домашніх умовах, а згодом їхнє самоствердження, працевлаштування, – важкий іспит для родин. Тому інформаційна підтримка батьків з цих питань стала одним із напрямів діяльності бібліотек для дітей. Цінним є те, що соціально корисна інформація доповнювалася систематизованим переліком електронних адрес установ, організацій, благодійних фондів у нашій країні і за кордоном, розгорнутими анотаціями стосовно призначення, профілю діяльності, видів можливої допомоги [3].

Новим аспектом роботи бібліотек для дітей можна вважати участь в організації благодійної допомоги інвалідам та їхнім родинам. Вони проводили ярмарки і аукціони, виставки-розпродажі виробів декоративно-прикладного мистецтва, акції „Подаруй інтернату книгу”, безкоштовні екскурсії, консультації лікарів, психологів, вчителів початкових класів, бібліотекарів. Деякі заходи стали регулярними. Так, наприклад, щорічно до Дня Києва організовувалися краєзнавчі автобусні екскурсії для хворих на ДЦП дітей та їхніх батьків (бібліотека-інформаційний центр ЦБС Шевченківського р-ну м. Києва).

При обслуговуванні дорослого читача також відбувалося поєднання бібліотечної і соціальної роботи. Зокрема, у книгозбірнях працювали пункти обміну насінням між городниками-любителями і благодійної допомоги малозабезпеченим сім'ям (збір речей, книг, іграшок з подальшою передачею у районні центри соціальної допомоги); надавалися юридичні та інші консультації; формувалися банки соціально-побутової інформації (рішення місцевої влади, правові документи з питань пенсійного забезпечення, соціальних і податкових пільг, розклади руху міжміського транспорту, роботи ЖЕКів, поліклінік тощо).

При обласних, міських публічних бібліотеках створюються служби знайомств, проводяться Дні милосердя. Разом з іншими закладами культури вони беруть участь у щорічних всеукраїнських акціях „Милосердя”.

Особливо помітною ця інтеграція є в сільській місцевості, де бібліотекар часто виконує функції соціального працівника: обслуговує інвалідів і людей похилого віку книгами вдома, до нього звертаються за порадою, допомогою в оформленні пенсій, субси-

дій, а також з іншими питаннями, пов'язаними з повсякденним життям. Можна погодитися з думкою, що „без соціальної роботи з окремими категоріями населення суспільна значимість бібліотек знизиться” [4, 15]. Одним із прикладів її визнання місцевою владою може бути створення соціальних центрів у невеликих селах, у структуру яких увійшли сільські бібліотеки (Київська область, Поліський р-н).

Невід'ємною складовою роботи публічних бібліотек за роки незалежності стала допомога в отриманні середньої і вищої освіти. Використання нових носіїв інформації, комп'ютерних технологій і засобів телекомунікацій дозволило привнести в цю діяльність нові види бібліотечних послуг: проведення віртуальних уроків та екскурсій, надання у користування CD-ROM з навчальними програмами, комп'ютерного часу для підготовки учнями контрольних робіт, рефератів, самостійного вивчення іноземних мов.

Для того, щоб діти з важким ступенем інвалідності могли скористатися пропонованими послугами, спілкуватися між собою, розвивати творчі здібності, Центральна бібліотека ЦБС для дітей м. Миколаєва розробила і представила на конкурс у 1999 р. проект „Ти у світі не один (Бібліотеки на допомогу дітям-інвалідам)”. Вперше такий проект в Україні отримав грант Міжнародного фонду „Відродження”. В результаті його впровадження було придбано 6 комп'ютерів з модемами і кольоровими принтерами, які встановили вдома у хворих на ДЦП дітей. За допомогою серверу, розміщеного в цій бібліотеці, їх об'єднали в мережу.

За короткий строк працівники бібліотеки допомогли дітям оволодіти комп'ютерною грамотністю, користуватися Інтернетом. Реалізація проекту стала прикладом консолідації зусиль публічної бібліотеки, зацікавлених організацій і відомств, комерційних фірм міста, спеціалістів у поліпшенні умов життя, навчання, розвитку дітей-інвалідів.

Значення цього проекту полягає і в тому, що після отримання загальної середньої освіти ці діти зможуть продовжити навчання у вищих навчальних закладах (ВНЗ) країни, світу через дистанційну форму. В Україні і за кордоном зростає кількість ВНЗ, які пропонують вищу освіту саме в такий спосіб, розробляючи для цього умови вступу, навчальні і методичні матеріали, кваліфікаційні вимоги до випускників тощо.

В останні роки в Україні активізувався рух громадських організацій, батьків за інтегроване навчання дітей-інвалідів у середніх і вищих навчальних закладах. Таку можливість їм надано у провідних державних і приватних ВНЗ, які готують фахівців найсучасніших професій.

Проте вибіркові дослідження показали, що в навчальній діяльності студентів з особливими потребами існують труднощі. Здебільшого вони пов'язані з уповільненою технікою письма, низьким темпом читання, порівняно з існуючою нормою, ускладнення-

ми у запам'ятовуванні термінів, невмінням аналізувати, виділяти головну думку в тексті. Викладачі відзначають їхню низьку здатність до самостійної роботи, яка займає сьогодні провідне місце в навчальному процесі вищої школи [5, 12-13].

У подолання цих труднощів можуть зробити внесок публічні бібліотеки, починаючи з дошкільного і молодшого шкільного віку. Для цього в педагогіці розроблено програми різнобічного розвитку дитини, наприклад, „Уроки уяви”, „Фантазії на тему краси”, „Я – людина, і світ навколо мене” та ін. Їхньою метою є розвиток навичок читання, уяви, уваги, пам'яті, абстрактного і конкретного мислення. В процесі реалізації програм передбачено використання елементів ігротерапії, казкотерапії, арттерапії та інших сучасних методик корекційно-розвиваючої роботи з дітьми-інвалідами. Вони спрямовані на реалізацію (стимуляцію) психічних, інтелектуальних, естетичних, творчих резервів дитини, формування у неї позитивного ставлення до навколишнього світу.

Заняття у бібліотеці для дітей проводяться в ігрових формах, що мають одну спільну рису: відсутність готової інформації. Її діти шукають самі: читають книжки, дитячі журнали, вводять нові поняття, дають визначення діям, предметам, явищам природи, вигадують казки, ігри. У наступні періоди розвитку вони доповнюються читанням вголос художньої і науково-пізнавальної літератури, творчими завданнями, бесідами, роздумами про прочитане та ін.

Робота з текстом вчить їх методів інтелектуальної діяльності: сприймати, осмислювати прочитане, аналітично обробляти інформацію. Важливо, щоби заняття в бібліотеці проходили спільно з дітьми, які розвиваються нормально, – таке спілкування допоможе впевненіше увійти у доросле життя.

Показником інформаційної культури є пізнавальна активність людини і вміння орієнтуватися в освітньому просторі. Ці якості відкривають для інвалідів перспективу отримати належну професійну підготовку. Сучасні види зайнятості висувають більші вимоги до інтелектуального рівня та професійних знань, вмінь і навичок їх самостійно отримувати, а не до фізичного стану людини. Наприклад, англійська фірма „Ремплой”, що входить у число 125 кращих фірм світу за якістю вироблених товарів і послуг, використовує працю хворих на ДЦП людей. Тим часом висновки дослідження студентської аудиторії нашо-вхують на думку, що у своїй освітній діяльності бібліотеки для дітей, юнацтва приділяли мало уваги формуванню інформаційної культури користувачів, що заважало продуктивному засвоєнню програм ВНЗ.

Важливим ресурсом соціально-культурної реабілітації людей з обмеженими можливостями є власна творчість. Вчені вважають, що „творча активність є вищим рівнем розвитку активності як властивості особистості і характеризує людину як яскраву індивідуальність...” [6, 345]. Вона підтримує і розвиває творчий потенціал людини, її прагнення до самовира-

ження і саморозвитку, формує відчуття повноцінності життя.

„Успіх чи невдача нашого життя визначається не стільки дефектами ества, скільки ступенем використання здібностей і якостей, що в нас закладені”. Ця думка шведського психолога Е. Карлсона доведена численними прикладами життя відомих людей, які мали фізичні і сенсорні вади: Юлія Цезаря, Ярослава Мудрого, Ф. Рузвельта, М. Островського, Лесі Українки, Дж. Байрона, В. Гете, Л. ван Бетховена, К. Цюлковського, В. Дікуля, П. Луспекаєва та ін.

Допомога публічних бібліотек у розвитку творчих здібностей і самовираженні людей з інвалідністю стала невід'ємною складовою роботи з обдарованими і талановитими особистостями. Для надання цьому процесу цілеспрямованого і комплексного характеру, бібліотеки спільно з творчими спілками, творчими об'єднаннями інвалідів, регіональними фондами культури, соціальними службами для молоді, благодійними фондами розробляли і втілювали у життя спеціальні програми: „Обдаровані діти – майбутня еліта нації” (Миколаївська ОБД), „Талановита молодь – майбутнє України” (Черкаська ОБЮ) та ін. У них було поставлено конкретні завдання, визначено послідовність дій, обсяг і засоби здійснення роботи, її терміни, фінансове забезпечення, виконавців, очікувані результати.

Незважаючи на спільну мету, кожна програма мала власне обличчя. Для розвитку творчих здібностей у дітей передбачалися практичні заняття з малювання, ліплення, роботи з природними матеріалами, зустрічі у майстер-класах з професійними митцями, індивідуальна робота з дітьми з фізичними обмеженнями, проведення обласного конкурсу літературної творчості з подальшою публікацією робіт у збірках, альманахах та ін.

Молодих людей з інвалідністю, які мали здібності до літературної, художньої творчості, бібліотека для юнацтва запросила до участі у заочному конкурсі. Заслугове на увагу постановка завдань, спрямованих на гармонійний розвиток особистості: обрати літературного героя і „спорудити” йому пам'ятник, описати (намалювати, зліпити) його проект; намалювати героя української казки і написати свою версію казки; зробити ілюстрації до майбутньої збірки власних творів, скласти вірш-буріме, перекласти улюблений художній твір іншою мовою та ін. Кращі роботи експонувалися в бібліотеці, а згодом були представлені на обласному телемарафоні „Повір у себе”.

Робота бібліотек за програмами збільшує завантаженість працівників, підвищує їхню відповідальність, але водночас створює позитивний імідж установи, надає можливість поліпшити її матеріальний і технічний стан, сприяє творчому тандему з партнерами.

Не секрет, що в нашому суспільстві по-різному ставляться до людей з обмеженнями у життєдіяльності. Це ставлення варіюється від розуміння, жалю,

співчуття, бажання допомоги – до неприйняття і байдужості.

Останнім часом у культурології застосовується поняття „культура інвалідів”. Сутність його полягає в тому, що люди з фізичними і сенсорними вадами утворюють окрему групу ідентичності з власною субкультурою. Вона проявляється у дотриманні спільних цінностей, у художніх формах відображення оточуючої дійсності, свого образу життя залежно від наявних функціональних обмежень. Культурна ідентичність об'єднує інвалідів як спільноту, надає їм життєву енергію, дозволяє спілкуватися між собою засобами мистецтва. Вона не тільки допомагає їм стати повноправними членами суспільства, а й довести, що інвалідність відноситься до особливих (а не негативних) явищ, сприяє взаєморозумінню, діалогу з іншими культурами [7, 13].

У цьому контексті важливий соціальний ефект має популяризація творчості таких людей. Цікавим починанням стала мистецька акція у бібліотеках для дітей ЦБС Голосіївського р-ну м. Києва „Віддай людині крихітку себе”, яка включала огляд творчості молоді під гаслом „Інвалідне крісло – не перешкода для життя”.

Творчі напрацювання було представлено на виставках вишивок студентки університету „Україна” і художніх творів незрячих дітей „Наше відчуття світу”, презентаціях збірок віршів і журналу „Джин”, на сторінках якого друкувалися твори дітей-інвалідів. А роботи членів гурту „Художнє ліплення з солоного тіста” – не тільки данина національним традиціям, прояв поваги до ручної праці, злет фантазії, а й терапевтичний засіб покращення сенсорики і психомоторної діяльності.

Для оприлюднення художніх, графічних робіт людей з інвалідністю працівники цієї ЦБС організували цикл художніх виставок під назвою „Голосіївський осінній вернісаж”. На них експонувалися твори, зібрані в Галереї творчості інвалідів „Ми духом незламні”, заснованої при благодійному фонді допомоги вченим-інвалідам по зору „Візаві”. Збільшення виставкової площі в бібліотеках району у 2004 р. дозволило організувати 10 персональних і колективних художніх виставок.

Характерною рисою цієї акції стало об'єднання молодих і досвідчених митців, постійне розширення тематики виставок, представлених на них видів мистецтва (петриківський розпис, розпис на тканині у техніці батік), кола учасників, до яких приєдналися аматори із Всеукраїнської організації інвалідів „Знання-Інтелект”, юні художники із соціально-реабілітаційного центру для дітей, спеціальної школи-інтернату для слабкозорих дітей з поглибленим вивченням предметів художньо-естетичного циклу та ін.

Важливо, що в бібліотеках для дітей поряд із творами дітей з особливими потребами демонструвалися роботи учнів загальноосвітніх шкіл. Для них

проводилися бесіди про творчість митців з інвалідністю, які зробили вагомий внесок у світову культуру, зустрічі з художниками Народної академії творчості інвалідів, Галереї творчості інвалідів. На ознайомлення місцевої спільноти з творчістю дітей-інвалідів спрямовувалися щорічні районні фестивалі (бібліотека-інформаційний центр ЦБС Шевченківського району м. Києва).

Розгортанню мистецького руху людей з фізичними і сенсорними вадами сприяв всеукраїнський арт-проект „Ми духом незламні”. На виставках творів образотворчого мистецтва і літератури свої роботи презентували не тільки митці-інваліди, а й фахівці культури, мистецтва – учасники „Руху за підтримку людей з обмеженими можливостями”. Експозиції розміщувалися в національних, державних, обласних бібліотеках, ЦБС, громадських організаціях, музеях, художніх галереях міст України. Такий підхід відповідає одному із положень „Стандартних правил забезпечення рівних можливостей для інвалідів”, затверджених ООН у 1994 р. Згідно з ним, люди з інвалідністю повинні брати участь у культурному житті на рівноправній основі.

Ці та інші творчі акції, проекти наближали культуру інвалідів до широких верств населення, укріплювали її суспільне визнання, утверджували демократичний принцип рівності права кожного громадянина на творчий розвиток і самовиявлення.

Для розширення кола спілкування осіб з функціональними обмеженнями, їх залучали до участі в конкурсах, вікторинах, концертах, презентаціях книжкових виставок, бібліотечних вечорах, літературних святах, засіданнях клубів за інтересами, які проводилися в публічних бібліотеках. Позитивною рисою цих заходів була їхня адресованість людям певного віку, інтересів, захоплень, де всі разом могли з цікавістю для себе провести дозвілля, знайти однодумців, отримати відповіді на запитання, виявити власні таланти і здібності. Але, як правило, в них брали участь лише ті, хто не мав суттєвих зорових, слухових вад.

У людей з патологією слуху (глухі, ті, хто чує погано, пізноооглухі) і зору (сліпі, слабкозорі) існують найбільші обмеження у спілкуванні. Для виправлення ситуації організаторам масових заходів потрібно докласти певних зусиль, використати зв'язки з громадськими об'єднаннями інвалідів, спеціальними бібліотеками. Якщо в аудиторії присутні особи з вадами слуху, важливо зорієнтувати виступаючих на чітку, уповільнену і доволі голосну мову. Коли серед запрошених є глухі, необхідно запросити перекладача, який володіє тактильно-жестовою мовою, і намагатися максимально поєднати усну і візуальну інформацію (перегляд фрагментів відеофільмів, слайд-програм, наочних матеріалів – книжок, таблиць, діаграм, схем, малюнків, картин, фотографій тощо).

У тому випадку, коли серед присутніх є сліпі і слабкозорі люди, потрібно „закріпити” за ними помі-

чників – бібліотекарів, інших відвідувачів, або запросити разом з ними супроводжуючих, які б коментували події, що відбуваються в залі, на сцені, розповіли б про оформлення, присутніх, тобто певною мірою компенсували нестачу візуальної інформації.

Ознайомлення зі звітами роботи обласних бібліотек і ЦБС показало їхню майже 100-відсоткову активність у проведенні заходів, приурочених до Всесвітнього дня інвалідів, Всесвітнього дня людей похилого віку. Вони були насичені цікавим змістом і формами, орієнтованими на різні вікові групи людей з обмеженнями, проводились у стінах бібліотек і поза ними, за участю читачів книгозбірень, спонсорів, представників місцевої влади, громадських організацій і мали одну спільну рису – наповненість теплотою та щирістю, увагою до людей із складною долею, але не обділених талантом, потягом до життя, творчості. Створення такої атмосфери є важливим елементом анімації (від лат. – оживляти) особистості, пов'язаної із задоволенням широкого спектра її потреб, у тому числі духовних.

Разом з тим, відзначимо, що організація дозвілля людей з інвалідністю в публічних бібліотеках не набула систематичного характеру. Значною мірою це зумовлено об'єктивними причинами: непристосовані приміщення, відсутність спеціального обладнання, повільним оновленням фондів, скороченням штатів бібліотечних працівників, їхньою неповною трудовою зайнятістю та ін.

Зважаючи на це, доцільною вбачається участь загальнодоступних бібліотек у дозвілєвій роботі спеціальних бібліотек, громадських товариств інвалідів, їхніх осередків. Для прикладу: в Одеському міському товаристві інвалідів у 1990-ті роки постійно працювали 8 реабілітаційно-дозвілєвих клубів і об'єднань за інтересами (спортивний, художній, жіночий, молодіжний, шахово-шашковий клуби і клуб автомобілістів, літературне об'єднання, музично-поетична студія). Забезпечення інформаційних потреб членів і керівників клубів, їхніх читачьких інтересів, допомога сценарними матеріалами, участь у розробці програм, запрошення цікавих людей із числа своїх відвідувачів на засідання клубів, проведення виїзних книжкових виставок, оглядів літератури можуть стати постійним внеском публічних бібліотек в організацію дозвілля людей з інвалідністю.

Отже, підсумовуючи вищевикладене, можна зробити висновок про позитивні зрушення у вирішенні проблеми обслуговування інвалідів у публічних бібліотеках України. Якщо на початку 1990-х рр. можливість змін більше нагадувала міф, то зрештою він поступово перетворювався на реальність. Але ця реальність була неоднозначною. В ній поєдналися традиції і новації в організації, методиці, технології обслуговування людей з інвалідністю, спорадичність і системність у наданні бібліотечних, консультаційних, довідкових послуг, усталеність стереотипів професійної свідомості й творчі пошуки у визначенні

змісту інформаційної, освітньої, соціальної, дозвілєвої роботи, напрямів співпраці із зацікавленими установами, громадськими організаціями, благодійними фондами.

Перетворенню у реальність сприяли формування правового поля незалежної України і розробка законодавства для бібліотек, орієнтація суспільства на принцип соціальної справедливості та рівності прав кожного громадянина у доступі до інформації, знань, художніх цінностей, упровадження інформаційно-бібліотечних технологій і відкритість зарубіжному доśвіду, новий погляд бібліотечного співтовариства на публічну бібліотеку як інформаційний, громадський, культурний центр.

Виявлені тенденції в обслуговуванні інвалідів представлені по-різному і в різному обсязі у практиці роботи обласних, міських, районних, сільських бібліотек. А це наслідок існування „ножиць” між рівнем і темпами їхнього розвитку в різних регіонах країни, типах поселень. Реальністю є неоднакові можливості для участі публічних бібліотек у соціокультурній реабілітації людей з обмеженнями у життєдіяльності. Тому вирішення поставленої проблеми виходить за суто бібліотечні межі і набуває політичної, соціальної, культурної ваги.

Духовність суспільства, ступінь його досконалості значною мірою визначається ставленням до соціально вразливих верств населення, створенням належних умов для їхнього повноцінного життя і особистого розвитку.

Список використаної літератури

1. Про додаткові заходи щодо соціального захисту осіб з обмеженими фізичними можливостями: Розпорядж. Президента України від 3.12.2003 № 397 // Праця і соціальний захист населення: Бюл. систематизованого законодавства України. – 2004. – № 2. – С. 6-7.
2. На пути к равноправию. 1989 – 2004: Опыт пятнадцатилетней работы общества инвалидов. – Одесса, 2004. – 98 с.
3. «Скорая информационная помощь» для семей, имеющих детей с ограничениями в жизнедеятельности. Адреса, телефоны и другая информация... / ЦБ для детей, Центр информ. поддержки семьи. – Николаев, 2002. – 22 с.
4. Трофимова Р.А. Библиотека как фактор социальной защиты населения // Библиотековедение. – 1996. – № 2. – С. 77-79.
5. Таланчук П.М. Актуальні проблеми виховання та навчання людей з особливими потребами // Актуальні проблеми виховання та навчання людей з особливими потребами: Зб. наук. пр. – К.: Ун-т «Україна», 2002. – С. 9-16.
6. Кульчицька О.І., Музика О.О. Зовнішні та внутрішні чинники мотивації творчої активності обдарованої особистості // Духовність як основа консолідації суспільства: Аналіт. розробки і пропозиції науковців та практичних працівників. – К., 1999. – Т. 16. – С. 342-348.
7. Чаднова И.В. К проблеме мультикультурного обслуживания населения // Вестн. БАЕ. – 2002. – № 4. – С. 12-14.

ДЛЯ ДУШІ, РОЗУМУ, ЗДОРОВ'Я (З досвіду роботи ЦБС для дітей м. Миколаєва)

**УВАГА!
ДОСВІД!**

БІБЛІОТЕКИ для дітей міста Миколаєва сьогодні поступово перетворюються у своєрідні інформаційні центри, центри розвитку інтелектуальних та творчих здібностей дітей і підлітків, центри спілкування, дозвілля та релаксації.

Прагнення фахівців цих закладів оновити зміст та форми спілкування з читачами, створити комфортне інформаційне середовище, яке відповідало б різнобічним уподобанням (читання за шкільною програмою, читання “для душі”), вже приносить вагомі результати. Зростає кількість школярів, педагогів, батьків, які користуються абонементом та читальними залами, і все більше людей проводять вільний час у бібліотеці.

Багато в чому все це стало можливим завдяки реорганізованій та удосконаленій структурі нашої центральної бібліотеки, бібліотек-філій, виділенню нових функціональних обов'язків.

Традиційні абонемент та читальні зали почали працювати більш гнучко, стали мобільними осередками інформації, міжособистісного спілкування, сімейного читання.

Сьогодні однозначно можна говорити про те, що бібліотека є індикатором освіти. Вона чутливо реагує на зміну запитів школярів, їхнє ставлення до навчання, високий інтелектуальний рівень, нові вимоги до якості інформаційного забезпечення шкільних предметів.

Бібліотека стала важливим джерелом інформування для школярів, педагогів, батьків і взяла на себе, в умовах катастрофічного недоукомплектування, основний тягар у забезпеченні учнів інформацією та документними ресурсами.

Накопичення досить значного досвіду зі сприяння навчальному процесу дало змогу Центральній бібліотеці для дітей (ЦБД) відкрити зал інформаційної підтримки освіти. Його основна мета – допомога учням та вчителям у підготовці уроків в умовах підвищеної інформаційної комфортності. Документні ресурси залу достатньо повно представлено новими виданнями з педагогіки, психології, соціології, культурології, статевого виховання, повною колекцією енциклопедій, словників, довідників, елітною літературою для всіх рівнів навчання. Основний масив цих видань було одержано завдяки Міжнародному фонду (МФ) “Відродження” в рамках програми “Трансформація гуманітарної освіти України”.

У залі зібрано понад 65 назв журналів та газет освітнього профілю. Тут же знаходяться освітні, пізнавальні, навчальні, ігрові CD-ROMи (понад 70), музичні компакт-диски (близько 30), відео-, аудіо-, мультимедійні курси навчання іноземних мов (англійської, німецької, іспанської).

Зібрано традиційні та інноваційні навчальні програми, актуальні учбово-методичні посібники, дидактичні матеріали. Підготовлено прес-добрірки про освітні інновації в Україні, Росії та за кордоном.

До залу передано банк даних інтелект-центру про освітні установи міста, гуртки, курси, що сприяють розвитку інтелектуальних та творчих здібностей дітей і підлітків.

Крім традиційних, зал надає додаткові платні послуги, серед яких:

- допомога в написанні рефератів, повідомлень за предметами шкільної, ліцейної, гімназичної програм, у підготовці до залікових тижнів, шкільних “зрізів”, тестування, екзаменів;

- створення додаткових міні-картотек, інформаційних списків за предметами шкільної програми;

- видача репродукцій картин із зібрання артотеки, грамплатівок, діафільмів, CD-ROMів для використання в домашніх умовах;

- обслуговування літературою читального залу за “нічним абонементом”;

- попередній запис на видання, що користуються підвищеним попитом, за альтернативними навчальними програмами та виконання упереджувальних довідок для школярів і вчителів з метою якнайповнішого інформаційного забезпечення тем уроків;

- створення доступу до джерел інформації через Інтернет;

- запровадження в практику роботи “технологічних карт” “Школа – бібліотека”, які дозволяють вчителю найбільш повно формулювати вимоги щодо інформаційного забезпечення тем конкретних уроків, а бібліотекарю – з мінімальною витратою часу виконувати замовлення;

- проведення віртуальних уроків, екскурсій за різними шкільними предметами;

- надання допомоги школярам в оволодінні навичками роботи з персональним комп'ютером за допомогою розвиваючих навчальних комп'ютерних програм;

- проведення днів інформації, днів нової книги для педагогів та учнів;

- надання видавничих та поліграфічних послуг для школярів і студентів (за допомогою кольорового сканера та принтера);

Зал інформаційної підтримки освіти та сектор довідково-бібліографічних послуг забезпечують школярів необхідними джерелами інформації, надають допомогу в роботі з ними.

Оскільки бібліотекарі допомагають дітям писати повідомлення, реферати, доповіді, а при повній заван-

Г. Гречко

таженості залу це архіскладно, було розроблено пам'ятки: "Як працювати з книгою", "Як написати реферат", "Що таке конспект", "Пишемо доповідь" та ін. Щоб навчити читачів користуватись довідковими виданнями, створено путівники та "шпаргалки": «Як користуватися дитячою енциклопедією», "Як користуватися великою енциклопедією", "Основні вимоги до скорочення слів" тощо.

Вищезгадані форми роботи з книгою активно впроваджуються не тільки в ЦБД, але й у бібліотеках-філіях № 2, 5, 6, 8.

Велику підтримку шкільному навчальному процесу надає літературний театр "Браво" ЦБД. На сьогоднішній день ним підготовлено понад 20 міні-вистав та постановок на допомогу вивченню історії, всесвітньої та української літератури.

Одним із напрямів роботи бібліотек для дітей стала участь у шкільних творчих справах. Особливо плідним є таке співробітництво між бібліотекою-філією для дітей № 2 та ЗОШ № 34. Спільно проведено краєзнавчі вікторини, Шевченківські та Пушкінські дні пройшли за активної участі школярів.

Бібліотека-філія для дітей № 5 разом з ЗОШ № 26 працює за "Координаційним планом спільних дій щодо здійснення правового та морально-етичного виховання учнів".

Зараз спостерігається стійка зацікавленість бібліотек у відродженні давньої традиції – організації сімейного читання.

З метою розширення роботи з родинами в ЦБД було створено службу інформаційного комфорту сім'ї (ІКС), яка пропонує своїм користувачам послуги низки структурних підрозділів бібліотеки.

У секторі сімейного читання можна:

- брати додому книги, періодичні видання, а також діафільми, грамплатівки, репродукції картин, CD-ROMи;

- обслуговуватися за сімейним формуляром "Читає тато, читає мама, читаю я";

- одержати оперативну інформацію про новинки навчальної, науково-пізнавальної, педагогічної літератури;

- познайомитися з яскравими та цікавими книжковими виставками, полицками, переглядами, інформаційними "колами" читання;

- навчитися працювати з книгою;

- оволодіти навичками культури читання;

- взяти участь у бенєфісах читаючих сімей, днях батьків, літературних конкурсах, а також у соціологічних дослідженнях, що допоможуть у вирішенні проблем сімейного читання;

- морально та психологічно підтримати своїх дітей за допомогою інноваційних форм міжособистісного спілкування.

Консультативний освітній центр "Мальвіна", що працює при ІКС, здійснює підготовку дітей до школи, залучаючи кваліфікованих фахівців, надає допомогу в розвитку мовлення, оволодінні технікою читання та письма; сприяє розвитку логічного мислення, інтелекту,

математичних навичок; виявленню у дітей здібностей до вивчення іноземних мов, нахилів до музики, образотворчого мистецтва. Тут створено умови для спілкування дошкільнят, які не відвідують дитячий садок, з метою їхньої адаптації в колективі ровесників; надається консультативна допомога дітям та їхнім батькам психологом, логопедом; у центрі можна отримати інформацію про школи нового типу, авторські системи та методики навчання, зокрема з метою виявлення інтелектуальних здібностей дітей.

Серед пріоритетних напрямів роботи ІКС – організація родинного дозвілля, зокрема, днів сімейного відпочинку, сімейних вечорів, календарних свят, днів народження дітей у бібліотеці; презентації нових книг та журналів; віртуальні уроки та екскурсії; відеосалон, ігротека в дні шкільних канікул; спільна робота з дітьми в літературному театрі ляльок; створення казкового журналу „Чарівні каруселі”, дописувачами якого є діти, тощо.

Змістовну роботу служба ІКС здійснює за інформаційної підтримки майбутніх та молодих батьків, до послуг яких: база даних про законодавчі акти з охорони материнства і дитинства; перелік лікувальних, соціальних та психолого-аналітичних закладів для молодих жінок та чоловіків; організація зустрічей з медиками різного профілю (педіатрами, сімейними лікарями), вузькопрофільними спеціалістами з питань сімейного життя, виховання дітей та інших конфіденційних тем; надання за допомогою Інтернету інформації про можливості лікування та оздоровлення дітей у зарубіжних клініках; щорічна акція „Книга в дарунок майбутнім мамам”, „Перша книжка вашої малечі”.

Останнім часом у суспільстві спостерігається підвищення уваги до проблем дітей з обмеженими фізичними можливостями. ЦБД зараз працює над авторською програмою «Глибинна екологія людства на захисті дитинства», яка передбачає роботу саме з цією категорією користувачів.

Минулого року бібліотека взяла участь у конкурсі проектів МФ «Відродження» на одержання гранту за проектом «Ти не один у світі (Бібліотека на допомогу дітям-інвалідам)», що був спрямований на інформаційну підтримку талановитих дітей з інвалідністю, які потребують різноманітної інформації для навчання, розвитку своїх здібностей та організації дозвілля.

Завдяки цьому проекту на базі ЦБД було створено бібліотечний центр інформації та релаксації для дітей з особливими потребами та їхніх батьків. Тут представлено багате зібрання книг та періодичних видань з педагогіки, психології, логопедії, педіатричної допомоги, реабілітології, виділено ергономічні та релаксаційні зони. Для цієї категорії користувачів працює "домашній абонемент". Також створено бази адресно-реквізитних та інформаційних даних про дітей, котрі одержують освіту в домашніх умовах; соціальні, психологічні та педагогічні установи, об'єднання, асоціації, центри, що займаються проблемами дітей з інвалідністю; працевлаштування цих дітей та правові документи стосовно них.

Також у Центрі є доступ до Інтернету, де можна отримати інформацію про можливість лікування та одержання освіти дітьми з фізичними вадами за кордоном та всиновлення таких дітей-сиріт зарубіжними сім'ями.

До послуг батьків дітей, які мають інтелектуальні та фізичні вади:

- консультації, що проводять вчителі-реабілітологи, психологи, логопеди, юристи, працівники соціального захисту;

- лекційний курс з питань традиційних та нетрадиційних методів лікування, фізичної і фітотерапії, екстрасенсорики;

- зустрічі з акторами, музикантами, письменниками нашого міста.

Психологічна та моральна підтримка дітей здійснюється за допомогою інноваційних форм міжособистісного спілкування — „листків довіри”, „листків бажань”, вікторин на дому та ін.

За умовами проекту, шістьом дітям будуть встановлені комп'ютери вдома з відповідним програмним забезпеченням для розвитку їхніх творчих здібностей.

Достатню увагу працівники бібліотек для дітей міста надають тим, хто знаходиться на довгостроковому стаціонарному лікуванні. Для них проводяться виїзні видовищні заходи, здійснюється нестационарне бібліотечне обслуговування безпосередньо в лікувальному закладі.

Працівники бібліотек тісно співпрацюють з центром ранньої соціальної реабілітації дітей з фізич-

ними вадами “Надія”, асоціацією матерів дітей з інвалідністю; знаходять добродійні організації, комерційні фірми з метою матеріальної та спонсорської допомоги дітям.

На жаль, існує ще багато невирішених проблем. Для подальшої плідної роботи, її вдосконалення нам катастрофічно не вистачає додаткових приміщень. Ще дуже повільно йде процес комп'ютеризації ЦБД, а мета об'єднання ЦБС в єдину локальну систему зазначається поки що мрією.

До речі, основна кількість комп'ютерів для ЦБД придбана на спонсорські кошти та кошти, що були отримані за умовами проекту.

Щоб робота, яку ми розпочали, мала наукові застави, логічне завершення, є необхідність введення у штат бібліотеки додаткових одиниць соціолога, психолога, реабілітолога. Доцільним було б створення спеціального сектору, де б працювали з дітьми з фізичними обмеженнями та їхніми батьками. І, звичайно, актуальним є питання фахової підготовки бібліотекарів для роботи з цією категорією читачів.

Гостро стоїть проблема абсолютної непристосованості бібліотек для прийому у своїх стінах таких дітей: відсутні спеціальні під'їзди, поручні, немає достатнього місця для проїзду інвалідної коляски і т. ін.

Та, незважаючи на проблеми, бібліотеки для дітей сьогодні працюють активно і творчо. Вони знайшли свою нішу в інформаційному просторі соціуму, набули авторитету як дієві та перспективні центри культури. ●

БІБЛІОТЕЧНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ КРИМСЬКОТАТАРСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ АВТОНОМНОЇ РЕСПУБЛІКИ КРИМ У МІСЦЯХ ЙОГО КОМПАКТНОГО ПРОЖИВАННЯ

ПУБЛІЧНІ БІБЛІОТЕКИ: АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ

МАСОВЕ повернення кримських татар із місць депортації на свою історичну батьківщину значно змінило демографічну ситуацію на півострові. Тепер в автономії їх проживає понад 260 тисяч. Це третя за чисельністю етнічна група після росіян та українців. Так, у м. Старий Крим кримські татари складають 40% від загальної кількості населення, в Білогірському районі — 33%, у Бахчисарайському і Кіровському районах — 27% тощо. В сільських районах нараховуються десятки населених пунктів, у кожному з яких разом із представниками інших національностей мешкають 1 000-1 500 і більше кримських татар. У регіонах півострова вирости близько 300 нових житлових масивів і селищ репатріантів. В окремих з них число жителів сягає 4-5 тис. осіб і більше. Проте ці нові місця компактного проживання кримських татар, за деяким винятком, залишаються неохопленими бібліотечно-інформаційним обслуговуванням. Вони, як правило, розташовані на окраїнах міст, селищ і сіл, віддалені на декілька кілометрів від найближчих публічних бібліотек,

територіально розкидані, не мають нормальних доріг і транспортного сполучення. Все це створює жителям серйозні труднощі у користуванні послугами стаціонарних бібліотек. Різні причини призвели до незадовільної організації також нестационарних форм бібліотечного обслуговування.

Народ, який повернувся до свого рідного краю, прагнув, разом із вирішенням нагальних соціально-економічних проблем, відновити своє духовне життя, сприяти відродженню і збереженню рідної мови, національної культури, звичаїв і традицій. У 1990 році у м. Сімферополі було відкрито першу кримськотатарську бібліотеку як філію міської ЦБС, наступного року почала функціонувати друга кримськотатарська бібліотека в м. Білогірську, що носить ім'я уродженця цього міста, відомого вченого-тюрколога і класика кримськотатарської літератури Бекіра Чобан-заде.

З часом в автономії все гостріше відчувалася необхідність окреслення загальної стратегії щодо органі-

Н. Куршатов

зації бібліотечного обслуговування кримськотатарського населення на найближчі роки та розроблення Концепції вирішення цього питання у місцях його компактного розселення. У 1998 році на основі всебічного аналізу стану справ на місцях такий документ було підготовлено і в ньому визначено: принципи формування мережі бібліотек та забезпечення функціонування нестационарних форм бібліотечного обслуговування; заходи щодо вдосконалення бібліотечно-інформаційного обслуговування основних груп кримськотатарських користувачів і напрями роботи з ними; оптимальні шляхи формування й ефективного використання книжкових фондів рідною мовою; методичне забезпечення вищевказаних завдань та роботи з національними бібліотечними кадрами.

Після детального обговорення на засіданні об'єднаної методичної ради республіканських бібліотек, позитивних експертних висновків ряду українських культурологічних центрів та навчальних закладів Концепцію було схвалено Міністерством культури Автономної Республіки Крим, а її зміст доведено до місцевих органів культури, централізованих бібліотечних систем, інших зацікавлених організацій, зокрема, до відділів з міжнародних відносин райдержадміністрацій, міськвиконкомів та регіональних меджлісів.

Питання щодо реалізації Концепції вивчалися на засіданнях ділового клубу директорів ЦБС, районних і міських семінарах бібліотечних працівників; потім здійснювалася відповідна організаційно-методична робота. У 2001 році Міністерство культури Криму затвердило підготовлений на засадах Концепції «Перспективний план організації бібліотечного обслуговування кримськотатарського населення АРК у місцях їхнього компактного розселення на 2002-2005 рр.». Ним, зокрема, передбачено відкриття 3 бібліотек-філій, 5 бібліотечних пунктів та 9 кафедр з обслуговування кримськотатарських користувачів. Крім того, план передбачав:

- відкриття у нових житлових масивах і селищах, де відсутні стаціонарні бібліотеки, залежно від чисельності потенційних користувачів, спеціалізованих бібліотек-філій чи бібліотечних пунктів від ЦБС, створюючи цим прийнятні умови для надання бібліотечних послуг кримським татарам;

- відкриття у діючих бібліотеках великих населених пунктів зі змішаним національним складом та значною кількістю кримських татар (1 тисяча і більше) кафедр для обслуговування цієї категорії користувачів з метою більш глибокої та цілеспрямованої роботи з ними в питанні відродження й збереження рідної мови, культури, звичаїв і традицій.

За минулі роки в результаті здійсненої організаційної роботи до кримськотатарських бібліотек, що функціонували раніше, — Республіканської кримськотатарської бібліотеки (РКБ) ім. І. Гаспринського, бібліотек-філій ім. Б. Чобан-заде у м. Білогірську, в с. Ісмаїл-бей, у м. Євпаторії, додалися бібліотеки пріоритетного обслуговування кримськотатарського населення в селах Сари-Баш Первомайського району, Дачне (м. Судак), Ближне (м. Феодосія), селищах Сари-Суу (м. Біло-

гірськ), Кам'янка (м. Сімферополь); відкрито бібліотеку-філію у 6 мікрорайоні м. Бахчисарая, бібліотечний пункт у житловому масиві Мар'їно м. Сімферополя, кафедру з обслуговування кримськотатарських читачів у Октябрьській селищній бібліотеці Красногвардійського району. Для відкриття бібліотеки-філії в с. Піонерське Сімферопольського району підбрано приміщення, яке зараз ремонтується. Для неї у кошторисі районного управління культури на 2005 р. було передбачено відповідні фінанси на введення штатної одиниці бібліотекаря, придбання оснащення, формування початкового книжкового фонду та здійснення передплати на національні періодичні видання. У новому масиві Янь'ї Маале (м. Судак) вирішується питання щодо виділення приміщення для бібліотеки у будівлі фельдшерсько-акушерського пункту.

Отже, в автономії поступово формується мережа кримськотатарських бібліотек і бібліотечних структур. Разом з цим, ми націлюємо наші районні та міські ЦБС на розширення мережі бібліотек і нестационарних форм організації бібліотечного обслуговування в місцях компактного проживання репатріантів.

У Концепції визначено основні напрями роботи бібліотек із кримськотатарськими користувачами і, насамперед, з найбільш активними читацькими категоріями. Реалізація соціальних функцій бібліотек, визначення пріоритетів і перспективних напрямів їхньої роботи здійснюються із врахуванням сучасної соціокультурної ситуації у суспільстві, завданнями духовного відродження й збагачення культурного життя народу, обранням найбільш оптимальних форм та методів роботи з користувачами.

Першочергова увага приділяється задоволенню бібліотечно-інформаційних потреб таких категорій користувачів, як:

- науково-педагогічна і творча інтелігенція (вчителі, вчені, працівники культури і мистецтва, засобів масової інформації, тобто особи, які беруть участь у розвитку національної науки, освіти, культури);

- діти та юнацтво (з метою залучення до власної історії, культури, мови, національних звичаїв і традицій);

- представники державних виконавчих органів, Міллі Меджлісу (загальнонаціонального), регіональних та місцевих меджлісів, від яких багато в чому залежить розроблення та реалізація соціально-економічних програм облаштування кримськотатарського населення, відродження й розвитку освіти, культури і мови, народних традицій;

- окремі особи і групи, котрі займаються бізнесом, підприємницькою діяльністю.

Задля якомога повного задоволення інформаційних потреб користувачів особлива увага приділяється всебічному вивченню їхніх інтересів і запитів, пошуку і використанню оптимальних форм та методів індивідуальної й масової роботи з ними, організації виїзних заходів за участю фахівців РКБ ім. І. Гаспринського, діячів науки і культури.

Окремий розділ Концепції присвячено проблемам формування та використання бібліотечних фондів кримськотатарською мовою. Розуміючи, що запору-

кою покращання бібліотечного обслуговування кримськотатарського населення є книжкові фонди національних видань, якість їхнього поповнення та інтенсивність використання, ми застосовуємо комплекс заходів у цьому напрямі. Зважаючи на те, що літератури кримськотатарською мовою в Криму друкується не так уже й багато, РКБ ім. І. Гаспринського взяла під особливий контроль розподіл цих видань, для того щоб вони першою чергою надходили до публічних бібліотек й у максимально можливій кількості.

За останні 7-8 років кримськотатарські книги видавалися, в основному, за рахунок грантів Міжнародного фонду (МФ) «Відродження» та Республіканського комітету у справах національностей та депортованих громадян АРК. Тільки за проектами, підготовленими співробітниками РКБ ім. І. Гаспринського, випущено близько 15 книг тиражем по 1,0 тис. примірників кожна. Їхній розподіл здійснюється обмінно-резервним фондом бібліотеки. Тільки в минулому році нами надіслано бібліотекам АРК більш, ніж 6,1 тис. прим. національних видань. Щодо кожної назви книги складається рознарядка з врахуванням чисельності кримськотатарського населення в регіоні і мережі бібліотек.

Протягом 1999-2004 років фонди ЦБС автономії кримськотатарською мовою зросли з 23,5 тис. до 43,5 тис. документів. Ми розуміємо, що на 260 тис. кримськотатарського населення ця кількість книг рідною мовою є вкрай недостатньою. Але, незважаючи на це, тенденція поступового зростання частки видань рідною мовою у фондах публічних бібліотек півострова дозволяє сподіватися на поліпшення цієї ситуації. Ми бачимо своє головне завдання в тому, щоби ці видання в бібліотеках активно використовувалися кримськотатарськими читачами й ефективно слугували завданням збереження і розвитку рідної мови, культури та освіти.

У вищезгаданій Концепції визначено і передбачено:

- роль, місце, функціональні обов'язки РКБ ім. І. Гаспринського, міських і районних ЦБС в організації бібліотечно-інформаційного обслуговування кримськотатарського населення АРК у місцях його компактного проживання;

- створення системи бібліографічних посібників і

електронних баз даних кримськотатарської тематики;

- координацію діяльності бібліотек Криму у бібліотечному обслуговуванні кримськотатарського населення в місцях його компактного проживання, надання методичної і практичної допомоги, популяризацію видань рідною мовою;

- складання та випуск методичних і бібліографічних посібників на допомогу бібліотекам Криму в роботі з кримськотатарськими читачами із популяризації видань їхньою рідною мовою.

Реалізуючи ці завдання, РКБ ім. І. Гаспринського у своїй повсякденній діяльності прагне сприяти формуванню, зберіганню і наданню для вільного користування якнайповнішого зібрання документів кримськотатарською мовою та про кримських татар.

Важливе місце в Концепції займає питання роботи з бібліотечними кадрами, зокрема, надання допомоги в оволодінні рідною мовою, знаннями з кримськотатарської історії, культури та літератури, звичаїв і традицій.

Два наші проекти отримали гранти МФ «Відродження», що дозволило провести два триденні республіканські семінари-тренінги бібліотекарів, які працюють із кримськотатарськими користувачами. На них, разом із професійними питаннями, велика увага приділялася вивченню проблем загальногуманітарного змісту у кримськотатарському контексті. Залучалися вчені і викладачі Кримського індустріально-педагогічного університету, письменники, діячі культури та мистецтва.

РКБ ім. І. Гаспринського також сприяє добору абітурієнтів із числа кримськотатарської молоді на бібліотечний факультет Кримського університету культури, мистецтва та туризму.

Отже, можна стверджувати, що реалізація Концепції і розробленого на її основі перспективного плану організації бібліотечного обслуговування кримських татар дозволить підняти цю роботу на якісно новий щабель, а також сприятиме духовному відродженню кримськотатарського народу і його успішній інтеграції до українського суспільства.

Х Р О Н І К А

ФОРУМ ВИДАВЦІВ У ВЕРХОВНІЙ РАДІ

7-10 лютого 2006 року у Верховній Раді України відбувся Форум видавців, організований громадською організацією "Форум видавців" та видавництвом "Зелений Пес". Його учасниками стали видавництва Києва, Львова, Дніпропетровська, Севастополя, Луцька, Харкова, Тернополя, Донецька, Він-

ниці та інших міст України, а також Українська організація видавців та книгорозповсюджувачів, мережі книгарень "Буква", "Книжковий супермаркет", журнал "Книжник-Ревю", Міжнародний фонд "Відродження", Національна парламентська бібліотека України та ін.

Програма форуму включала зустрічі з письменниками, презентації книжкових видань, круглі столи,

виставки поліграфічної продукції вітчизняних видавництв.

Гідно була представлена на ньому і Національна парламентська бібліотека України, яка експонувала такі свої видання, як Інформаційно-пошуковий тезаурус, журнал "Бібліотечна планета", серію "Публічні бібліотеки", низку методичних та науково-бібліографічних видань.

БЛАГОДІЙНИКИ УКРАЇНСЬКИХ БІБЛІОТЕК З КАНАДСЬКОЇ ТА ЛАТИНОАМЕРИКАНСЬКОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ

БІБЛІОТЕЧНА УКРАЇНКА

Доба незалежності України стала часом духовного об'єднання світового українства. Однією з форм такого єднання є поповнення фондів бібліотек України зарубіжними виданнями, значною часткою яких є українська. Завдяки безкорисливим зусиллям окремих представників української діаспори, справжніх патріотів України, бібліотеки Києва, Львова, Тернополя, інших міст поповнились унікальними друкованими пам'ятками, цінними виданнями, що сприяють розвитку української культури і науки. Стаття містить яскраві приклади цієї благородної діяльності.



ПРЕДСТАВНИКИ української діаспори, перебуваючи за межами історичної батьківщини, чітко усвідомили необхідність благодійницької діяльності стосовно етнічних українців, бо з власного досвіду знають, що лише збереження та передавання з покоління в покоління національних традицій і звичаїв, рідної мови та історії народу забезпечать існування українців як нації. З цією метою діаспора надає безкоштовну допомогу, що виявляється, перш за все, у забезпеченні земляків книгами та різноманітними друками.

Вагомий внесок патріотичні діаспорні організації та окремі особи зробили для розбудови та поповнення фондів Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника Національної академії наук України (далі – ЛНБ ім. В. Стефаника).

Вже у перші дні незалежності України бібліотека отримала пропозиції щодо налагодження міжнародних книгообмінних стосунків, зокрема від Канадського Інституту Українських Студій (КІУС), Канадського центру М. Шашкевича, бібліотек університетів Альберти, Оттави, Торонто. Так, у звіті про роботу відділу комплектування ЛНБ ім. В. Стефаника за 1998 р. зазначено, що значно більше, ніж планувалося, одержано видань шляхом міжнародного книгообміну (2 358 проти 1 500 од.) і найактивнішими партнерами є бібліотеки університетів Торонто та Альберти. На кінець 1999 р. ЛНБ ім. В. Стефаника мала вже 79 партнерів по міжнародному книгообміну [1, 111].

Першим великим спонсорським внеском на користь бібліотеки було придбання обладнання для лабораторій мікрофільмового збереження відомим меценатом з Канади Петром Яциком. Це відбулося у 1993 р., і вартість придбаного для бібліотеки обладнання склала 7 563 024 долари [2, 72].

Завдяки створенню такої лабораторії ЛНБ ім. В. Стефаника змогла перевести значну частину своїх газетних та журнальних фондів на мікрофільми, створивши таким чином страховий фонд масиву української періодики кінця XIX – першої половини XX ст., яка є унікальним за своїм змістом історичним джерелом і часто зберігалася лише в одному примірнику в усій Україні.

Окремі особи та організації з діаспори подарували для фондів ЛНБ ім. В. Стефаника тисячі друкованих видань. І з кожним роком кількість дарів зростає. Так, якщо в 1992 р. вона складала 7% від загальних надходжень, то в 1999 р. – вже 31% [3, 112]. Значна кількість книжкових колекцій надійшла від представників української діаспори Канади та Південної Америки, а саме: від Української громади Канади – 6 734; Товариства українських бібліотекарів – 673; В. Макара – 813; В. Безхлібника – 543; М. Кравціва-Барабаша – 375; Т. Бежа – 333; родини Яремків – 242; М. Бородача – 236; І. Вінницької – 185; М. Карпій – 172; І. Стадник – 82; В. Вериги – 79; М. Небелюка – 79; Г. Сірка – 71; М. Бігуса – 96; І. Сте-

фаніка – 41; В. Крюгера – 38; Д. Гулей – 34; родини Стадників – 29; Союзу українок Канади – 26 [4, 121-215].

У листопаді 1995 р. до бібліотеки передав свою книжкову колекцію пан Юліан Середяк з Аргентини. Вона включала 352 друки і супроводжувалася дарчим сертифікатом такого змісту: "Від березня 1949 р. по жовтень 1991 р. я мав в Буенос-Айресі видавництво українського журналу "Мітла" і видавав ряд українських творів, щоб частково забезпечити українську діаспору українським друкованим словом. Тепер, закінчивши видавничу працю, хочу передати видані мною журнали і літературні твори безплатно у власність бібліотеки ім. В. Стефаника у Львові на фонд культурної допомоги діаспори для України" [5].

Письменниця, професор, громадський діяч з Бразилії Віра Вовк (Селянська) подарувала бібліотеці власні твори, наукові праці, іншу літературу, пов'язану з життям українців Латинської Америки.

Отже, подаровані друковані цінності значно збагатили фонди ЛНБ ім. В. Стефаника. Вони допоможуть дослідникам глибоко та всебічно вивчати різні аспекти історії, літературознавства, мистецтва України.

Чималу кількість книг, журналів, часописів отримала як дар від діаспори наукова бібліотека Львівського національного університету (ЛНУ) ім. І. Франка. Уже понад десять років сюди безперервно надходить найрізноманітніша література з різних країн світу. Її передають до бібліотеки переважно зарубіжні українці похилого віку, які зібрали за все своє життя унікальні колекції друкованих видань.

Так, бібліотека університету неодноразово одержувала колекції раритетних видань від відомого канадського доктора медицини, громадського діяча В. Чубатого. В 1992 р. він надіслав 214 україномовних видань. Переважно всі вони не були відомі читачам з України, адже це видання повоєнного часу з історії визвольного руху українського народу, спогади та документи про діяльність УГА, УПА, Української дивізії "Галичина", матеріали Української Гельсінської групи. Серед них – альманах газети "Гомін України"; видання „Андрій Мельник – у першу річницю смерті” (Торонто, 1966); „Людина біжить над прірвою” І. Багряного (1965); „З волинських і польських рейдів” М. Гордієнка (1959); «Українська дивізія "Галичина"» Гайке Вольф-Дітріха (1970); „У лісах Лемківщини” І. Дмитрика (1976); „Пам'ятаймо про Вінницю” А. Драгана (1984); „Дорогами Другої світової війни” В. Вериги (1980); „Хрестом і мечем” Д. Донцова (1967); „Енциклопедія Українознавства” під головною редакцією В. Кубійовича (т.1-9, 1955-1980); „Корпус Січових стрільців” В. Кучабського (1969); „Літопис Української Повстанської Армії”

Л. Дибчук, Т. Паславський

(т. 1-21, 1976-1990); „Нариси історії організації українських націоналістів“ (1968), „Роман Шухевич“ (1970) П. Мірчука; „В рядах УПА“ П. Мірчука і В. Давиденка (1957); „Мозаїка моїх споминів“ Є. Побігущого (1985); „Лемківщина в огні“ М. Остромири (1971); „30 червня 1941“ Я. Стецька (1967) [6, 1-3].

У 1993 р. В. Чубатим на адресу бібліотеки було вислано ще одну колекцію книг української тематики англійською, французькою, німецькою та польською мовами, такого ж змісту, як і україномовні видання. Нині до цієї колекції створено окремих каталогів зі вступним словом про її власника.

27 жовтня 1992 р. з Ріо-де-Жанейро (Бразилія) до ЛНУ ім. І. Франка надійшов лист від Віри Вовк. Ось його зміст: „Шановні установи України! Пересилаємо Вам серію книжок з української літератури і мистецтва, виданих поза її межами в трудних обставинах ще тоді, коли незалежна Україна була тільки далекою мрією. Авторка здебільшого сама оплачувала ці видання, сама наклеювала до них ілюстрації і сама дбала про їх поширення. Йшлося про те, щоб поставити українську книжку нарівні інших європейських видань і показати українську культуру в гідному світлі. Просимо Вас тому не випозичувати цих книжок: хай зацікавлені користуються ними у Вашому приміщенні. Ідеться про переважно вже вичерпані видання. Деякі з них вийшли малим тиражем і належать до бібліографічних рідкостей...“.

Незабаром 44 прим. цих книг отримала бібліотека університету, про що свідчить документ під промовистою назвою „Щедрий дар“. У ньому підкреслено: „Наукова бібліотека Львівського університету ім. І. Франка одержала в подарунок книги з Бразилії від відомої української письменниці Віри Вовк“.

Бібліотека отримала також добірку власних поезій письменниці, прикрашених оригінальними кольоровими відбитками творів українських митців [7, 1-4].

У 1996 р. безцінний дар університетській бібліотеці зробила Канадська Фундація Українських Студій, подарувавши комплект дев'ятитомного видання нашого земляка професора Данила Гусара-Струка „Encyclopaedia of Ukraine“ [8, 1-21].

4 листопада та 15 грудня 1998 р. професор В. Голуб надіслав бібліотеці дві частини своєї колекції: у першій з них містилися 25 160 одиниць друкованих видань, а в другій – 21 664 книги, а також 26 коробок касет, 15 платівок вартістю кілька тисяч доларів [9, 7-9].

Ще один безцінний дар університетській бібліотеці зробила під час наукової конференції 21 липня 2003 р. жителька Монреаля (Канада) Степанія Звонко. Вона подарувала рідкісний примірник „Енеїди“ Івана Котляревського, виданий у 1798 р., який зберігався в її родині [10, 9].

В аспекті благодійницької допомоги не можна не згадати існуючої у Львові унікальної бібліотеки діаспорної літератури. Вона ровесниця новітнього українського відродження, позаяк виникла відразу на руїнах попереднього тоталітарного режиму.

Фундатором бібліотеки став Клуб української греко-католицької інтелігенції. Його очолює Іван Гречко, який до недавня був депозитором унікальної книжкової колекції, подарованої товариством мирян „Свята Софія“ у Торонто та українською книгарнею „Арка“, а також іншими добродійниками українського зарубіжжя.

Початковий фонд книгозбірні становив близько 3 тис. друків. Це були унікальні видання: „Літопис УПА“ (18 т.), регіональні видання „Броди і Брідщина“, „Золочівщина“, „Підгаєцька земля“, „Коломия і Коломийщина“, „Лемківщина“, „Альбом українських церков“, „Церква в руїні“ та багато ін.

З перших днів роботи бібліотека розпочала пошук зв'язків із українською діаспорою по всьому світу для подальшого комплектування фонду. І це дало добрі результати. Нині вона має десять постійних благодійників, які надсилають сюди книги та періодичні видання. Найбільший внесок у розвиток бібліотеки зробили подружжя Боженка й Олег

Іванусіві з Торонто та Іванна й Ярослав Іванусіві з Едмонтона [11, 3]. До фундаторів бібліотеки також можна віднести професорів Л. Вертипороха та М. Кейвана з Едмонтона. Бібліотечні фонди поповнились і завдяки книгам, що побачили світ у далекій Аргентині, у видавництві нашого земляка Юліяна Середяка. Серед них повість-хроніка „Від Сибіру до Канади“ М. Приходька [12, 2]. Книжкову колекцію своїх творів до бібліотеки також передала Віра Вовк.

На сьогоднішній день фонд бібліотеки діаспорної літератури становить 33 тис. друкованих цінностей. Серед них два комплекти „Енциклопедії Українознавства“ В. Кубійовича в 3-х і 10-ти т., „Українська мала енциклопедія“ Є. Онацького в 4-х т., „Бізнесова Енциклопедія“, „Енциклопедія Британіка“ англійською мовою. Значну частину фонду становлять літературознавчі праці Р. Смаль-Стоцького, В. Радзиковича, В. Маланчука та багатьох інших, а також тематичні збірники матеріалів конференцій Наукового товариства ім. Т. Шевченка. Бібліотека має велику кількість художньої літератури. Це твори Я. Славутича, У. Самчука, І. Багрянного, О. Бердника, М. Голода, Л. Гуменної, І. Калинця, Ю. Липи, С. Любомирського, О. Мака, Ю. Тися, серія видань „Дніпрової хвилі“. Крім того, книгозбірню вдалося укомплектувати рядом часописів, зокрема журналами: „Визвольний шлях“, „Сучасність“, „Нові дні“, „Жіночий світ“ та газетами: „Українська думка“, „Шлях перемоги“, „Церква і життя“, „Християнський голос“ та багатьма іншими [13, 3].

Бібліотека є також культурним осередком, де проходять наукові конференції, презентації книг, творчі вечори українських письменників та поетів з діаспори. Працівники бібліотеки як реліквію бережуть кожен примірник та, подекуди, діляться новими надходженнями з тими, хто вирішив започаткувати у себе подібну книгозбірню, обмінюються досвідом з колегами. І з легкої руки львів'ян народилися сперш куточки, а потім – відділи зарубіжної україніки в Маріуполі, Херсоні, Донецьку та інших містах.

П'ятдесят чотири книги, видані в різні роки Канадським інститутом українських студій, зокрема, твори таких відомих українських культурних і громадських діячів, як Григорій Сковорода, Михайло Грушевський, Володимир Винниченко, Григорій Костюк та ін., було передано Всеукраїнським благодійним фондом „Громадянська енергія“ від імені КІУСу Інституту досліджень української діаспори, що діє при Національному університеті „Острозька академія“. Це – значна частина видавничого доробку КІУСу, який складає більше 120 найменувань книг і 60 довідників та енциклопедій. Щедрий дар став важливим поповненням бібліотеки Інституту досліджень української діаспори, діяльність якої розпочалась у січні 2002 р. [14, 20].

Завдяки таким людям, як Іван та Люба Грегори з Едмонтона, Українсько-канадський архів-музей Альберти зміг переслати до бібліотек Луганська, Донецька, Одеси, Харкова, Чернівців і багатьох інших міст України чималу кількість книг із своїх запасників. Зокрема, завдяки підтримці панства Грегори до наукової бібліотеки Чернівецького університету переслано близько 60 кілограмів книг та періодичних видань, у т. ч. й такі цінні речі, як підшивки українських газет „Краківські вісті“ і „Холмська земля“ за 1943 р., які служать важливим джерелом для вивчення історії українців під час Другої світової війни [15, 60]. Також подружжя Грегори подарувало бібліотеці університету комплект американського журналу „National Geographic“ за двадцять дев'ять років і продовження його передплати на наступні роки [16, 20].

Не можна залишити поза увагою і дар подвижника Жоржа Тухачевського. Полтавець Тухачевський жив у Торонто одинаком. Там, у рідному краю, в 1920-1930-х роках лишилися розкулення родини, заслання до Сибіру, сирітство. Під час Другої світової війни потрапив до Німеччини. З 1948-го – в Канаді, де вів вельми скромний спосіб життя. Тільки на книжки не шкодував грошей, зібравши прекрасну бібліотеку. Після здобуття Україною незалежності подару-

вав зі своєї книгозбірні 3 тис. томів Київському національному університетові імені Тараса Шевченка [17, 123]. Це були видання з міжнародного права, з історії дипломатії, наукові біографії визначних людей усього світу, політологічні праці. Всі книги – англійською мовою. Тухачевський вірив, що в Україні підрастає покоління справжніх інтелектуалів, які добре володітимуть англійською, що стане ключем до знань.

Одним із найбільших книголюбів західної української діаспори є Мирослав-Богдан Бігус з Торонто. Ще перед Другою світовою війною йому перейшла чимала батьківська бібліотека, а він поповнював її новими й новими книжками. У воєнне лихоліття книгозбірню порятувала його дружина Марія, яка перевезла її аж до Канади.

З початком української державної незалежності у Мирослава Бігуса з'явилося багато нових клопотів, пов'язаних саме з книгою. Він розшукував у діаспорі найрідкісніші видання й розтиражовував їх для бібліотек в Україні. Скажімо, в нас мало хто знав про „Українську малу енциклопедію” професора Онацького, що вийшла окремими книжками (усього їх 16) у 60-ті роки в Буенос-Айресі зовсім невеличким накладом. Тепер енциклопедію мають усі найавторитетніші наші бібліотеки. У такий спосіб було дано нове життя і тритомникові мемуарів Ісаака Мазепи „Україна в огні революції”, яку Мирослав Бігус теж розіслав до українських бібліотек.

Свого часу серед інтелігентного діаспорного читача були надзвичайно популярними філософсько-публіцистичні „Листи до Приятелів” Миколи Шлемкевича. Як з'ясував пан Бігус, усього їх вийшло 176 зошитів, у яких – понад 4 600 сторінок. Навряд чи хто мав у своїй бібліотеці всі ті зошити. А він поназбирував. Склав із них шеститомник і теж розтиражував його.

Редактор газети „Новий шлях” Юрій Карманін писав, що коли пан Бігус привіз перший том (на 800 сторінок!) „Листів до приятелів” у ЛНБ ім. В. Стефаніка, то це стало там цілою сенсацією. Тодішній директор бібліотеки Лариса Крушельницька й професор Марія Яцимирська підкреслили, що це – особливо цінне поповнення книжкового фонду [18, 30]. Повернувшись до Торонто, пан Бігус надовго присвятив себе „Листам до Приятелів”. І ось усі 6 томів є в головних наукових бібліотеках нашої держави. Там же завдяки невтомному адміністраторові „Вістей комбатанта” (ним є Мирослав Бігус понад 40 років) з'явилися і комплекти цього часопису за всі роки. Політологи, історики, соціологи знайдуть у журналі чимало важливого для них матеріалу.

З іменем пана Бігуса пов'язана бібліотека української гімназії в Рогатині. Після здобуття Україною державної незалежності від рогатинців до діаспори пролунав заклик: допоможіть нашій гімназії книгами. Мирослава Бігуса рогатинцям двічі просити не треба. Він має сентимент до цієї гімназії, бо вона – його alma mater. Він там учився, там минала його юність. Його заходами ця бібліотека стала, мабуть, однією з найбагатших гімназійних книгозбірень усієї Галичини. А пан Бігус знову й знову надсилав до Рогатина пачки з книгами... [17, 23].

Слід зазначити, що дарування книг видатними людьми діаспори своїм землякам в Україні стало повсякденним явищем. Зокрема, у 1995 р. з міста Мілтона (Канада) до Буської районної бібліотеки надійшло 350 книг з приватної колекції Дмитра Куп'яка. Ще більше книг, журналів подаровано ним Буській державній гімназії. Цій же установі подружжя Куп'яків передало 400 молитовників. Таку ж кількість одержали і мешканці села Яблунівка з дарчим написом: «Цей молитовник видано коштом Дмитра і Стефанії Куп'яків в пам'ять покійних батьків Дмитра – Юрія та Анни і брата Михайла. Вічна їм пам'ять!» Кредо нашого славного земляка: «Я свого життя не змарнував». Д. Куп'як, як і сотні, тисячі зарубіжних краян, переконаний, що подаровані книги підтримають національне відродження, українську державність [19, 4].

У травні 2001 р. Національний музей літератури України у Києві прийняв від відомого українського мецената, бізнесмена, громадського діяча Петра Яцика безцінний подарунок – його власну бібліотеку. У ній – сотні унікальних видань: наукових праць, мистецтвознавчої, енциклопедичної, політологічної літератури, яку він збирав упродовж багатьох років і тепер хотів, щоб вона прислужилася людям тут, в Україні. Нова книжкова колекція розмістилася в окремій кімнаті, котра тепер носить назву „Бібліотека Петра Яцика” [20, 181-182]. Цей благородний вчинок став ще однією ланкою в тому безперервному ланцюжку добродійних справ, які вже багато років робить Петро Яцик.

Установи діаспори та окремі особи, особливо ті, які народилися на Тернопільщині, не забувають рідний край. Вони надають йому посильну матеріальну допомогу, а також дарують тисячі книг та журналів.

Вже з 1992 р. фонди науково-довідкової бібліотеки Тернопільського обласного архіву почала поповнювати література, передана представниками української діаспори. Одним із перших передав свою бібліотеку Василь Дідик – журналіст, громадський діяч Канади. Його колекція становить 900 книг і різних документів, присвячених історії та діяльності українських товариств у Канаді. Дмитро Гулей з Канади подарував бібліотеці 400 книг, серед яких переважають літературознавчі дослідження, збірники народної творчості, спогади про життя української діаспори [21].

Доктор Дмитро Штогрин та Ярослав Івахів поповнили фонди архіву історичними творами. Відомий дослідник Павло Пундій подарував літературу, яка пов'язана з маловідомою тематикою – історією української медицини. Просвітер Степан Ярмусь передав архіву релігієзнавчу літературу. Представлено також історико-краєзнавчі і мемуарні збірники („Стара Волинь і Волинське полісся” О. Цинкаловського у 2-х томах). Почесне місце на полицях бібліотеки зайняли особисті фонди художників Володимира Савчака, Івана Марчука, поета Кирила Куцюка-Кочинського [22].

Значна кількість друкованих видань надійшла до Тернопільської обласної універсальної наукової бібліотеки (ТОУНБ) та районних бібліотек. Як засвідчують каталоги, випущені ТОУНБ за 1996 і 2000 рр., м. Тернопіль та районні центри одержали від західної діаспори 300 книг і кілька тисяч одиниць періодики [23, 1-190].

Книгами та періодикою з діаспори також поповнюють сільські бібліотеки. Так, Василь Ковальчук, який проживає в Канаді, ще юнаком покинув рідне село Фашівка (Тернопільщина), але ніколи не забував про нього. Нещодавно він надіслав сільській бібліотеці десятки книг з літературознавства, історії діаспори, художні твори. Найбільшою популярністю серед читачів користуються праці М. Гордієнка „Рейд УПА”, Ю. Борця-Чумака „Рейд без зброї. УПА на Заході”, В. Макара „Бойові друзі. Збірка спогадів ОУН”, науково-літературний місячник „Визвольний шлях”, альманах „Гомін України”, поезії Ліни Костенко, діаспорних письменників О. Лисяка, Ю. Тиса, М. Дмитренко та ін. Вдячні односельці назвали свою бібліотеку іменем Василя Ковальчука [24, 13].

Влітку 1994 р. у с. Домаморочі, що біля Тернополя, побували Степан Ониськів з дружиною Катериною. Вони приїхали в рідне село з Торонто на місячний відпочинок. Сільській бібліотеці подружжя Ониськів подарувало 12 томів „Літопису Української Повстанської Армії” [25, 8]. Тепер мешканці Домамороча та його околиць зможуть вивчати правдиву, героїчну історію рідного краю, своїх земляків, які полягли в 1941-1945 рр. за волю України.

Не забувають наші співвітчизники і про навчальні заклади Тернопільщини. Зокрема, чотири пакунки з англійськими книжками, журналами та довідковими матеріалами були вислані Канадським Інститутом Українських Студій до бібліотеки Тернопільської академії народного господарства, щоб забезпечити початковий запас читального матеріалу для студентів [26, 6].

Особливим благодійником бібліотек незалежної України є Канадське товариство приятелів України з осередком у Торонто. У рамках проекту "Відродження" товариство сприяє процесам відродження і розвитку української свідомості, духовності та культури, зокрема, відкриттям мережі канадсько-українських бібліотек та передачею книжкових колекцій у різні установи України. Ініціаторами та співзасновниками даного проекту стали добре відомі в Україні Степан Горлач, Микола Колодка, Ярослав Семчишин, Марія Фішер-Слиж та Іван Кузик. Вони незмінно займаються всіма організаційними питаннями, особисто перебирають увесь книжковий потік, який звідусіль привозять і надсилають в будинок фірми „Міст” у Торонто. Адже, не все варте того, щоб його переслали в Україну. Тим більше, що це дуже дороге задоволення – переслати книжки з Канади в Україну, тому вони відбирають найцінніші. Зауважимо, що найбільші суми для перевезення книг в Україну надходять від українського благодійника з Торонто Станлі Пітерсона (він же Богдан Пати́к) [17, 98].

Суть проекту полягає в тому, щоб дати можливість українським читачам ознайомитися з книгами та періодикою, виданими в діаспорі.

На початку роботи проекту в Україну було вислано 50 тис. книг і журналів, половина з яких знаходиться у бібліотеці при Луганському державному педагогічному інституті, а решту доставлено до Києво-Могилянської академії, Правничої фундації, Інституту державного управління в Києві, Київського педагогічного інституту, Національного музею історії України в Києві, інших установ міст Полтави та Луганська [27, 1].

А з 1993 р. товариство інтенсивно зайнялося створенням в Україні цілої мережі бібліотечних центрів. Так, у вересні 1993 р. відбулося відкриття "Бібліотеки канадсько-українського центру" при Донецькій ОУНБ ім. Н.К. Крупської. Надаючи цій події державного значення, до Донецька прибув посол Канади в Україні Франсуа Матіс та, на той час, заступник міністра культури України Валерій Кравченко, щоб особисто взяти участь у відкритті центру. Також надійшла вітальна телеграма від Президента України, в якій зазначалося, що "створення престижного міжнародного закладу сприятиме зміцненню дружних контактів між Україною і Канадою та збагатить духовно наші держави" [28, 8-9].

Ця бібліотека є дійсно унікальною, бо тут зібрані друковані цінності виключно української діаспори, які видано поза межами України, а також англійська література. Серед них енциклопедичні видання – "Британіка" (24 т.), "Канада" (10 т.), "Україна" (6 т.), "Американська енциклопедія" (14 т.) та ін. Основу фонду українських книжок становлять дослідження з історії України, літературознавства, мовознавства, художня література, книги з філософії, теології, економіки, історії культури, мистецтва, музики тощо.

Англійська частина фонду нараховує понад 14 тис. видань і вражає своєю різноманітністю [29, 79]. Немає такої галузі знання, з якої б тут не було представлено літературу. Особливої уваги сьогодні заслуговують книги з економіки, бізнесових справ. Це справжній скарб у час переходу до ринкових умов. Саме тому лише за перші 20 днів роботи бібліотеки читачам уже було видано більше 2 тис. книг.

Успіхи Канадського товариства приятелів України – безперечні, адже їм вдалося відкрити дванадцять таких духовних осередків: у Луганську, Донецьку, Дніпропетровську, Харкові, Одесі, Сімферополі, Чернігові, Сумах, Севастополі, Полтаві, Мелітополі, Черкасах. Переважно вони діють при обласних бібліотеках.

Значна кількість переданих літературних цінностей свідчить, перш за все, про освіченість і високий інтелектуальний рівень зарубіжних українців, оскільки вони, як представники еліти суспільства, усвідомлюють роль і значення духовного надбання – книг, що сприятимуть культурному розвитку та підвищенню освітнього рівня їхніх земляків також.

Отже, можна стверджувати, що внесок благодійників з української діаспори в цілому, і зокрема діаспори Канади та країн Латинської Америки, в духовний розвиток незалежної Української держави дуже вагомий. Важко, а точніше неможливо, порахувати кількість друкованих одиниць, які зайняли почесні місця в книгозбірнях та установах України. Їх сотні тисяч, а значення для наших людей – колосальне. Це надбання стане невичерпною криницею, з якої вічно черпатиме безцінні скарби все українство.

Список використаної літератури та джерела

1. Максимова Є. Історія формування фондів Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України (1940-2000 рр.) // Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника. – Л. – 2002. – Вип. 9/10. – С. 111.
2. Архів Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника Національної академії наук України (далі – ЛНБ ім. В. Стефаника). – 1993. – Канцелярія. Листування з міжнародних питань. – Папка 1. – С.1-2.
3. Максимова Є. Історія формування фондів Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України (1940-2000 рр.) // Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника. – Л. – 2002. – Вип. 9/10. – С. 112.
4. ЛНБ ім. В. Стефаника. Відділ комплектування. Інвентарна книга № 128. Книга сумарного обліку 2, № 380. – С. 121-215.
5. ЛНБ ім. В. Стефаника. Архів відділу комплектування. Листування з питань комплектування іноземної літератури. – 1995.
6. Наукова бібліотека Львівського національного університету ім. І. Франка (далі – НБЛНУ ім. І. Франка). – Акт прийому-передачі № 633. – 1992. – Вересень. – С. 1-3.
7. НБЛНУ ім. І. Франка. – Акт прийому-передачі № 641. – 1992. – Жовтень. – С. 1-4.
8. НБЛНУ ім. Франка. – Акт прийому-передачі № 1127. – 1996. – Листопад. – С. 1-2.
9. НБЛНУ ім. І. Франка. – Акт прийому-передачі № 1215-1370. – 1998. – Листопад – Грудень. – С. 7-9.
10. Гладилевич А. До Львова прибув з Канади рідкісний примірник „Енеїди” Івана Котляревського // Гомін України (Канада). – 2004. – 19 лип. – С. 9.
11. Цвик Г. "Врожайне" літо діаспорної бібліотеки // За віл. Україну. – 1996. – 13 серп. – С. 3.
12. Чавага К. Духовні скарби діаспори // Шлях перемоги. – 1996. – 18 серп. – С. 2.
13. Рудик Л. Бібліотека літератури української діаспори // Пост-Поступ. – 1993. – 6-12 лип. – С. 3.
14. Гайдамашко А. Книжки КІУС передано до Інституту досліджень української діаспори // Гомін України (Канада). – 2004. – 11 квіт. – С. 20.
15. Макар Ю., Макар Л. З Україною в серці. – Чернівці: Букрек, 2003. – С. 60.
16. Там само. – С. 20.
17. Слабошпицький М. Не загублена українська людина. – К.: Ярослав Вал, 2004. – С. 123.
18. ЛНБ ім. В. Стефаника. Відділ комплектування. Книга сумарного обліку № 105. Подарунки М. Бігуса. – С. 30.
19. Базелюк М. Я свого життя не змарнував // Гомін України (Канада). – 1995. – 30 берез. – С. 4.
20. Меценат, який не відмовився бути українцем: Петро Яцик у спогадах сучасників: Ст., відгуки та інтерв'ю видав. благодійника й громад. діяча / Ред-упоряд.: М. Слабошпицький, М. Сорока. – К.: Ярослав Вал. – 2002. – С. 181-182.
21. Довідкова бібліотека Тернопільського обласного архіву. – Реєстраційна книга поступлення літератури № 3.
22. Там само. – Реєстраційна книга поступлення літератури № 4.
23. Обласна універсальна наукова бібліотека м. Тернополя. – Реєстраційна книга поступлення літератури № 5. – С. 1-190.
24. Гаврилишин Н. Для сільської бібліотеки // Гомін України (Канада). – 1999. – 26 квіт. – С. 8.
25. Онисько Г. Приклад для наслідування // Гомін України (Канада). – 1994. – 23 лют. – С. 8.
26. Фундація розвитку науки в Україні // Бюл. Канад. ін-ту українських студій. – 1995. – Осінь. – С. 6.
27. Пригорницький Ю. Торонто – Східній Україні // Літ. Україна. – 1994. – 13 січ. – С. 1.
28. Торонто – Східній Україні // Новий шлях (Канада). – 1994. – Ч. 50. – 17 груд. – С. 8-9.
29. Башун О. В. Фандрейзинг, або Мистецтво збирання коштів / Донец. ОУНБ; Ред. Ю.О. Лебедева. – Донецьк, 1998. – С. 79.

ЦІННИЙ ДАРУНОК КАНАДСЬКИХ ДРУЗІВ



УЖЕ багато років Національна парламентська бібліотека України плідно співпрацює з Канадським Товариством Приятелів України (КТПУ) в Торонто. Завдяки йому, ще в 1998 році було розпочато спільний проект, фінансований урядом Канади, з метою інформаційної, дослідницької та аналітичної підтримки народних депутатів України. Результатом цієї співпраці стало відкриття Канадсько-українського парламентського інформаційного центру при бібліотеці у 2000 році, який активно розвивається, інформаційно забезпечуючи законодавчий та державотворчий процеси в нашій державі.



Т. Вилегжаніна вручає Почесну грамоту М. Фішер-Слиж

ліографічних записів.

У серпні 2005 року у Бібліотеці відбулася церемонія вручення меценатом, членом дирекції КТПУ, головою програми "Проект Крим" доктором Марією Фішер-Слиж найновішої програми комп'ютерного забезпечення "In Magic". У церемонії брали участь також віце-президент КТПУ Маргарета Шпір та директор проекту Канадсько-українського парламентського інформаційного центру Леся Шимко.

"In Magic" – це справді унікальний, цінний дар, завдяки якому користувачі можуть здійснювати онлайн пошук інформації, в т. ч. повнотекстової. Адже ця найновіша версія спеціалізованої комп'ютерної програми дає можливість бібліотекам та іншим інституціям вносити, зберігати та надавати необмежений доступ користувачам до більш як 1 млн. першоджерел.

Тепер завдяки цій програмі користувачі Бібліотеки матимуть можливість отримувати в електронному форматі повні тексти статей із 44 центральних періодичних видань України та трьох регіональних газет Криму. "In Magic" підтримує українську мову, а також дозволяє працювати з багатьма іншими мовами.

Завдяки програмі значно поповнилися вже існуючі БД Бібліотеки, розширено сервісні послуги, зби-

льшено потужність та покращено електронне обслуговування народних депутатів, політиків, дослідників, студентів – всіх користувачів, які одержали необмежений доступ до потужного джерела інформації, використовуючи як знаряддя найсучаснішу технологію.

льшено потужність та покращено електронне обслуговування народних депутатів, політиків, дослідників, студентів – всіх користувачів, які одержали необмежений доступ до потужного джерела інформації, використовуючи як знаряддя найсучаснішу технологію.

Генеральний директор НПБ України Т. Вилегжаніна, провідні спеціалісти, бібліотекарі, інші працівники привітали пані Марію Фішер-Слиж та представників КТПУ. Від імені усіх працівників їй було висловлено щиру вдячність та вручено Почесну грамоту. У своєму слові гостя з Канади підкреслила, що нова програма допоможе покращити послуги та розширить коло користувачів бібліотеки, стане основою українознавчих досліджень. Вона також зауважила, що вважає розвиток української мови пріоритетним, а тому надає свою підтримку саме таким проектам.

Запрошуємо всіх відвідати електронну сторінку Національної парламентської бібліотеки України за адресою nplu.org.

ПАРТНЕРСТВО. СПІВРОБІТНИЦТВО

Л. Груніна, М. Шпір

Короткий життєпис д-ра Марії Фішер-Слиж

Д-р Марія Фішер-Слиж – лікар-педіатр, довголітній член управи Українського лікарського товариства Північної Америки (УЛТПА) у Чикаго. Вона також була головою УЛТПА в Торонто (Канада). Д-р Фішер-Слиж очолювала Товариство приятелів академічної гімназії у Львові.

Сьогодні пані Марія є членом управи Канадського товариства приятелів України, Ліги українських меценатів у Києві та Наукового товариства ім. Шевченка у Нью-Йорку та Торонто.

Пані Марія Фішер-Слиж народилася в 1922 році у родині Адольфа та Ольги Слиж. Дитинство провела разом із двома сестрами та двома братами в княжому городі Белзі (Німеччина). У 1933 році вся родина переїхала до Львова, де Марія навчалась в українській академічній гімназії, заснованій у 1784 р. 1940 року родина змушена була покинути Львів і повернутися до м. Белзи. Того ж року Марія отримала атестат зрілості в українській гімназії у Хелмі (Польща).

У ході подальшої воєнної хуртовини Марія опинилася у Мюнхені, де закінчила медичний факультет в університеті Людвіга Максиміліана.

У 1950 році стала доктором медичних наук і разом з родиною емігрувала до США. Була приватним дитячим лікарем у штаті Іллінойс. Після смерті чоловіка пані Фішер-Слиж переїхала до Канади і зараз мешкає у місті Торонто.

Д-р Марія Фішер-Слиж є фундатором гуманітарних та освітніх проектів в Україні, особливо тих програм, що підтримують виховання молоді, відродження вільної преси, української духовності та культури.

РОЛЬ ПУБЛІЧНИХ БІБЛІОТЕК м. КИЄВА У СТВОРЕННІ ЄДИНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ

СУЧАСНЕ ІНФОРМАЦІЙНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Л. Ковальчук

СБОГОДНІ наше суспільство переосмислює роль і місце бібліотек, які воно створило і утримує. У свою чергу і бібліотеки переосмислюють свою місію й завдання на шляху служіння новому суспільству.

Одним із найважливіших пріоритетів бібліотечної політики нашої держави в останні роки є інформатизація. Безперечно, бібліотеки, володіючи великими інформаційними ресурсами, активно впливають на процеси розвитку економіки, науки, освіти, культури й неухильно підвищують свою значущість для суспільства в цілому, і зокрема свого регіону, громади.

Забезпечення вільного доступу людини до інформації проголошується однією з найголовніших функцій бібліотек у Законі України „Про бібліотеки і бібліотечну справу”. Раніше таке завдання перед бібліотеками не ставилось і було так чітко сформульовано саме в останні роки. Його виконання є надзвичайно складною справою і вимагає величезних матеріальних вкладень, перегляду ставлення суспільства до бібліотек, а з боку самих бібліотек – подолання багатьох стереотипів укоріненої у нас теорії і практики.

Особливу роль у реалізації прав громадян на вільний доступ до інформації відіграють публічні бібліотеки. Це пояснюється унікальним поєднанням ресурсів, послуг та індивідуальної підтримки, що надаються користувачам. Саме публічні бібліотеки забезпечують прямий і постійний доступ до інформаційних ресурсів для різних категорій користувачів. В умовах обмежених можливостей для придбання книг, інших носіїв інформації вони стають єдиним джерелом доступу до них для малозабезпечених категорій громадян, відкриваючи можливість задоволення наукових та освітніх інтересів, професійного вдосконалення, цивілізованого дозвілля.

Публічна бібліотека зрівнює прірву між інформаційно багатими та інформаційно бідними людьми, виконуючи цим також функцію соціального захисту населення. Ось чому розвиток публічних бібліотек нашого міста став одним із пріоритетних напрямів діяльності органів культури Київської міської держадміністрації на найближчі роки. Мережа цих закладів є вагомою часткою бібліотечного простору міста. До неї входять 138 бібліотек.

Публічна бібліотека (ПБ) ім. Лесі Українки для дорослих, міська спеціалізована молодіжна бібліотека „Молода гвардія” та Центральна міська бібліотека (ЦМБ) ім. Т.Г. Шевченка для дітей підпорядковані Головному управлінню культури, мистецтв та охорони культурної спадщини Київської міської держадміністрації.

Бібліотеки об'єднані в ЦБС у рамках 10 адміністративно-територіальних районів. Враховуючи той факт, що Київ є багатонаціональним містом, створено спеціалізовані бібліотеки єврейської, польської, туркменської літератури, літератури тюркських народів. Відповідно до угод між урядом Москви та Київською міською держадміністрацією, бібліотеку ім. О.С. Пушкіна визначено головною книгозбірнею російської громади міста. Вона найбільш

повно комплектує фонди російською літературою.

Для виконання своїх складних функцій бібліотекам, як інформаційним центрам, потрібні добре укомплектовані фонди, нові технології і високопрофесійні спеціалісти. Для бібліотек Києва, як і всієї України, дуже важливим є поповнення фондів літературою на різноманітних носіях інформації з історії, науки, культури та мистецтва, документами про видатних діячів, імена яких з різних причин було викреслено з пам'яті нашого народу.

У структурі ПБ ім. Лесі Українки в 1991 році створено відділ зарубіжної україніки. Його фонди поповнювалися через Національну комісію з питань повернення в Україну культурних і духовних цінностей, фонд „Сейбр-Світло”. Деякі колекції книг передавалися посольствами зарубіжних країн, благодійними фондами та окремими громадянами.

Особливо цінні зібрання зберігаються у відділі мистецтв, зокрема приватні колекції книг Сергія Лифаря, Віктора Китастого та ін., рідкісні видання з різних видів мистецтв, музичні твори на компакт-дисках тощо.

Формування фондів публічних бібліотек м. Києва здійснюють ПБ ім. Лесі Українки та ЦМБ ім. Т.Г. Шевченка для дітей. Сьогодні в нашій країні дискутується питання доцільності централізації мережі публічних бібліотек. Проте я переконана, що централізоване комплектування та бібліотечне опрацювання документів для бібліотек міста має ряд переваг:

- завдяки єдиній політиці їхнього формування як єдиного фонду міста, фонди всіх публічних бібліотек планово поповнюються;

- кошти використовуються раціональніше, що забезпечує більш широкий репертуар документів (12-14 тис. назв на рік);

- забезпечуються фаховий рівень обліку та наукове опрацювання документів, висока культура ведення каталогів в усіх бібліотеках міста.

І, головне, централізоване опрацювання документів дає можливість вести зведений електронний каталог нових документів, що надходять до всіх публічних бібліотек міста, який започатковано 1992 року. До нього є цілодобовий доступ в Інтернеті. Це створює умови для оперативного пошуку джерел в єдиному фонді публічних бібліотек міста.

На виконання постанови Кабінету Міністрів України від 01.07.2002 р. № 900 „Про затвердження Програми поповнення бібліотечних фондів на період до 2005 року” розроблено відповідну міську програму, котра фінансується централізовано з міського бюджету (78% від прийнятих в Україні нормативів). У процесі відбору документів для фондів беруть участь спеціалісти всіх ЦБС міста.

Крім бюджетних коштів, залучаються додаткові джерела фінансування. Більшість депутатів Київської міської ради виділяють кошти зі власного ліміту на поповнення фондів бібліотек свого виборчого округу. До фондів публічних бібліо-

тек надходять також видання, профінансовані міською держадміністрацією, комплекти друків від видавництва, книги авторів та користувачів.

До послуг користувачів – художня і навчальна література, документи з питань економіки та права тощо, повнотекстові електронні бази даних.

Останнім часом велика увага приділяється формуванню фондів документів іноземними мовами, посібниками на допомогу їхньому вивченню. У відділі літератури іноземними мовами є можливість перегляду фільмів різними мовами.

У відділі мистецтв працюють домашній кінотеатр, медiateка. В усіх відділах обслуговування ПБ ім. Лесі Українки, ряді інших публічних бібліотек міста є доступ до світових інформаційних ресурсів через Інтернет.

Володіючи багатим потенціалом ресурсів, орієнтованих на задоволення інформаційних потреб киян, муніципальних служб міської інфраструктури, бібліотеки намагаються зайняти достойне місце в інформаційному просторі міста.

Проте досягнення цієї мети вимагає розв'язання цілого комплексу завдань і, перш за все, створення сучасної автоматизованої інформаційно-бібліотечної системи публічних бібліотек міста з використанням найсучасніших інформаційних технологій на базі відповідного технічного і програмного забезпечення та системи телекомунікацій. Обслуговування сучасних інформаційних систем потребує особливої професійної підготовки персоналу. Підвищуються і вимоги до безпеки бібліотек через експлуатацію цінних технічних засобів. Створення нових видів інформаційного сервісу вимагає суттєвого вдосконалення ресурсної бази мережі і всієї системи бібліотечно-го обслуговування.

Розв'язанню цих складних проблем сприяє комплексна програма „Розвиток бібліотечної справи в м. Києві на 2003-2006 роки”, що затверджена рішенням сесії Київради. Започатковано її три роки тому з ініціативи Головного управління культури, мистецтв та охорони культурної спадщини і розроблено Науково-дослідним інститутом соціально-економічних проблем міста разом із науково-методичними центрами. Особливе місце у цьому документі відводиться формуванню інформаційних ресурсів бібліотек та впровадженню сучасних комп'ютерних технологій, навчання та підвищенню фахового рівня бібліотечних працівників.

Завдяки фінансуванню програми з міського бюджету у бібліотеках створено автоматизовані робочі місця, надається доступ користувачам до Інтернету.

Роботи з упровадження комп'ютерних технологій виконує група фахівців, створена при Головному управлінні культури, мистецтв та охорони культурної спадщини.

Зауважу, що відставання бібліотек у сфері інформаційного обслуговування суспільства, пов'язане із запізненням у використанні сучасних інформаційних технологій, може стати стратегічно небезпечним для майбутнього нашої держави, тому що буде гальмувати і зробить неможливими, перш за все, наукові комунікації України з зарубіжними країнами.

Публічна бібліотека імені Лесі Українки м. Києва визначила свою місію, а виходячи з неї, – її основну мету та завдання на найближчі роки. Вона почала розвиватись як загальнодоступний інформаційний центр, вбачаючи одним із основних своїх завдань розширення для користувачів шляхів отримання інформації.

Перші кроки з автоматизації зроблено в 1992 році, коли у структурі бібліотеки з'явився відділ нових технологій. Тоді перед колективом постало багато складних проблем: відсутність фінансування, державних стандартів, рубрикатора, словника ключових слів, відповідних знань і досвіду у спеціалістів бібліотеки.

Ми намагалися вивчити досвід зарубіжних країн. Двоє наших співробітників пройшли стажування в бібліотеках США, ознайомилися з досвідом колег з Фінляндії, Угорщини, Великобританії, Ізраїлю. Ряд працівників постійно відвідує засідання англomовного професійного клубу на базі Дому Америки в Україні.

Великою школою з вивчення передових бібліотечних технологій була і є участь наших фахівців у міжнародних кримських конференціях.

Бібліотечні працівники Києва проходять навчання з курсу впровадження нових технологій на базі Центру безперервної бібліотечної освіти при Державній академії керівних кадрів культури і мистецтв Міністерства культури і туризму України. Проте в цілому в публічних бібліотеках м. Києва, як і всієї України, проблема кадрового забезпечення є досить гострою.

Перші комп'ютери наша бібліотека отримала за рахунок грантів Посольства США в Україні, Міжнародного фонду „Відродження”, інших благодійних фондів.

Після вивчення ринку програмних продуктів зупинилися на програмі „Алеф-500” фірми Exlibris (Ізраїль). Це функціональна та сучасна система для бібліотек, яка базується на міжнародних комунікативних стандартах, вона гнучка та проста у використанні. Програма підтримує багатомовність, дозволяє працювати як у локальних, так і глобальній комп'ютерних мережах, має дуже гнучкий апарат наладки для її адаптації до потреб конкретної бібліотеки. Вона не обмежує користувача в кількості полів у документі, в довжині поля, в числі повторів поля, в методах пошуку документа в базі; дає змогу автоматизувати всі бібліотечні процеси. Цим програмним продуктом користуються бібліотеки 52 країн світу (1 300 бібліотек та консорціумів).

Парк технічних засобів ПБ ім. Лесі Українки складається з 92 персональних комп'ютерів та двох серверів – Alpha DEK-2000 AXP та Alpha-Server DS 20 € (Comrag).

Для користувачів організовано 19 АРМів в Інтернет-центрі та у відділах обслуговування за рахунок коштів, отриманих від Посольства США в Україні та Київської міської держадміністрації на реалізацію проекту „LEAP”.

ПБ ім. Лесі Українки надає доступ своїм користувачам до власних електронних баз даних. Її електронний каталог включає сьогодні близько 200 тис. записів. До послуг користувачів і повнотекстові електронні бази даних: „Ліга: Закон”, „Столиця”, „EBSCO” (англomовна) та універсальні бази російських і українських періодичних видань фірми East View Information Services.

База „Закон” надає доступ до текстів законів Верховної Ради України, указів Президентів України, постанов Кабінету Міністрів України. Її нова версія „Ліга: Закон” забезпечує миттєвий контекстний пошук та дозволяє користувачам працювати з текстами документів, перевірених Міністерством юстиції України для занесення до Державного реєстру.

Повнотекстова електронна база „Столиця” надає доступ користувачам до текстів рішень сесії Київради та розпоряджень голови міської держадміністрації.

Доступ до законодавчих баз даних і законодавчих документів на традиційних та нетрадиційних носіях інфор-

мації забезпечує прозорість рішень органів влади всіх рівнів і, безперечно, сприяє демократизації суспільства, активізації участі громадян у громадському житті, управлінні державою.

Публічні бібліотеки, як правило, фінансуються з місцевого бюджету, тому матеріальне забезпечення і розвиток цих закладів залежать від того, наскільки задоволені їхніми послугами населення та місцеві органи влади. Бібліотеки міста намагаються працювати в тісному контакті з місцевими владними структурами, депутатами і якнайшвидше задовольняти їхні інформаційні потреби,

налагоджувати партнерські стосунки, а не виступати тільки в ролі прохачів.

Ми розуміємо, що публічним бібліотекам у системі соціальних інститутів сьогодні належить одна з ключових ролей у формуванні інформаційного суспільства на локальному рівні. Для виконання такого відповідального завдання слід багато чого змінити в публічних бібліотеках – від їхніх функцій до технологій. Поетапно ми цим займаємося. Такі зміни дозволять публічним бібліотекам Києва ввійти у світовий інформаційний простір.

ПРОЕКТ МЕРЕЖЕВОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ЦБС ОБОЛОНСЬКОГО РАЙОНУ м. КИЄВА: ДОСВІД РОЗРОБКИ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ

ЦБС Оболонського району – одна з найбільших у м. Києві. У районі з майже 300 тис. населення діють 6 бібліотек для дорослих та для дітей

З середини 1990-х років у житті українського суспільства відбулися кардинальні зрушення, що вплинули не лише на зміст діяльності, але й на життєздатність кожної конкретної бібліотеки. В умовах перехідного періоду не тільки змінювались економічні, соціальні засади суспільства, а й зростали його інформаційні потреби. Бібліотеки, як соціальні установи, змушені були визначати нову стратегію діяльності відповідно до процесів, що відбувались у країні, і все це за відсутності якісної матеріально-технічної бази, потрібних інформаційних ресурсів та достатньої підготовки бібліотечних спеціалістів.

Ці зміни торкнулись і ЦБС Оболонського району м. Києва, яку очолює Центральна районна бібліотека ім. О.С. Пушкіна. Відомо, що динамічний розвиток будь-якої бібліотеки, формування її позитивного іміджу у владних структур та населення, створення у колективі відчуття впевненості в майбутньому не можуть виникнути самі по собі. Важливим етапом є визначення місії ЦБС, а засобом реалізації завдань, згідно з нею, – окреслення стратегії розвитку, що передбачає ряд організаційних заходів:

- реструктуризацію (зміни організаційної структури бібліотеки або бібліотечної системи);
- реінжиніринг (перебудова технологічних процесів за допомогою нових інформаційних та телекомунікаційних засобів);
- підвищення професійної майстерності працівників бібліотек.

Методом стратегічного управління і неодмінною умовою реалізації інноваційних програм є організаційне проектування. В 2001 році ЦРБ ім. О.С. Пушкіна розробила “Проект мережевої інтеграції ЦБС Оболонського району м. Києва”. Він був спрямований на якісну перебудову роботи бібліотек, що вимагало від працівників цих закладів ретельного аналізу власної роботи, з’ясування її сильних та слабких сторін, перегляду традиційного бачення окремих процесів. Це допомогло виявити внутрішні ресурси, визначити нові напрями діяльності. Великою мірою допоміг досвід зарубіжних колег – бібліотекарів Росії, Європи та США, який ми намагалися перенести на українське підґрунтя, оптимально пристосувати до існуючих умов. У процесі роботи накопичувався і власний досвід організації

інформаційно-бібліотечного сервісу, яким ми хочемо, у

свою чергу, поділитися з українськими фахівцями.

Метою проекту стало створення єдиної мережі інформаційних служб публічних бібліотек Оболонського району та забезпечення доступу користувачів до світових інформаційних ресурсів. А основним *кредо* у роботі – максимум креативу не лише в розробці самого проекту, а, головне, – в його реалізації.

Методологічна платформа проекту базується на:

- **ідентичності** – вивченні та аналізі існуючого досвіду, адаптації до процесів, характерних для наявного споживчого ринку;
- **інтегрованості та модульності програмного забезпечення;**
- **технологічності** – розробці єдиної технології автоматизації бібліотечних процесів: технологічних, бібліотечного обслуговування, інформаційного забезпечення та управління;
- **однократності** – дотриманні принципу одноразового оброблення та збереження інформації при багаторазовому використанні;
- **удосконаленні управління та моніторингу** – збиранні та аналізі даних, узагальненні отриманих результатів для подальшої якісної реалізації проекту.

Цілями проекту визначено:

- створення єдиної інформаційно-аналітичної служби, застосування вебліографії;
- формування краєзнавчої бази даних;
- ведення єдиного електронного каталогу;
- ретроспективне каталогізування;
- розробку та підтримку веб-сайту ЦБС Оболонського району;
- обслуговування користувачів бібліотек у режимі он-лайн;
- упровадження єдиного читачького квитка для користувачів публічних бібліотек району;
- створення аналітичної служби для збирання, аналізу та узагальнення даних бібліотечної статистики;
- підвищення кваліфікації фахівців бібліотек;

Н. Людвік

- формування інформаційної грамотності користувачів;
- створення асоціації користувачів АІБС МАРК-SQL;
- модернізацію підрозділів бібліотек ЦБС;
- забезпечення бібліотек сучасним технічним обладнанням.

Першими кроками в реалізації проекту стали:

– **створення команди** професіоналів-однумців, команди, готової до постійного оновлення знань, до впровадження інновацій;

– **перетворення у внутрішній структурі ЦРБ ім. О.С. Пушкіна** – реорганізація традиційних відділів у нові, з новою бібліотечною ідеологією (формування інформаційних ресурсів з сектором по роботі з базами даних, інформаційно-аналітичної та маркетингової роботи та ін.);

– розробка і узгодження **інструктивно-регламентуючої документації** (положення про АІБС, про відділи та сектори, посадові інструкції);

– створення **нормативно-методичної документації** (положення про базу даних “Читач”, про електронний каталог з додатками щодо методики заповнення облікових форм, про базу даних “Оболонь” тощо);

– реалізація **авторської програми “Школа тренерів”**, що передбачає курс підвищення кваліфікації працівників (з урахуванням диференціації бібліотечних спеціальностей) та різноманітні форми їхньої атестації.

Втілення мети і завдань проекту відбувається за допомогою автоматизованої інформаційно-бібліотечної системи “МАРК-SQL” (розробник – “Інформсистема”, Москва, Росія). На її основі здійснюється формування електронного каталогу, забезпечуються інформаційні потреби користувачів, відбувається ряд суто внутрішніх бібліотечних процесів: видача читацького квитка, ведення статистичного обліку, відстежується та аналізується інформація для маркетингових пропозицій, реалізуються функції МБА та ЕДД.

Під час реалізації проекту необхідно було оперативнo вирішувати проблеми, з якими стикалися бібліотеки. Перша – виникла під час створення єдиного електронного каталогу. Так, до кожної ЦБС м. Києва входять бібліотеки – Публічну бібліотеку ім. Лесі Українки та Центральну міську бібліотеку ім. Т.Г. Шевченка для дітей покладено функції методичного забезпечення та централізованого комплектування, відповідно, книгозбірень для дорослих та для дітей міста. Ці бібліотеки застосовують різні форми обліку книжкового фонду (актова система обліку у бібліотеках для дорослих та обліковий каталог у бібліотеках для дітей), кожна з них окремо формує електронний каталог для підвідомчих бібліотек, використовуючи при цьому різне програмне забезпечення, відповідно, “ALEF” та “МАРК-SQL”, з різними методичними підходами до опису та індексування, формування бібліографічних записів. Така ситуація ускладнює створення єдиного електронного каталогу ЦБС району, коли злиття баз даних двох центральних бібліотек унеможливлено. Особливо це стосується інвентарного номера – однакового для бібліотек для дорослих та для дітей. Над розв’язанням цієї проблеми почали працювати методичні центри. Однак поки що кожна ЦБС, що прямує шляхом інформатизації, створює власний електронний каталог і, на жаль, дублює вже зроблену міськими центрами роботу з оброблення нових надходжень.

Було переглянуто і роботу з бібліографічного опрацювання періодичних видань. Стало зрозумілим, що немає сенсу власноруч розписувати періодику, коли можна скористатися БД бібліотек – методичних центрів. Так, ми корис-

туємося БД Національної парламентської бібліотеки України, Національної бібліотеки для дітей, ПБ ім. Лесі Українки м. Києва.

Сьогодні набагато більше уваги приділяється створенню краєзнавчої БД, де акумулюються та зберігаються матеріали місцевої влади, архів документів, розвідки краєзнавців.

Почала діяти БД “Читач”. На 01.01.2005 року вона включала інформацію про 15 тис. користувачів бібліотек Оболонського району. На основі введених даних здійснюється маркетинговий аналіз читацького складу за гендерними, віковими ознаками, за соціальним станом, місцем проживання та навчання, вивчаються інтереси користувачів та ін. У подальшому ці дані використовуються для покращання роботи з користувачами: при визначенні політики формування фондів та передплати періодики; формуванні веб-ліографічних списків, у видавничій діяльності, плануванні масових заходів тощо.

Сьогодні до послуг користувачів у читальному залі ЦРБ ім. О.С. Пушкіна – 5 Інтернет-місць.

Реалізація проекту була б неможливою без змін у кадровій політиці. Її провідними напрямками стали: добір фахівців та раціональне використання кадрового потенціалу; підвищення професійного рівня співробітників, стимулювання їхньої ініціативи.

“Школа тренерів”, що існує в межах проекту, включає поетапне вивчення: прикладного програмного забезпечення загального призначення, зокрема інформаційно-лінгвістичного забезпечення АІБС, сучасних бібліотечних технологій; автоматизованого обслуговування користувачів; інформаційного пошуку в електронному режимі тощо. Навчання у школі дало свої результати: створено команду тренерів за окремими напрямками діяльності. Працівниками бібліотеки розроблені та використовуються електронні форми бібліотечної статистики, на основі власного досвіду підготовлено методичні рекомендації, готуються веб-ліографічні списки, діють навчальні групи для користувачів, проведено презентації для бібліотечних фахівців міста та представників міжнародної бібліотечної спільноти.

Успішне впровадження проекту ми вбачаємо у наступному:

– створенні об’єднаного Центру інформатизації публічних бібліотек міста, як для дітей, так і для дорослих, що став би дієвим методично-координаційним та навчальним осередком з вивчення та впровадження інформатизації, функціонування АІБС;

– узагальненні досвіду впровадження Інтернет-технологій, веденні єдиної державної статистики обліку користувачів Інтернету, віртуального обслуговування;

– удосконаленні комп’ютерної лінгвістики – забезпеченні єдиного режиму пошуку в електронних каталогах, незалежно від АІБС, в яких їх було створено;

– дотриманні форматів та уніфікації лінгвістичного забезпечення.

Комплексний, системний підхід до впровадження інновацій вивів бібліотеку Оболонського району на новий ступінь розвитку. Це подобається і користувачам, і бібліотекарям. Легко та приємно працювати у колі однумців. Ми докладаємо максимум зусиль та будемо в подальшому дбати про те, щоб змінювати діяльність бібліотек на краще. Наша команда прагне досягти своєї мети, адже обрала своїм девізом слова: “Через бібліотеку – до духовної досконалості!”.

Стаття містить відомості про пам'ятні книжки як історичний різновид довідково-бібліографічної літератури та джерело краєзнавчих знань і узагальнює зміст подібних видань, які є у фонді Херсонської ОУНБ і стосуються Херсонщини

ПАМ'ЯТНІ книжки губерній – це узагальнений тип видання, яке розповсюджувалося губернськими статистичними комітетами практично по всій території Російської імперії (у тому числі й в Україні) з XVIII століття по 1917 рік. Одне з перших визначень пам'ятних книжок наводиться в енциклопедичному словнику Брокгауза й Ефрона [т. XXIIа (т. 44), с. 675]: «...род адрес-календарей и справочных книг, в которых нередко содержатся и статьи по истории, географии, статистике, этнографии, флоре, фауне и пр., касающиеся данного края».

Історія пам'ятних книжок бере свій початок у XVIII столітті. У 1724 році було засновано Санкт-Петербурзьку академію наук, якій було надано виключне право на видання довідників календарного типу. Вперше цим правом Академія скористалась у 1727 році, після чого академічні календарі виходили щорічно до 1869 року. З 1770 року вони почали називатися місяцесловами. У додатках до них іноді містилися наукові статті з астрономії, метеорології, фізики, географії, історії, статистичні огляди. Ці видання мали, в основному, просвітительське значення.

Санкт-Петербурзька академія наук ревно охороняла свій привілей на видання календарів. Хоча на початку XIX століття вони видавалися невеликим накладом. В окремих провінціях вони зовсім не продавалися, тому що коштували надто дорого.

Не дивно, що в деяких великих містах Російської імперії почали видавати свої календарі, що служили місцевим інтересам. Так, у Києво-Печерській лаврі з 1799 по 1800 рік виходили «Киевские месяцесловы», які, за свідченнями сучасників, склалися Іринеем Фальковським. Крім церковного, у Києві видавався також «Астрономо-политический календарь».

Великий інтерес для тих, хто вивчає історію Херсонщини, являє „Новороссийский Календарь на ... год”, що видавався в Одесі. Вперше він побачив світ у 1821 році французькою та російською мовами. Але наступне його видання було здійснено лише через 10 років – у 1831 році (Календарь на 1832 – Calendrier pour l'annee 1832. – Одесса, 1831). У подальшому випуск календаря було знову припинено внаслідок протестів з боку Санкт-Петербурзької академії наук. Дозвіл на видання Календаря, який із цього ж року має назву „новороссийский”, було отримано 1834 року, і він виходив у світ з невеликими перервами до 1893 року.

На сторінках Календаря містилися адресні відомості щодо Одеського градоначальства, Херсонської,

Таврійської, Бессарабської, Єкатеринославської губерній; огляди зовнішньої торгівлі Новоросійського краю й Бессарабії, статті з географії, сільського господарства та історії Новоросії, зокрема Херсонщини. У фонді Херсонської ОУНБ ім. Олеса Гончара збереглися випуски „Новороссийского Календаря” на 1855, 1859, 1891-1893 роки.

Указ від 19 грудня 1801 року став офіційним дозволом на випуск календарів у губерніях. Розцінювалися ці видання як «не політичні, адресні або астрономічні, але простонародні». У 1855 році привілей Академії наук було остаточно скасовано дозволом воронезькому губернському правлінню, а потім й іншим, видавати пам'ятні книжки, що стали офіційним довідником-щорічником. З цього часу пам'ятні книжки видавалися у всіх губерніях і областях європейської та азіатської частин післяреформеної Росії, за винятком Камчатської, аж до Жовтневої революції.

У деяких губерніях, а іноді й у межах однієї, пам'ятні книжки видавалися під різними назвами. Найчастіше вони називалися календарями, довідковими книжками, адресами-календарями, працями статистичних комітетів і т. д. Але щоразу це були **офіційні видання губернського правління**. Однак повсюдно вони видавалися вкрай нерегулярно, з великими інтервалами. Херсонська губернія не стала виключенням.

Першим виданням місцевого статистичного комітету, що передувало появі пам'ятних книжок, були «Труды Херсонского Губернского Статистического Комитета» (Херсон, 1863), що склалися із книги у двох частинах:

Труды Херсонского Губернского Статистического Комитета. Кн. 1. Ч. 1. Материалы для географии и статистики Херсонской губернии. – Херсон: Херсон. Губ. Тип., 1863. – XXIV, 299, 199, II, II с., [1] л. табл. + фото “Вид части города Херсона”.

Труды Херсонского Губернского Статистического Комитета. Кн. 1. Ч. 2. Губернский адрес-календарь и другие справочные сведения. – Херсон: Тип. Н. Ващенко, 1863. – 290, IV с., [1] л. табл.

У першу частину ввійшли історико-краєзнавчі й довідково-статистичні матеріали. Жодна зі згодом виданих пам'ятних книжок Херсонської губернії не була настільки насиченою науковими матеріалами з історії краю, як перша частина «Трудов ...».

У другу частину ввійшли «Губернский адрес-календарь и другие справочные сведения», а у додатку до нього – матеріали з історії: «Краткая биография Джона Говарда», «Краткий очерк деятельности князя Григория Але-

О. Лянсберг

ксандровича Потемкина» А. Смирнова, «Описание памятников, находящихся в г. Херсоне» (Джону Говарду й фельдмаршалу князеві Г. Потьомкіну-Таврійському).

Обидві частини «Трудов ...» було видано окремо й, імовірно, різними накладами. «Материалы для географии и статистики Херсонской губернии» були розраховані на нечисленну категорію читачів, що займаються питаннями вивчення географії, економіки, історії краю, тоді як «Губернский адрес-календарь и другие справочные сведения» були затребувані значно більшою мірою. Можливо тому, надалі Статистичний комітет відмовився від видання об'ємних, які дорого коштують, видань «Трудов ...» і приступив до видання пам'ятних книжок, значно скоротивши при цьому науковий відділ видання.

У передмові до «Памятной книжки Херсонской губернии на 1901 год» йдеться про те, що «потребность в подобном издании давно ощущалась многими учреждениями и лицами, как должностными, так и частными..., но такой книжки до настоящего времени не издавалось». Однак це не зовсім точні відомості, оскільки перша «Пам'ятна книжка Херсонської губернії» вийшла у світ в 1864, а друга – в 1866 році.

Усього в Херсонській губернії за піввіку було здійснено лише 8 видань пам'ятних книжок. На сьогоднішній день вони стали бібліографічною рідкістю і лише у фонді Херсонської ОУНБ ім. Олесья Гончара збереглися всі їхні випуски за 1864, 1865, 1901, 1910-1914 роки.

Пам'ятні книжки видавалися губернськими статистичними комітетами, губернськими правліннями або редакціями «Губернських відомостей» і здебільшого виходили за редакцією секретарів статистичних комітетів. Особисті якості й освітній рівень цих людей впливали на зміст видань. У тих випадках, коли секретарями комітетів були відомі краєзнавці або досвідчені статистики, пам'ятні книжки були насичені матеріалами з історії, географії, економіки губернії – тим, що визначає цінність видання як джерела для вивчення краю.

Пам'ятні книжки змінювалися в часі й у кожній губернії мали свої особливості, але в найбільш повному вигляді вони поєднували у собі елементи адреси-календаря, адміністративного довідника, статистичного звіту чи огляду губернії та науково-краєзнавчого збірника. У цьому можна переконатися, проаналізувавши структуру та зміст «Пам'ятних книжок Херсонської губернії».

Адреса-календар був обов'язковою складовою частиною пам'ятних книжок. Він містив у собі календарний час, астрометричні таблиці, складені за даними Миколаївської астрономічної обсерваторії.

У зв'язку з тим, що в етнічному відношенні губернія була багатонаціональною, у пам'ятних книжках, поряд із православними, друкувалися єврейські, католицькі, лютеранські, протестантські календарі.

Тут же містилася інформація про міські, церковні свята й урочисті дні. У всіх виданнях пам'ятних книжок (за винятком видань на 1864 і 1866 роки) подано описи Російського Імператорського дому, відомості про склад Державної Думи, Державної Ради, різних комітетів, управлінь, департаментів і канцелярій.

Адресна частина містить перелік всіх губернських і повітових урядових організацій та їхній особовий склад. Побудований він відповідно до адміністративно-територіального поділу губернії. Всередині територіальних структурних одиниць відомості про установи й посадових осіб розміщено по міністерствах і відомствах. Відомості про посадових осіб надходили від урядових і цивільних установ до Губернського правління в офіційному порядку.

«Пам'ятні книжки Херсонської губернії» виконували також функції **адміністративного довідника**. У довідковому розділі книжок публікувалися обов'язкові постанови губернатора, уривки із законодавчих матеріалів і різного роду інструкцій.

Тут же містилися відомості:

- про адміністративно-територіальний поділ губернії, розподіл її на дільниці судових та інших установ;
- про поштові відділення й телеграфні станції губернії: місце їхнього знаходження, графіки роботи, правила пересилання кореспонденції, тарифи на поштові й телеграфні послуги. У деяких виданнях було виділено спеціальні розділи – «Поштовий відділ», «Телеграфний відділ»;

- про транспортну систему Херсонської губернії: розклад руху поїздів, пароплавів, гужового транспорту; чинні тарифи для пасажирів. У деяких книжках був спеціальний розділ «Херсонський дорожник», що включав усю інформацію стосовно транспорту;

- про фабрики й заводи губернії;

- про медичні установи, ветеринарні пункти, аптеки;

- про навчальні заклади, музеї, бібліотеки;

- про діяльність страхових товариств на території губернії;

- про ярмарки і торгіві підприємства;

- про хресні ходи в губернії;

- про друкарні, книжкові лавки, періодику, що видавалась у губернії.

Деякі випуски пам'ятних книжок мали такий розділ, як «Юридичний відділ». Тут містилися юридичні консультації, матеріали з діловодства, про мита, податки, збори, опис різного роду мір (лінійних, маси), а також монет, що використовувались у різних країнах, і співвідношень між валютами.

Матеріали «Медичного відділу» сприяли санітарній просвіті народу.

Пам'ятні книжки також виконували роль **статистичних довідників**. Це були відомості, котрі збирав Губернський статистичний комітет, з таких напрямів, як: демографічна, сільськогосподарська, судова (карна), медична, фабрично-заводська статистика; статистика землеволодіння, народної освіти, пожеж, їхніх причин і збитків, статистика доходів, витрат і недоїмок. На сьогоднішній день – це найцінніший матеріал для історичної економіко-географічної характеристики краю.

Особливий інтерес становлять «Обзоры Херсонской губернии за ... год», опубліковані в пам'ятних книжках на 1901 і 1910 роки, що містять докладні історико- і географо-статистичні характеристики губернії.

У пам'ятних книжках були присутні й елементи **науково-краєзнавчого збірника**. Про це свідчить наяв-

ність джерелознавчих, описових, науково-дослідницьких матеріалів. У «Науковому відділі» містилися статті й нариси з місцевої історії, етнографії, економіки і т. ін. Їхніми авторами були працівники губернських статистичних комітетів. Згідно з «Положенням о губернских и областных статистических комитетах» (1861) їм ставилося в обов'язок «заботиться о составлении, по мере возможности, привлекая к тому содействие как своих членов, так и посторонних сведущих лиц, подробных описаний губерний и областей, равно как и частей их, а так же городов и почему-либо замечательных в губернии или области местностей в отношении топографическом, историческом, промышленном, торговом, сельскохозяйственном и проч. И об издании трудов этих в свет. Издание этих трудов может быть производимо печатанием соответственных статей в местных губернских ведомостях, составлением и печатанием Памятных книжек...» (Памятная книжка ... на 1864 год. – Херсон, 1864. – С. 9-19).

Інколи краєзнавчі матеріали виділялися в окремі збірники, що видавалися як додаток або доповнення до пам'ятних книжок.

Вияткову цінність для істориків становить **рекламний відділ** пам'ятних книжок, адже це інформація «з перших рук» щодо основних соціальних сфер життя Херсона кінця XIX – початку XX століття – економіки (виробництво, торгівля, фінанси), транспорту, побутових послуг, освіти тощо.

Пам'ятні книжки були престижним офіційним виданням, тому в них охоче розміщали інформацію про свої товари й послуги рекламодавці, серед яких: механічний чавуно-ливарний і суднобудівний заводи Вадона, заводи Гуревича, лісопильний завод Рабиновича; магазини (Памбека, Шаха, Заранкіна, Пташнікова та ін.); готелі («Гранд-отель», «Петербурзька»); музичне училище, банки і т. ін. Інформація подавалася у вигляді оголошень, розміщених у рекламних блоках. Естетичі оформлення блоків приділялася велика увага: розміри літер, малюнки, шрифти, рамки з хитромудрих фігур і орнаментів – усе підпорядковувалося комерційним інтересам рекламодавця. Іноді використовувалися елементи фірмової символіки.

Тексти оголошень мали характер довідкової ділової інформації, типової для жанру рекламного оголошення. Елементи розвиненої реклами, для якої характерні концентрована оціненість і наполеглива апеляція до потенційних покупців ледь простежуються в оголошеннях пам'ятних книжок.

Отже, пам'ятні книжки є **комплексним** першоджерелом для історико-краєзнавчих досліджень нашого краю. Їхня цінність полягає в тому, що вони дозволяють у всіх подробицях відтворити картину повсякденного життя губернії, одержати «из первых рук, не искаженные позднейшими поправками, сведения о составе и занятиях жителей, состоянии природы, экономики, культуры, быта» [1], проаналізувати події, що відбувалися на Херсонщині протягом 50 років.

Інтерес для дослідників історії краю становлять не тільки „Пам'ятні книжки Херсонської губернії”, але, як зазначалося вище, й подібні видання Таврійської губернії, а також „Новоросійський календар”.

Це пов'язано з тим, що більша частина сучасної Херсонської області до 1918 року входила до складу Таврійської губернії. Тому інформацію щодо Цюрупинського, Каховського, Каланчацького, Новотроїцького, Чаплинського районів, що входили до Дніпровського повіту, а також Іванівського, Великолепетиського, Верхньорогачицького, Нижньосірогозького, Генічеського районів, котрі входили до Мелітопольського повіту, – слід шукати саме у „Пам'ятних книжках Таврійської губернії”.

Ці видання випускав Таврійський губернський статистичний комітет з 1867 по 1917 рік у м. Сімферополі. Встановлено 16 випусків видання: на 1867 ч. 1, 1890, 1893, 1900-1905, 1910-1911, 1913-1917 роки. Виходили ці книжки під різними назвами: «Календарь и памятная книга Таврической губернии» – в 1893 (на 1893); «Адрес-календарь служащим в Таврической губернии» – в 1902-1904 (на 1903-1905); «Адрес-календарь и справочная книга по Таврической губернии» – в 1910, 1911, 1913 (на 1910, 1911, 1913 pp.).

У фонді Херсонської ОУНБ ім. Олесь Гончара зберігається лише одне видання “Пам'ятних книжок Таврійської губернії”: Памятная книжка Таврической губернии на 1914 год / Таврич. Губерн. Стат. Комитет; Под ред. Часовникова Г.Н. – Симферополь: Таврич. Губерн. Тип., 1914. – VI, 69, 51, 64, 444, [150] с.

За структурою та змістом „Пам'ятні книжки Таврійської губернії” практично не відрізняються від херсонського видання. Однак слід відзначити їхній добре наповнений рекламний відділ.

Сьогодні такий вид видань, як пам'ятні книжки, є унікальним друкованим довідково-бібліографічним джерелом для пізнання історії, культури та мистецтва, традицій і звичаїв різних регіонів України, зокрема Херсонщини, у XVIII – на початку XX ст.

Список використаної літератури

1. Балацкая Н., Раздорский А. Наследие регионов – достояние нации // Библиотека. – 1996. – № 5. – С. 13-15.
2. Викторова Е.С. Памятные книжки как справочно-библиографический источник // Труды Государственной публичной библиотеки им. М.Е. Салтыкова-Щедрина. – Л., 1957. – Т. 3. – С. 143-159.
3. Довідка про адміністративно-територіальний поділ Херсонщини // Державний архів Херсонської області: Публікації. – К., 2003. – С. 687-694.
4. Кідер Ф. Графіка, живопис, скульптура. – Херсон: Наддніпряночка, 2003. – 103 с.: кольор. іл.
5. Никитин Н.П. Краеведная литература пореформенной эпохи как источник для исторической географии России этого времени // Вопросы географии. – Л., 1960. – Сб. 50. – С. 211-237.
6. Ястремська Ю. Про роботу з пам'ятними книжками губерній України в Державній історичній бібліотеці України // Бібл. планета. – 1998. – № 1. – С. 30-31.

15

грудня 2005 року НПБ України було проведено чергові бібліографічні студії „Показчики змісту часописів – важлива складова національної бібліографії України”.

На них було оприлюднено аналіз робіт українських бібліографів, наукових установ, редакцій часописів і аматорів-бібліографів із розкриття змісту українських періодичних видань, їхні значні за кількістю, цікаві за змістом та різноманітні за формою подачі напрацювання в цьому напрямі.

Сьогодні робота з розкриття змісту періодичних видань ведеться в трьох напрямках: бібліографування змісту тих часописів, що користуються найбільшою популярністю; малодоступних журналів, які стали бібліографічною рідкістю; видань української діаспори, ознайомитися з якими вітчизняним читачам довгий час було не лише майже неможливо, а й небезпечно.

Така діяльність особливо важлива, адже саме періодичні видання часто є основним джерелом відомостей для дослідників у різних галузях знання. Загалом, створення аналітичної ретроспективної бібліографії вітчизняної періодики є одним із найважливіших напрямів діяльності, адже пошук статей, документальних матеріалів, художніх творів, рецензій тощо, вміщених у журналах, збірниках і газетах, справа дуже трудомістка, потребує великих затрат часу й зусиль працівників бібліотек і читачів. Особливо це стосується видань періоду, коли не існувало показчиків на зразок літопису журнальних і газетних статей Книжкової палати України. У таких випадках цінну допомогу надають систематичні показчики змісту періодичних видань.

Організаторами студій стали бібліографи науково-бібліографічного відділу НПБ України, котрі самі плідно працюють над складанням показчиків змісту часописів. Так, ними підготовлено систематичні показчики змісту міжвідомчого наукового збірника „Українське літературознавство” (1966-1994), щорічника „Наука і культура. Україна” (Вип. 1-31; 1966-2002), українських журналів „Червоний шлях” (1923-1936), „Кур’єр Кривбасу” (1994-2004), „Слово і час” (1990-1999), „Всесвіт” (1925-2000), часописів української діаспори, які довгий час виходили за кордоном, – „Листи до Приятелів” (книжки 1-176; 1953-1968) та „Визвольний шлях” (1948-1997).

Бібліотекарі Києва з цікавістю відгукнулися на запрошення до участі в роботі бібліографічних студій. На них були присутні фахівці Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського, Державної наукової сільськогосподарської бібліотеки Української академії аграрних наук, Державної наукової медичної бібліотеки України, Державної науково-педагогічної бібліотеки України ім. В. Сухомлинського, Державної наукової архітектурно-будівельної бібліотеки ім. В.Г. Заболотного, Національної бібліотеки України для дітей, Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв, міської спеціалізованої молодіжної бібліотеки „Молода гвар-

дія”, Публічної бібліотеки ім. Лесі Україн-

ки м. Києва, центральних районних бібліотек столиці.

У своєму вступному слові генеральний директор НПБ України Т. Вилегжаніна відзначила важливість роботи з розкриття змісту часописів та підбила певні підсумки цієї діяльності.

Про інформаційний потенціал українських періодичних видань розповіла головний бібліограф науково-бібліографічного відділу В. Патока. В її доповіді розглянуто проблеми розкриття змісту періодичних видань України від дореволюційних часів до сьогодення, роботу в цьому напрямі аматорів та професійних бібліографів: І. Франка, В. Доманицького, І. Павловського, І. Левицького та багатьох інших. Особливо відзначено плідну роботу з дослідження періодики працівників Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України та Науково-дослідного центру періодики, створеного при бібліотеці у 1993 р. Починаючи з 60-х рр. минулого століття, тут видано показчики змісту багатьох періодичних видань Західної України: „Вікна” (1927-1932), „Друг”, (1874-1877), „Житте і слово” (1894-1897) тощо. Серед праць останніх років В. Патока високо оцінила історико-бібліографічне дослідження В. Передерій «Видання „Червоної Калини” (1922-1939)» (Львів, 2004). Як приклад невдалого показчика було названо видання «Бібліографічний довідник журналу „Сучасність” (1961-2003)» (Львів, 2003).

З повідомленням «Теоретико-політична амплітуда змісту часопису „Визвольний шлях»» виступила завідувачка науково-бібліографічного відділу НПБ України В. Кононенко. Вона розповіла про працю фахівців свого підрозділу над розкриттям змісту еміграційного журналу «Визвольний шлях» (1948-1997), їхнє прагнення засобами бібліографії наблизити до вітчизняного читача українське зарубіжжя, представити досягнення науковців, філософів, економістів, письменників, діяльність яких була малодоступною і часом зовсім невідомою, адже їхні політичні й суспільні погляди не співпадали з офіційними постулатами радянської дійсності. У виступі йшлося про складності роботи з потужним інформаційним потенціалом часопису, представленим у близько 600 томах, де опубліковано понад 11 тис. матеріалів різноманітної тематики; бібліографічні та технічні проблеми й шляхи їхнього вирішення.

Завідувачка довідково-бібліографічного відділу Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського, кандидат історичних наук Т. Добко зробила повідомлення щодо показчика змісту журналу „Вісник”.

У рамках бібліографічних студій також було представлено дві доповіді про нові видання, що стали своєрідними міні-презентаціями.

Координатор проектів видавництва „Критика” М. Климчук ознайомив присутніх із систематичними показчиками змісту журналів „Мистецтво” (1919-1920) та

В. Лой

„ВАПЛІТЕ” (1926-1927). Особливістю цих традиційно виданих посібників є те, що вони супроводжуються електронними версіями журналів на компактних дисках. Оскільки пропонувані часописи сьогодні є бібліографічними раритетами, фахівцями видавництва зроблено їхнє оцифрування, тобто точне відтворення в електронному вигляді на дисках з усіма ілюстраціями, подробицями оформлення, збереженням сторінок тощо. Диски прості у використанні.

Головний редактор журналу „Всесвіт” О. Микитенко презентував упорядкований ним у співавторстві з головним бібліографом науково-бібліографічного відділу НПБ України Г. Гамалій покажчик змісту популярного журналу „Всесвіт” «„Всесвіт” у ХХ сторіччі (1925-2000)». Це ґрунтовне і ретельно підготовлене видання подає практично вичерпну бібліографічну інформацію

про випуски журналу за весь час його існування, висвітлює зміст усіх 864 номерів, випущених за 75 років, без жодних виключень з ідеологічних, політичних або кон’юнктурних міркувань. Матеріали покажчика, розміщені в 14 розділах і підрозділах, супроводжуються 13 багатоаспектними допоміжними покажчиками і списками, які полегшують користування усім виданням, сприяють виявленню важливих напрямів діяльності журналу, дозволяють швидше знайти потрібну інформацію.

Безперечно, цікаві й інформаційно насичені виступи доповідачів стануть у пригоді учасникам бібліографічних студій при підготовці та користуванні систематичними покажчиками змісту часописів – цими „ключами” до безмежного моря інформації, яка міститься в українських періодичних виданнях.

РОЛЬ МАРКЕТИНГОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В ОПТИМІЗАЦІЇ ОБСЛУГОВУВАННЯ КОРИСТУВАЧІВ НАДВІРНЯНСЬКОЇ ЦБС ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

НАУКА І ПРАКТИКА

Надвірнянська ЦБС – одна з найкращих в Івано-Франківській області. Її бібліотеки плідно працюють з органами місцевої влади. Постійно оновлюється бібліотечний фонд, до чого активно долучаються доброчинники, спонсори.

Місцева влада щорічно дбає про передплату періодичних видань, виділяючи на ці потреби в середньому по 10 тис. грн.

ЦБС – одна з перших ввела додаткові платні послуги для користувачів (яких обслуговується близько 45 тис.). Їх надають, крім центральної бібліотеки, ще 12 бібліотек-філій.

Наразі виникла необхідність приведення бібліотечної діяльності у відповідність з інформаційними потребами сучасного користувача та визначення його читацьких пріоритетів. Цьому сприяють маркетингові дослідження – вивчення, аналіз даних щодо соціооточення, складу користувачів бібліотек, їхніх запитів.

У Надвірнянській ЦБС ця робота розпочалася в 2000 році з опитування „Що і як читають бібліотекарі?”. Аналіз засвідчив, що бібліотечні працівники намагаються переглядати всі нові надходження, що переважає пізнавальний інтерес, а читання сприймається як процес спілкування з книгою. Переважна більшість захоплюється класикою. Серед улюблених сучасних українських письменників – У. Самчук, особливо його книга „Марія”. Інтерес до періодичних видань – пізнавальний та прагматичний. Найбільше сприяють розширенню кругозору публікації з журналів „Жінка” та „Дім, сад, город”, особливо в організації роботи клубів та любительських об’єднань.

Про наслідки дослідження працівників ЦБС було поінформовано на виробничих нарадах.

Згодом, з метою більш глибокого вивчення професійних якостей та уподобань фахівців бібліотек, було прийнято рішення щодо проведення наступного дослідження – „Соціальний портрет бібліотекаря”.

Аналіз анкет засвідчив, що в ЦБС працюють висококваліфіковані спеціалісти з великим стажем роботи, які обрали професію за покликанням. Свої думки висловив кожен респондент. Більшість опитаних вважають, що сучасний бібліотекар має бути ерудованим, ввічливим, доброзичливим, справжнім професіоналом, володіти культурою мо-

ви. Так, бібліотекар з с. Саджавки вважає: „Культуру мови бібліотекаря треба постійно збагачувати. Працюємо серед людей і усвідомлюємо, що ця робота у твоїй душі і серці, а анкета допомогла краще зрозуміти себе”.

В результаті цього дослідження виникла ідея створення клубу за інтересами для бібліотекарів ЦБС „Душ аптекаря”, а також видання довідника „Бібліотечна Надвірнянщина”.

Працівники ЦБС активно включились у цю діяльність. Робота клубу за інтересами ведеться за окремим планом, у його рамках відбуваються зустрічі з письменниками, лауреатами літературних премій та відомими людьми краю.

У полі зору бібліотекаря був і залишається користувач, його запити і потреби. Щоб дізнатися, який він сьогодні, які його інтереси, фахівці центральної районної бібліотеки здійснюють розвідку „Соціальний склад користувачів ЦРБ та ЦБС”. Таке дослідження дозволяє визначити основні характеристики користувачів – їхній соціальний стан, вік, стать, інтереси. З’ясувалося, що щорічно ЦРБ відвідувало 50,5% дорослих користувачів, 49,5% становили молоді та юнацтво. Найбільше серед читачів ЦРБ службовців – викладачів, економістів, правників, фінансистів, бухгалтерів, тобто представників тих професій, котрі найбільше модифікуються, вимагаючи постійного вдосконалення, а ще багато хто навчається заочно. На другому місці – студенти вищих навчальних закладів (ВНЗ): 29,4% – у ЦРБ, 6,5% – по ЦБС. Абонементом найбільше користуються пенсіонери та особи, котрі входять до категорії „інші”.

М. Кушнерчук

Отже, різні категорії читачів знаходять для себе у бібліотеках ЦБС потрібну інформацію. Характерним є й те, що 40% користувачів є активними відвідувачами бібліотек, решта – пасивними. До числа останніх відноситься учнівська молодь, яка після закінчення школи і до початку навчання у ВНЗ, як правило, не користується бібліотекою.

За результатами соціологічних розвідок розробляються пропозиції щодо роботи з користувачами.

Працівники Надвірнянської ЦБС щорічно відстежують, якою є думка читачів про бібліотеку, чи задоволені вони її діяльністю. Так, протягом останніх років було проведено з цією метою декілька досліджень „Ти і твоя бібліотека” (2000), „Книга, читання, бібліотека” (2001), „Якою бути сучасній бібліотеці”, „Бібліотека і влада” (2002), „Сучасний бібліотекар, сучасний читач, які вони”, „Портрет спеціаліста в інтер’єрі ЦБС” (2003), „Користувач і періодика” (2004). Аналіз результатів цих вивчень дозволяє визначити місце і роль бібліотеки та бібліотекаря в сучасному соціокультурному середовищі.

Вік більшості респондентів, які взяли участь в останньому із згаданих досліджень, – від 20 до 59 років (77,5%), тобто це найбільш сприятливий для активного навчання і професійної діяльності вік. Серед опитаних 43,9% мають середню спеціальну освіту, 21,9% – вищу, 34,1% – загальну.

Сучасного бібліотечного фахівця респонденти бачать, перш за все, високим професіоналом (90%), спеціалістом широкого профілю (89,2%), знавцем нових інформаційних технологій (20%). Як показують відповіді, користувачі ставлять високі вимоги до бібліотечного працівника. Він має володіти високими морально-етичними якостями: бути тактовним, доброзичливим (80,1%), дисциплінованим (84,3%). Поцінуються вміння налагоджувати контакти з людьми (63,4%), слухати (79,7%), акуратність (53,4%), оперативність (71,7%), спостережливість (28,2%). Ерудованим бібліотекаря бажать бачити 48,5% опитаних, здатним донести свої думки до читача – 48,9%. Тішить те, що 84,0% респондентів вважають задовільним ставлення бібліотекаря до своєї професії. 20,4% – висловили своє незадоволення: 4,8% – вважають, що бібліотекар незацікавлений у роботі, 2,9% – несумлінно ставиться до обов’язків, 5,3% – необ’єктивний у ставленні до користувачів, 8,4% – недостатньо активний.

Приємно вражає факт, що 83,4% опитаних вважають професію бібліотекаря престижною. Переважна більшість з них стверджує, що за останні роки бібліотечний працівник став більш компетентним.

Основою для подальшої роботи бібліотек ЦБС є побажання користувачів, які взято до уваги і втілено у конкретних заходах щодо поліпшення змісту діяльності книгозбірень.

У цілому відчувається зацікавленість користувачів діяльністю бібліотек і бібліотекарів. Саме цей факт підтверджує їхнє важливе місце і роль як соціальної інституції в суспільстві, дозволяє спроектувати портрет сучасного бібліотекаря – високопрофесійного, з позитивними морально-етичними якостями, дисциплінованого фахівця.

Періодично проводяться опитування користувачів платного абонементу з метою вивчення їхньої думки щодо цього виду обслуговування та вживання оперативних заходів у разі необхідності. Моніторинг останнього дослідження ствердив, що ця форма обслуговування потрібна, зручна, плата влаштовує, склад бібліотечного фонду теж.

Досвід проведення маркетингових розвідок показує, що не завжди об’єктивна оцінка читачів співпадає з про-

фесійним баченням бібліотекаря. Так, напередодні передплатної кампанії на періодичні видання було вирішено вивчити думку користувачів щодо відповідності наявної періодики їхнім запитам. Бібліотекарі були впевнені, що у фондах є достатня кількість періодичних видань на різні смаки і уподобання. Проте аналіз показав, що сьогодні читач хоче більше знати про нові технології, їхню роль в інформуванні з різних питань життя суспільства. З’ясувалося, що тих видань, які необхідні користувачам – “Комп’ютер”, “Маркетинг, реклама, бізнес”, “Дизайн” та ін., у фонді бібліотек немає.

Моніторинг показав, що інтерес до періодики дуже великий. Найбільше звертаються до неї з метою підвищення кваліфікації (36,6%), а не навчання (10%), як ми вважали. 33,3% користувачів читають пресу для відпочинку, 30% – підвищення загального розвитку, 20% – шукають матеріал для самоосвіти і лише 3,3% через пресу ознайомлюються з новинками літератури. Серед тем, що цікавлять читачів: спорт (23,3%), політика, техніка (20%), економіка, право, краєзнавство, мистецтво (16,6%), медицина (13,3%). 56,6% опитаних стверджують, що зміст періодичних видань задовольняє їх частково, 10% – знаходять для себе повну інформацію. Вказали, що в бібліотеці недостатньо періодики з тем, які їх цікавлять, 26,6% респондентів; частково задоволені – 26,6% і вважають, що таких видань достатньо – 10%. Серед опитаних 36,6% отримували відмову на періодичні видання, 20% – не отримували.

При проведенні передплати на II півріччя 2004 та на 2005 рік враховано прогалини і додатково передплачено періодичні видання згідно з побажаннями користувачів.

Щорічно станом на 01.01 відділ комплектування аналізує рух і стан бібліотечного фонду ЦБС. Так, у 2003 році на кожну бібліотеку припало в середньому 248 прим. книг, але на одного читача в сільській філії – 0,02 книги.

З метою поліпшення комплектування фонду ЦБС розроблено “Програму збереження та поповнення бібліотечних фондів бібліотек ЦБС на 2004-2007 рр.”, затверджену головою райдержадміністрації. Цим документом передбачено асигнування на придбання літератури, періодики та бібліотечного обладнання.

Напередодні Всеукраїнського дня бібліотек, у ЦБС було проведено дослідження “День читацької критики”. Користувачі висловлювали свою думку щодо роботи бібліотеки шляхом заповнення міні-анкет, записів у “Зошиті пропозицій та побажань бібліотеці”. Оцінювався рівень обслуговування в цей день за допомогою ярликів “відмінно”, “добре”, “задовільно”, “незадовільно”. У міні-анкетах 20 користувачів відзначили належний рівень обслуговування, тепло і затишок та бажали підключення до Інтернету, придбання літератури з різних галузей знання, в т. ч. з літературознавства, філософії, прикладних наук. У цей день 17 користувачів оцінили рівень обслуговування на “відмінно”, а 8 – на “добре”. 6 респондентів в “Зошиті побажань” пропонували більше придбавати нової літератури, проводити презентації, перегляди та огляди нових надходжень.

Підсумовуючи маркетингову діяльність Надвірнянської ЦБС, можна стверджувати, що завдяки їй накопичується цінна інформація з різних аспектів роботи бібліотек, читання, стану бібліотечного обслуговування, громадської думки, рейтингу бібліотеки в соціумі. А це дозволяє розробляти як стратегію, так і тактику діяльності бібліотечних закладів.

МОЛОДІЖНА АКАДЕМІЯ ЖИТТЯ "КЕРМІТ" (Досвід роботи бібліотеки-філії № 1 для молоді Жовтоводської ЦБС Дніпропетровської області)

УВАГА!
ДОСВІД!

Живи так, щоб твоя серцевина була здоровою, чистою й сильною. Бути справжньою людиною – це, значить, віддавати сили своєї душі в ім'я того, щоб люди навколо тебе були красивішими, духовно багатішими. Щоб у кожній людині, з якою ти зустрічаєшся в житті, залишилося щось хороше від тебе, від твоєї душі

В. Сухомлинський

МИ живемо в неспокійний час – час великих роздумів і надій. Сьогодні необхідно мислити й працювати по-новому, по-новому будувати бібліотечну роботу.

У нашій бібліотеці велика увага приділяється вихованню молоді, її підтримці, розвитку найкращих людських якостей, допомозі самореалізації кожної особистості.

Проаналізувавши цю діяльність, ми дійшли висновку: найцікавішими засіданнями наших творчих об'єднань були ті, що проводилися самими читачами за їхньої ініціативи. Тому було вирішено організувати Молодіжну академію життя «КЕРМІТ» (ця абревіатура означає: конкретність, емпатія, розвиток, милосердя, інверсія, творчість). До її структури увійшов факультет правових знань «Орієнтир», школа здорового способу життя «Компас», школа психологічної адаптації «Я – людина», студії соціології, етики й естетики молодих бібліотекарів.

Мета академії – допомагати молодим читачам у розкритті й розвитку своїх здібностей, формуванні комфортного кола спілкування. Фактично вона виконує функцію корекції процесу соціалізації молодої людини. Таким чином створюються соціально-психологічні умови, які дозволять юнацтву успішно адаптуватися до різних соціальних середовищ; молодим прищеплюються практичні навички роботи над собою; у них виховується висока моральна якість: людяність, доброзичливість, милосердя, вміння протистояти негативному впливу несприятливого соціального оточення.

Нас підтримали Центр соціальних служб для молоді (ЦССМ), Комітет у справах сім'ї та молоді, педагогічні колективи різних навчальних закладів міста. Фахівці цих організацій – юристи, лікарі, психологи, педагоги – також очолили структурні підрозділи академії. На її засіданнях, разом із традиційними формами бібліотечної роботи, використовуються психологічні: тренінги, анкетування, тестування, рольові ігри. Це зробило масові заходи більш цікавими. Зокрема, ЦССМ і бібліотекою розроблено тренінг «Я і мій вибір», що включає у себе цикл занять: «Неповторність індивідуальності», «Я вибираю здоров'я», «Вибір життєвих цілей», «„Крутий“, або впевнений у собі», «Стрес у житті людини», «Як розвинути в собі почуття власного достоїнства». Читачі із задоволенням включаються в рольові ігри, анкетування, тестування, знайомляться з літературою, запропонованою бібліотекою до кожної теми занять. Працівники бібліотеки також надають інформаційно-консультативні послуги.

При розробці планів засідань всіх структурних підрозділів академії перевага надається діалоговим формам роботи. Серед них: диспути «Єдина справжня розкіш – це розкіш людського спілкування?», «Що важливіше – ким бути або яким бути?», година міркувань «Чи вмієш ти сказати ні?», етичні діалоги «Що прикрашає людину?», «Наші комплекси: як їх подолати?» тощо.

Діалогову спрямованість має не тільки масова робота, але й наочні форми популяризації книги: виставка-діалог «Розмови один на один», виставка-застереження «Не допу-

сти лиха у своєму житті...» і т. ін.

У структуру академії не випадково включено факультет правового виховання «Орієнтир», адже молодь все більше виявляє інтерес до правових питань, пов'язаних з різними аспектами її життя. Плануючи роботу факультету, ми використали дані усного опитування молодих читачів і передбачили заходи на теми, які найбільше цікавлять молодь: вечір запитань і відповідей «Я голосую вперше», дискусію «Що таке правова культура?», бесіду-консультацію «Відповідальність за розповсюдження наркотиків» тощо.

Щоб активізувати участь молоді в роботі "КЕРМІТу", зокрема з популяризації літератури, було вирішено створити в бібліотеці школу волонтерів, діяльність яких є сьогодні дуже активною і необхідною, перш за все, для соціально незахищених груп населення. Членами школи волонтерів у нашій бібліотеці стали найбільш активні користувачі. Вони беруть участь у засіданнях академії, де набувають знань і навичок з правових питань, психологічної адаптації особистості, здорового способу життя тощо.

Поштовхом до участі молоді у волонтерському русі є можливість самоствердитися в очах ровесників, батьків, учителів, бажання знайти нових друзів, розширити коло спілкування, отримати нові знання, з користю провести свій вільний час.

Допомога волонтерів використовується для доставки літератури юнакам і дівчатам з фізичними обмеженнями, розповсюдження бібліотечних рекламних та інформаційних матеріалів у навчальних закладах, допомоги у підготовці й проведенні різних масових заходів, реставрації книг, у роботі з боржниками тощо.

Ядром школи волонтерів є ініціативна група. Для формування цієї групи лідерів знадобилося допомогти їм у вдосконаленні своїх організаційних здібностей, навчити психологічних прийомів спілкування, підвищити інформаційну культуру. Для кожного лідера розробляється індивідуальний план навчання і наступних дій.

За словами філософа Іммануїла Канта, роки юності найбільш важкі, тому що це роки вибору. І від того, як ми організуємо роботу нашої молодіжної академії, від рівня інтелекту й професійної підготовки бібліотекарів залежить правильність життєвого вибору наших користувачів. А це зобов'язує нас постійно вчитися, вдосконалюватися, розширювати свій кругозір. У вирішенні цих питань нам допомагають студії соціології, етики, естетики молодих бібліотекарів, які стали складовою частиною "КЕРМІТу".

Заняття студій проводять: психолог ЦССМ М. Павленко, соціолог центру зайнятості О. Бондаренко, методист ЦБС З. Сербул. Особливий інтерес у слухачів викликали теми: «Альфа й Омега: взаємодія із читачами, або слово про діалог», «Авторитет бібліотечної професії», «Інтереси й захоплення провінційного бібліотекаря», «Високий професійний імідж – успіх бібліотеки», «Психолого-педагогічні основи спілкування бібліотекаря й читача». Закріплення бібліотечними фахівцями набутих під час занять у секції знань і навичок відбувається за допомогою різних тренінгів та рольових ігор.

Аналіз діяльності Молодіжної академії «КЕРМІТ», здійснені опитування її слухачів показали високу ефективність та корисність цієї форми бібліотечної роботи.

На запрошення Слов'янської та Східноєвропейської бібліотеки Іллінойського університету, що знаходиться в місті Урбана-Шемпейн, 2005 року мені пощастило взяти участь у роботі Літньої дослідницької лабораторії цього закладу.

Іллінойський університет є одним із найбільших та найстаріших університетів США, а його бібліотека, заснована у 1876 році, має книжкову колекцію, що налічує понад 8 млн. документів. Її складовою частиною є колекція Слов'янської та Східноєвропейської бібліотеки, що включає понад 673 тис. книг, 92 тис. мікроформ, 4 тис. назв періодичних видань (здебільшого на мікрофішах) країн колишнього Радянського Союзу, Польщі, Словаччини, Болгарії, Югославії, Чехії, Румунії та Албанії. Це робить її другою за величиною бібліотекою слов'янської та східноєвропейської літератури серед університетських бібліотек Америки.

Довідкові видання бібліотеки включають енциклопедії, довідники, зокрема періодичних видань, бібліографічні посібники, каталоги бібліотек та словники мов країн колишнього Радянського Союзу та Східної Європи. Крім того, до довідкового фонду входять 1 100 назв періодичних видань з вищезазначених країн та 110 газет слов'янськими або західними мовами з публікаціями про події у країнах Центральної та Східної Європи.

Ця унікальна бібліотека надає безкоштовний доступ до своїх фондів як науковцям, котрі вивчають східноєвропейські країни, так і молодим бібліотекарям, які збираються працювати з колекціями документів східнослов'янськими мовами. Бібліотека має безкоштовну довідкову віртуальну службу, що відповідає на інформаційні запити з гуманітарних та суспільно-політичних наук, що надходять як від бібліотек, так і від користувачів безпосередньо.

Починаючи з 1973 року, бібліотека відіграє головну роль у проведенні Літньої дослідницької лабораторії Іллінойського університету у питаннях Росії та Східної Європи. Понад 2 300 дослідників з усього світу стали учасниками цієї унікальної програми, головною метою якої є сприяння науковцям у проведенні досліджень сучасних подій та процесів у східноєвропейських країнах, надання інформації про ресурси їхніх бібліотек.

У 2005 році, крім представника України у Літній дослідницькій лабораторії взяли участь ще дві бібліотекарки зі Східної Європи: Барбара Булат – бібліограф з бібліотеки Ягеллонського університету (Польща) та Олена Грузнова – бібліограф із Російської національної бібліотеки.

До семінару з питань України було підготовлено доповідь з презентацією англійською мовою у програмі „Power Point” про електронні ресурси Національної парламентської бібліотеки України. Крім праців-

ників самої Слов'янської та Східнослов'янської бібліотеки у

семінарі взяли участь дві студентки – випускниці Вашингтонського та Нью-Йоркського університетів, які спеціалізуються на вивченні української мови.

Було також заслухано доповіді та проведено мультимедійні презентації на семінарі з питань глобалізації, що проходив у Центрі глобальних досліджень Іллінойського університету. Під час цього семінару бібліотекарі з Росії, Польщі та України представили найбільш цікаві ресурси своїх бібліотек, які можуть викликати інтерес у дослідників з питань глобалізації.

Корисною була участь в українській конференції, що відбувається щорічно в рамках програми українських досліджень університету. Цього року її темою було питання стосунків України і Європи. Учасники конференції, які представляли українську діаспору з країн Північної та Південної Америки, виявили інтерес до проблем розвитку бібліотек в Україні та втілення бібліотечних проєктів за підтримки зарубіжних країн.

На конференції відбулася презентація українською мовою проєктів, що здійснюються в бібліотеках України за сприяння Посольства США в Україні, Міжнародного фонду „Відродження”, Програми ЄС „Електронні ресурси для бібліотек Східної Європи” тощо. Питання, які виникли після прослуховування інформації, стосувалися здебільшого фінансового стану українських бібліотек, підготовки молодих бібліотекарів та проблеми старіння бібліотечних кадрів.

У рамках Літньої дослідницької лабораторії було заплановано також участь бібліотекарів, які приїхали з країн Східної Європи, у щорічній конференції американських бібліотечних асоціацій (ALA Conference), що проходила в Чикаго з 23 по 29 червня 2005 р. Особливий інтерес становила виставка різноманітного бібліотечного технічного й електронного обладнання та продукції для американських бібліотек широкого кола американських та європейських видавництв. Розмістилася вона на величезній площі виставкового залу і являла собою експозицію найновіших досягнень у галузі бібліотечного обладнання.

Загалом слід відзначити, що ця поїздка була дуже корисною, дозволила побачити багато цікавого: ознайомитися з роботою однієї з найбільших бібліотек США, досягненнями у сфері новітніх технологій, отримати інформацію про діяльність головних бібліотек Росії та Польщі тощо. Водночас завдяки проведеним презентаціям бібліотекарі США та інших країн дізналися про роботу НПБ України, її електронні ресурси та змогли скласти уявлення про розвиток бібліотечної справи в Україні.

ПОШУК ЮНИХ ТАЛАНТІВ

(З досвіду роботи Червоноградської ЦБС Львівської області)

УВАГА!
ДОСВІД!



ДИТИНА, образно кажучи, це – зернинка, для якої, щоб вона стала золотим колосом, потрібний сприятливий ґрунт. Кожна дитина має потенційний талант, закладені природою здібності, задатки. Аби цей талант розвинувся, необхідно передусім віднайти його, створити всі умови для його прояву, зростання, а згодом – і вдосконалення творчої майстерності.

Багато в чому можуть допомогти розвитку природного обдарування дітей бібліотеки. Їхній багаторічний досвід показує, що одним із найефективніших шляхів пошуку талантів є конкурс. Саме це – головна мета традиційного конкурсу “Мій перший вірш”, який щорічно проводить Червоноградська ЦБС. Вона має різновидову структуру диференційованого обслуговування населення: з 11 бібліотек, що входять до системи, 4 – спеціалізовані – обслуговують дітей, 1 – юнацтво. У загальному понад 400-тисячному фонді майже 140 тис. видань – література для дітей, до 50 тис. – для юнацтва. Є сучасні технічні засоби: комп’ютер, принтер, сканер, що дозволяє на хорошому естетичному рівні виготовляти інформаційно-рекламну продукцію.

Великих зусиль вимагає підготовча робота до проведення конкурсу, адже доводиться шукати юні таланти, спонукати їх до творчості, прояву власного творчого “Я”. Тут визначальною є копітка робота з дітьми обдарованими, наділеними творчою фантазією, глибокою уявою, вмінням сприймати та переосмислювати дійсність, а також – їхня підтримка, сприяння творчому зростанню.

Конкурси “Мій перший вірш” проводяться з 1999 року, і за цей час їхніми учасниками стали понад 130 юних поетів. У перших таких творчих змаганнях взяли участь школярі Червонограда, у наступних, що були районними, – школярі з Сокальського та Радехівського районів Львівської області.

Така організація конкурсу виправдала себе з трьох причин: по-перше, збільшилася кількість учасників (до 50 осіб), по-друге, з великої кількості поданих творів вдалося вибрати більше літературно вдалих, змістовніших віршів для оцінювання журі; по-третє, до участі запрошено сільських дітей, які, на жаль, не завжди мають можливість сповна розкрити свої здібності, контактувати з ровесниками, котрі також пробують свої сили у літературі.

Прерогатива проведення конкурсу належала Червоноградській центральній міській бібліотеці. Та все ж практика показала, що доцільніше його проводити центральній бібліотеці для дітей, адже її працівники більше контактують з дитячою аудиторією, достеменніше знають її. Тут уже відбулося три такі конкурси. Серед ініціаторів проведення – Центр соціальних служб для молоді м. Червонограда.

Розпочинається робота з того, що за два місяці до проведення конкурсу ця подія анонсується через місцеві засоби масової інформації, про нього повідомляється у школах. Конкурсна програма кожного учасника має складатися з трьох поетичних творів українською мо-

вою на довільну тему.

До участі допускаються автори, які подали письмову заявку і тексти конкурсних творів до визначеного терміну. Попередній допуск творів до конкурсу визначають бібліотечні працівники.

Критеріями оцінювання віршів є:

- мовна вправність (відсутність граматичних, пунктуаційних, стилістичних помилок);

- оригінальність;

- свіжість думок;

- новизна образів, метафор тощо.

В організаційному положенні про конкурс, яке розсилається школам Червонограда і сусідніх районів, зазначено, що участь у ньому беруть школярі двох вікових груп: від 7 до 14 років (перша), від 15 до 17 років (друга). Кожен учасник подає заявку і конкурсну програму (добірку віршів) у письмовій формі для участі у конкурсному вечорі. Призові місця визначаються для кожної вікової групи: перше, друге, два третіх, два заохочувальні (при необхідності, допустиме коригування розподілу місць, наприклад, – перше, два других, два третіх, заохочувальне).

До складу журі запрошуються поети – члени Червоноградського літературного об’єднання ім. В. Бобинського, представники місцевої влади, викладачі вузів, працівники бібліотек, інші компетентні особи. Завданням журі є вибір кращих віршів, шляхом оцінювання кожного з трьох творів учасника окремо за п’ятибальною системою і виведення середнього балу.

Важливо, що кожний учасник конкурсу отримує збірку “Першого вірша мереживо”, в якій обов’язково надруковано хоча б один із його творів. Літературне редагування збірок здійснюють працівники редакцій місцевих газет “Новини Прибужжя”, “Вісник”. Спонсорську допомогу у виданні надає Червоноградська міська друкарня. Призерів відзначають цінними подарунками. Їхні вірші друкують названі часописи й альманахи-щорічник літературного об’єднання ім. В. Бобинського “Провесень” (сторінка “Молоде крило”), вони звучать в ефірі телестудії “Бужани”, радіостудії “Новий Двір”. Сам хід конкурсу також широко висвітлюють ЗМІ.

Для організаторів конкурсу не є визначальним, щоб усі його учасники стали поетами, працювали в літературному цеху. Головне, щоб вони стали духовно багатими людьми, небайдужими до підлого слова, збагачували культуру української нації, берегли національне ество. Проте є й справді відкриті таланти: чимало колишніх конкурсантів вже стали членами місцевого літературного об’єднання і мають змістовні добірки публікацій, навчаються на факультеті журналістики Львівського національного університету ім. Івана Франка, працюють у ЗМІ.

Валентина Пашкова, кандидат педагогічних наук, доцент, експерт із питань вітчизняного, зарубіжного та порівняльного бібліотекознавства, започатковує в нашому часописі нову рубрику "Бібліотечна справа у світі: еволюція та революція". У публікаціях під цією рубрикою до вашої уваги – новини і тенденції світового розвитку бібліотечної справи та бібліотечної професії, питання запровадження інформаційних технологій, слобовання бібліотек і читання у суспільстві, а також аналіз діяльності міжнародних і національних бібліотечних асоціацій, переклади міжнародних документів

Новий будинок для Національної бібліотеки Латвії

Латвійські законодавці прийняли рішення про виділення фінансування на будівництво Національної бібліотеки в Ризі. Архітектором нового будинку буде американець Гюннар Біркетс. Латвія – єдина в Європейському Союзі країна, що не має спеціально побудованого для національної бібліотеки будинку.¹

Нагорода від книжкового клубу Опри Уінфрі

Американська бібліотечна асоціація отримала 50 тис. доларів США від книжкового клубу відомої зірки-телеведучої Опри Уінфрі на підтримку національної книжкової програми для підлітків. Гроші будуть використані на книжки та навчальні матеріали, що розповсюджуватимуться серед бібліотек, які зголяться провести спільні зі школами та підлітковими центрами програми. Асоціація розмістить в Інтернеті методичні розробки, що включатимуть питання для обговорення, списки "Що читати далі", наочні матеріали для популяризації читання тощо. Бібліотеки повинні подавати заявки на отримання фінансової підтримки для цієї програми.²

Світове скорочення кількості бібліотекарів

Як зазначає президент Австралійської бібліотечно-інформаційної асоціації Дж. Халлам³, бібліотечна професія стоїть напередодні кризи, бо за десять років значний процент працівників бібліотек вийде на пенсію. Зараз 60% бібліотекарів Австралії старші за 45 років, лише 35% – віком до 35 років. Ці ж самі тенденції спостерігаються й в інших країнах. Наприклад, у Великій Британії до 2010 р. очікують зменшення кількості працівників публічних бібліотек на 10 800 чоловік. Уряд США фінансує дослідження потреб у спеціалістах університетських бібліотек. 58% американських бібліотекарів досягнуть віку 65 років між 2005 і 2019 рр. Дослідження 2000 р., результати якого опубліковані в Library Journal, засвідчило, що 40% директорів бібліотек США підуть на пенсію через 9 років або скоріше⁴.

Проблема зменшення кількості робочої сили у бібліотечно-інформаційній галузі тісно пов'язана із змінами у сутності знань, умінь і навичок, що їх потребують працівники галузі в інформаційну еру. Так, Дж. Халлам підкреслює, що полідисциплінарна сутність бібліотечної справи вимагає знань і навичок у сфері інформаційних технологій, менеджменту, психології та педагогіки. Бібліотекарі мусять бути дуже добре обізнані з інформаційними технологіями та Інтернетом. Водночас вони повинні мати чудові навички міжособистісного спіл-

кування для роботи з різними людьми в різних інформаційних ситуаціях;

опанувати інноваційні підходи; вміти вирішувати проблеми та бути відкритими до змін. Дуже важливо розуміти й знати громаду, яку вони обслуговують, та потреби користувачів, що постійно змінюються.

Міжнародне занепокоєння, викликане скороченням кількості працюючих бібліотекарів через їхній вихід на пенсію, призвело до необхідності серйозного вивчення цього питання й розробки стратегії залучення до професії та її розвитку. Так, Австралійська бібліотечно-інформаційна асоціація реалізує проект, спрямований на розвиток бібліотечної професії, залучивши до співпраці керівників бібліотек, бібліотекарів та освітян. У США з 2002 р. реалізується десятильній національна ініціатива, оголошена першою леді країни Лорою Буш, спрямована на залучення до професії та професійну освіту бібліотекарів. Для того, щоб набрати на навчання нове покоління бібліотекарів, ця ініціатива, як зазначила Лора Буш, передбачає надання спеціальних стипендій, запровадження дистанційного навчання бібліотечних фахівців із віддалених регіонів, залучення до професії бібліотекарів із знанням різних мов.⁵

В. Пашкова

Нагорода Фонду Білла та Мелінди Гейтс

На початку нового тисячоліття Фонд Білла та Мелінди Гейтс започаткував нагороду за організацію доступу до навчання ("The Bill and Melinda Gates Foundation Access to Learning Award"). Вона щорічно надається публічній бібліотеці або подібній організації, що знаходиться поза межами США, яка завдяки інноваційному підходу запровадила безкоштовний доступ до інформаційних технологій широкому загалу. Розмір нагороди – один мільйон доларів США. Претенденти на нагороду обираються на конкурсній основі (необхідно подавати заявку). Адмініструє цей конкурс за дорученням Фонду Рада з бібліотечно-інформаційних ресурсів (м. Вашингтон). Міжнародний комітет радників розглядає отримані заявки та обирає переможця. 2000 р. нагороду отримала Міська бібліотека м. Гельсінкі (Фінляндія). 2001 р. – Конгресова бібліотека Аргентини та Proyecto Bibliotecas, Гватемала. У 2002 р. нагорода була присуджена проекту Biblored з Колумбії, а у 2003 – проекту з Південної Африки⁶. 2004 р. нагорода було поділена між Публічною бібліотекою м. Аархус (Данія), та проектом, що надавав доступ до інформаційних ресурсів у сільській місцевості Китаю⁷. Нагороду 2005 р. отримала організація з Бангладеш, що надає доступ до комп'ютерів та Інтернету жителям віддалених районів, розташованих на берегах річки, використовуючи човни.

1 Baltic Times. – 2005. – Nov. 16.

2 ALA Receives Oprah Book Club Award // American Libraries. – 2005. – Dec. – P. 7.

3 <http://alia.org.au/media.room/2005.10.18.html>

4 <http://www.ala.org/ala/pio/piopresskits/recruitpresskit/libraryprofession.htm> (Nov. 8, 2005)

5 <http://www.ala.org/ala/online/currentnews/newsarchive/2002/january2002/laurabushaddresses.htm>

6 Valentine S. E.-Powering the People: South Africa's Smart Cape Access Project. – Washington, DC, 2004. – 20 p.

7 Liu G.Z. Evergreen: Brining Information Resources to Rural China. – Washington, DC, 2005. – 15 p.

З

8 по 11 листопада 2005 року у містах Сімферополі, Ялті, Бахчисараї проходив Всеукраїнський творчий семінар „Сврознавство – шлях до толерантності: музеї та бібліотеки – нові євроінтеграційні центри”. Організували його Міністерство культури і туризму України, Міністерство культури і мистецтв Автономної Республіки Крим, Кримська республіканська універсальна наукова бібліотека ім. І.Я. Франка, Республіканська кримськотатарська бібліотека (РКБ) ім. І. Гаспринського за участю Лівадійського палацу-музею та Бахчисарайського державного історико-культурного заповідника.

На урочистому відкритті семінару, яке відбулося 8 листопада у РКБ ім. І. Гаспринського (м. Сімферополь), виступили: **Т. Умріхіна** – голова Постійної комісії Верховної Ради АРК у галузі культури; **О. Бородавка** – головний фахівець відділу аналізу та прогнозування діяльності бібліотек та інформаційних мереж Міністерства культури і туризму України; **Л. Білий** – перший заступник міністра культури і мистецтв АРК.

На пленарному засіданні доповідачі відзначили унікальність культури Криму, його економічний і підприємницький потенціал, який сприятиме процесам європейської інтеграції. „Проведення подібних семінарів є одним із механізмів інтеграції наших установ культури до світового культурного простору”, – підкреслив у своєму виступі Л. Білий.

Гостроти пленарному засіданню надав виступ декана філософського факультету Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського, доктора історичних наук, професора **О. Шоркіна**, який поставив перед присутніми polemічні питання: „Що є толерантність: терпимість – моє серце холодне, чи смиренність – моє серце гаряче? Чи потрібна нам монокультура, яку нав'язує Захід? Як уберегти нашу молодь від наслідків глобалізації – екстремізму і тероризму, які принесе нам європейська інтеграція?”

Наступного дня засідання семінару, що відбувалося у приміщенні Лівадійського палацу-музею (м. Ялта), розпочав заступник директора цього музею, доктор політологічних наук, професор **С. Юрченко**. За його словами, Лівадійський палац є прикладом взаємопроникнення культур, а ті знаменні неспрости рішення, що приймалися у його стінах, – високим прикладом толерантності.

Про роль і місце бібліотек у процесах європейської інтеграції України говорила у своєму виступі заступник генерального директора Національної парламентської бібліотеки України **Г. Кириченко**.

Про інтелектуальні ресурси Державної історичної бібліотеки України як внесок в інформаційний простір України розповіла заступник директора цієї бібліотеки **В. Навроцька**.

Можливості, які відкриває перед вітчизняними бібліотеками участь у міжнародних програмах зі створення електронної Європи на прикладі Кіровоградської ОУНБ ім. Д.І. Чижевського, продемонструвала заступник директора **В. Животовська**.

Цікавим був виступ менеджерів Британської Ради в Україні **В. Губарця** та **Н. Василюк**, які говорили про вищу освіту в Європі та участь бібліотек в основних напрямках Болонського процесу. Крім того, було проведено презентацію фотовиставки „Несподівана Британія: мистецтво бачити”, на якій представлено більше 50 робіт переможців конкурсу серед британських журналістів.

Своїм досвідом партнерства і співробітництва бібліотек в умовах багатонаціонального регіону поділилися директор

Севастопольської міської ЦБС для дорослих

Т. Ессін, завідувачка

Центру електронних засобів інформації Миколаївської ОУНБ ім. О. Гмирьова **Н. Моїсєєва**, завідувачка відділу „Дружба народів” КРУНБ ім. І.Я. Франка **С. Шевченко**.

На завершення для гостей було проведено екскурсію, під час якої учасники семінару мали змогу ознайомитися з унікальними документами та експонатами, пов'язаними з визначними подіями, що проходили в Лівадійському палаці, та видатними особами, які побували у його стінах.

10 листопада учасники семінару взяли участь у засіданні «круглого столу», котрий пройшов у Будинку-музеї І. Гаспринського (м. Бахчисарай). Найбільшу зацікавленість викликали виступи заступника директора з наукової роботи Бахчисарайського державного історико-культурного заповідника **О. Гайворонського** та заступника директора з автоматизації та механізації бібліотечних процесів Національної бібліотеки України для дітей **І. Торліна**.

О. Гайворонський наполягав на тому, що слід говорити не про інтеграцію в Європу, а про реінтеграцію, тому що Крим, його поліетнічна культура давно є частиною європейського культурного простору, про що свідчать численні пам'ятки культури, починаючи від античності і закінчуючи Кримським ханством.

І. Торлін розповів про організацію роботи віртуальної довідки для користувачів, що існує в НБУ для дітей з 2003 року. Після приєднання до корпоративного проекту п'яти інших бібліотек України (Миколаївської ЦБ для дітей ім. Ш. Кобера і В. Хоменка, Кіровоградської ОУНБ ім. Д.І. Чижевського, Херсонської обласної бібліотеки для дітей, Донецької ОУНБ ім. Н.К. Крупської, Львівської обласної бібліотеки для дітей) створено **Об'єднану довідкову службу бібліотек України**. **І. Торлін** запропонував створити Національну міжвідомчу службу віртуальної довідки бібліотек України на окремо виділеному сайті.

При підведенні підсумків семінару **О. Бородавка** відзначила, що, попри складність теми, всі його учасники збагатилися як фахово, так і духовно, й запропонувала, щоб інформацію про семінар було опубліковано у відповідних бібліотечних виданнях. Було визнано доцільним провести такі семінари для бібліотечних фахівців у кожному регіоні України.

О. Бородавка висловила окрему подяку від імені учасників семінару та Міністерства культури і туризму України працівникам Кримської республіканської універсальної наукової бібліотеки ім. І.Я. Франка, Республіканської кримськотатарської бібліотеки ім. І. Гаспринського, Лівадійського палацу-музею та Бахчисарайського державного історико-культурного заповідника за організацію роботи семінару на високому рівні.

До цього хочеться додати, що у дні проведення семінару стояла чудова сонячна погода, милували око золотом і багрянцем схили Кримських гір, біля підніжжя яких тихо плескалися хвилі Чорного моря. Тож кожен учасник семінару повів із собою, як дорогоцінний багаж, нові думки та ідеї, народжені під час спілкування з колегами, і незабутні враження від неповторної кримської осені.

В. Середюк

РОЗВИТОК агропромислового комплексу України – пріоритетний напрям державної політики, основа стабілізації народного господарства. Вінниччина за рахунок сприятливих природно-кліматичних умов, якісних родючих ґрунтів, багатоговікового землеробського досвіду є провідною сільськогосподарською областю України.

На сучасному етапі аграрних перетворень актуальності набуває створення інформаційного середовища, сприятливого для ефективної діяльності виробників сільськогосподарської продукції. Бібліотекам, разом з інформаційно-консультаційною службою (ІКС) сільського господарства, належить важлива роль у забезпеченні усіх ланок АПК інформацією, яка допоможе їм в оволодінні механізмом ринкових відносин, ознайомленні з передовими вітчизняними та зарубіжними технологіями. Інформація стає важливим інструментом реалізації державної політики щодо розвитку сільського господарства.

Одним із основних напрямів діяльності відділу літератури та інформації з питань сільського господарства Вінницької ОУНБ ім. К.А. Тімірязєва є співробітництво з сільськогосподарськими організаціями та науковими установами області.

З метою удосконалення системи бібліотечно-інформаційного обслуговування державних службовців АПК та безпосереднього наближення інформаційного ресурсу відділу до споживача, у 2003 році в приміщенні Головного управління сільського господарства і продовольства облдержадміністрації було створено Кабінет аграрної інформації.

В інформаційному забезпеченні його користувачів широко використовуються документні ресурси відділу – це понад 1 500 прим. книг та науково-виробничих журналів (близько 100 назв) актуальної тематики з різних галузей сільського господарства, що виходять на території України та Росії. При пошуку інформації з українського законодавства, використовуються БД “Ліга: Закон”, видання “Офіційний вісник України”, “Правовий вісник”, “Агрокомпас” та ін.

Забезпечує роботу Кабінету також працівник відділу – бібліотекар першої категорії О. Дроздук, здійснюючи довідково-інформаційне обслуговування з використанням, крім ви-

шевказаних джерел, інформації на електронних носіях, з Інтернету.

Інформування користувачів Кабінету відбувається щоденно в режимах “запит-відповідь” та індивідуального розповсюдження інформації з обов’язковим налагодженням зворотного зв’язку. Для цього створено тематичну картотеку, один із розділів якої містить теми, над якими працюють спеціалісти Управління.

Великою популярністю у фахівців користується систематичний бібліографічний покажчик іноземної літератури “Сельское хозяйство”. Значний інтерес вони виявляють до веб-сайтів сільськогосподарської тематики України, країн близького та далекого зарубіжжя.

Фахівці АПК дедалі частіше мають потребу в одержанні ринкової інформації, зокрема, щодо рівня цін внутрішнього і зовнішнього ринків, прогнозів ринків продукції, стосовно сільськогосподарської техніки, засобів захисту рослин тощо.

При організації книжкових виставок, викладок, відкритих переглядів літератури, інформаційних оглядів, проведенні індивідуальної роботи увага зосереджується на висвітленні питань з концептуальних основ новітньої аграрної політики, реформування земельних відносин, підвищення конкурентоспроможності аграрного виробництва, проблем АПК України в контексті європейської інтеграції, інвестиційної діяльності в АПК, аграрного підприємництва, ринкової інфраструктури зовнішньоекономічних зв’язків АПК, технічного переоснащення сільськогосподарського виробництва, соціально-економічних перетворень на селі та ін.

Основним завданням у роботі Кабінету аграрної інформації є удосконалення системи інформування спеціалістів АПК з метою забезпечення оперативності і повноти задоволення їхніх потреб. І працівники відділу літератури та інформації з питань сільського господарства намагаються це завдання виконувати, за що отримують належну оцінку своєї праці від фахівців сільськогосподарського виробництва.

НА ДОПОМОГУ БІБЛІОТЕЧНОМУ ФАХІВЦЮ

КНИЖКОВА ПОЛИЦЯ

СЕРІЯ “Публічна бібліотека” викликала значний інтерес у фахівців бібліотек України. В ній висвітлюється питання місії бібліотеки, інформаційних послуг, стратегічного планування, окремих аспектів діяльності національних бібліотек світу. Відділ наукового аналізу і розвитку бібліотечної справи НПБ України продовжує свою роботу над підготовкою методичних матеріалів цієї серії. Звертаємо вашу увагу на найбільш цікаві видання, що побачили світ 2005 року.

Питання планування хвилюють працівників бібліотек будь-якого рівня – від національних до сільських, від вузівських до шкільних. Вони думають про те, як зробити роботу бібліотеки не заштампованою, неформальною, а творчо підійти, визначити свої можливості, потенційні ресурси.

„Планування: стратегія і тактика” – видання, яке дає відповіді на ряд запитань, що стосуються такого важливого процесу, як планування: навіщо план? що таке процес планування? що потрібно взяти до уваги?

У виданні детально висвітлено методику розробки стратегії діяльності невеликої публічної бібліотеки, а на її основі – річного плану. Цікавими є додатки – зразки річних планів роботи ЦБС.

Для методистів буде корисною розробка методичного дня „Готуючись до планування”.

Видання спонукає бібліотекаря до творчого мислення, впровадження найсміливіших думок у життя, пропонує змінити погляд на такий давній і звичний для наших бібліотек процес – планування.

Актуальне видання „Соціокультурна діяльність” присвячено формам роботи з читачами у публічній бібліотеці. У ньому, зокрема, узагальнено досвід роботи бібліотек України та зарубіжжя з популяризації найбільш актуальних питань сьогодення – екології, правового навчання, психологічної підтримки, представлено найбільш розповсюджені форми масової роботи, визначено загальні

вимоги до її організації, вміщено деякі регламентуючі матеріали (Тимчасові примірні норми часу, Паспорт масового заходу, Інструкцію щодо організації роботи з популяризації документного фонду).

Акцент зроблено на малих формах бібліотечної роботи як найбільш використовуваних у публічних бібліотеках. Це книжкові виставки, перегляди та огляди літератури, бібліотечні плакати, бесіди, читання вголос. Висвітлено практику проведення активних форм роботи з читачами, творчих акцій.

Такі методичні матеріали будуть корисні при плануванні роботи у бібліотеці, адже вони містять інформацію про різноманітні форми, приклади практичного досвіду.

Коли виникає потреба в одержанні статистичних даних щодо бібліотек України, навряд чи якась довідкова служба зможе задовольнити такий запит. НПБ України щорічно збирає статистичну інформацію про публічні бібліотеки усіх 27 регіонів України та бібліотеки – методичні центри різних типів і форм власності. Ці відомості зібрано у статистичному збірнику „**Бібліотечна Україна в цифрах**”.

Тут наведено дані стосовно мережі бібліотек, бібліотечних фондів, книговидачі, кількості користувачів, бібліотечних працівників та ін. Визначено також такі показники діяльності, як книгозабезпеченість, читаність, обертаність, зібрано інформацію про сучасні технічні засоби бібліотек та кошти, виділені книгозбірням (з бюджету, позабюджетні), зокрема на комплектування.

Інформація подається у формі таблиць, окремо по кожному регіону, про публічні бібліотеки системи Міністерства культури і туризму України та бібліотеки різних типів і форм власності.

Показники даються у порівнянні з попереднім роком і змінна (збільшення або зменшення).

Цей збірник розрахований на спеціалістів у галузі бібліотечної справи, а також буде корисним працівникам органів влади та управління.

ЗАВЖДИ АКТУАЛЬНА ТЕМА

ВИЙШЛА у світ збірка матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції “Библиотечное общение: традиции и инновации”, яка відбулась у рамках Байкальського міжнародного інформаційного форуму. Проведена під егідою Бібліотечного відділення Міжнародної академії інформатизації при ООН, конференція розглянула проблеми, спільні для спеціалістів з бібліотекознавства вищих навчальних закладів і бібліотек Росії та України.

В останній час проблеми бібліотечного спілкування приділяється велика увага. Це пов'язано з процесом переосмислення ролі бібліотек у суспільстві, змінами вимог до функцій та змісту бібліотечної роботи. Адже сучасні бібліотеки – не тільки центри збереження і розповсюдження інформації, а також осередки міжособистісного спілкування. Особливості бібліотечної комунікації полягають у тому, що вона відбувається на кількох рівнях: між бібліотекарями і читачами, між бібліотекарями, між читачами.

У процесі бібліотечного спілкування (як безпосереднього – традиційного, так і віртуального) здійснюються пізнавальне, комунікативне, емоційне формування особистості користувача і професійне вдосконалення бібліотекаря. Орієнтуючись на потреби та інтереси користувачів, бібліотеки створюють простір спілкування і мають великі потенційні можливості розширення контактів та їхньої змістової насиченості.

У матеріалах збірки на базі практичного досвіду та наукових досліджень розглянуто феномен бібліотечного спілкування крізь призму професійних інтересів, узагальнено питання бібліотечного спілкування на основі перспективної наукової методології (акмеології), продемонстровано різноманітність підходів до вивчення проблеми. Увага авторів зосереджена на питаннях розвитку етичної культури співробітників бібліотеки, управління бібліотечним колективом, проблемах інформаційного спілкування, пов'язаних з використанням нових технологій. Фахівці бібліотечної справи

Як правило, у бібліотечній справі регіону тон задає обласна універсальна наукова бібліотека. Як працюють ці заклади? Що хвилює їхніх керівників? Які повсякчасні проблеми виникають у фахівців? Як організовується обслуговування користувачів?

Збірник „**Регіональні бібліотеки**” – спроба проаналізувати діяльність обласних книгозбірень за матеріалами планово-звітної документації, що є в НПБ України. Видання доповнене статистичною інформацією з основних показників роботи (кількість користувачів, показники щодо фондів, бібліотечних працівників, фінансових надходжень). Цікаво буде порівняти дані своєї бібліотеки у контексті ОУНБ інших областей. Окремі статистичні показники подано також у графічному зображенні, де наочно показано місце кожної окремої бібліотеки у порівнянні з іншими.

Для успішного функціонування сучасної бібліотеки її керівник повинен крокувати в ногу із часом. На діяльність публічної бібліотеки впливають щонайменше 260 законодавчо-нормативних документів, ухвалених різними законодавчими інституціями. Бібліотекар сьогодні змушений бути і юристом, і адвокатом і економістом. Чим краще бібліотечні фахівці знають законодавчу базу, тим більше у них шансів та можливостей виконувати свою місію.

Звертаємо вашу увагу на видання “**Бібліотека у правовому полі**”, що продовжує започатковану у 2000 році серію “Законодавство – бібліотекам України”. Тут зібрано повні тексти та витяги із нормативних документів, що законодавчо забезпечують загальні засади діяльності бібліотек. Це матеріали, що доповнюють попередні випуски, а також такі, що прийняті протягом 2005 року. При підготовці видання було враховано побажання і запитання практиків.

з'ясовують причини, які можуть стати на заваді розвитку пов-

А. Голидьбіна

ноцінного діалогу між читачем і бібліотекарем: відсутність належної організації бібліотечного середовища (приміщень, фондів, інтер'єрів), недостатність електронних ресурсів тощо.

Рішення проблем пропонується шляхом удосконалення професійної комунікативної культури бібліотекарів, їхньої психологічної підготовки, підвищення комфортності обслуговування за рахунок раціоналізації технологічних процесів у бібліотеці.

Складачем, автором передмови та одним із авторів збірки є професор, декан бібліотечно-інформаційного факультету Східно-Сибірської державної академії культури і мистецтв С. Єзова, добре відома бібліотечним фахівцям своїми дослідженнями з бібліотечного спілкування, які спрямовують бібліотекарів на розв'язання практичних завдань. Так, наприклад, за книгою С. Єзової “Грані бібліотечного спілкування” в Науково-технічній бібліотеці Київського національного університету технологій та дизайну було проведено науково-практичну конференцію, яка сприяла підвищенню культури спілкування бібліотекарів.

У статті “Бібліотека – центр людського спілкування”, вміщеній у цій книзі, С. Єзова аналізує реальні і потенційні можливості бібліотеки як осередку традиційного та віртуального спілкування, розкриває різні аспекти соціальної значимості контактів користувачів.

Матеріал у збірці розміщено за алфавітом прізвищ авторів. У кінці книги подано відомості про авторів публікацій.

Видання, безумовно, становить інтерес для широкого кола фахівців бібліотечної справи, інформатизації, освіти та управління, сприятиме вихованню комунікативної культури в найширшому розумінні цього поняття.



У кожній справі є люди, які своїми ідеями, своїм горінням роблять її особливою. Саме до таких людей належить директор Кіровоградської ОУНБ ім. Д.І. Чижевського, заслужений працівник культури України Олена Миколаївна Гаращенко, яка внесла в розвиток бібліотечної справи багато нового, а бібліотеку зробила відомою не тільки в Україні.

Свою бібліотечну діяльність Олена Миколаївна розпочала в цій книгозбірні в 1974 році, маючи за плечима вищий педагогічний навчальний заклад (факультет іноземних мов) та три роки педагогічної роботи. Працювала спочатку бібліотекарем відділу міського абонементу, а згодом – старшим бібліотекарем відділу літератури іноземними мовами. Бібліотечна справа її захопила, тож по закінченні в 1985 році Київського державного інституту культури Олена Гаращенко протягом 10 років займає посаду завідувачки відділу літератури іноземними мовами. За рівнем роботи відділ стає одним із кращих у бібліотеці, добре відомим та популярним серед читачів.

У 1994 році вона виграла конкурс серед бібліотекарів України на стажування в Бібліотеці Конгресу США і була однією з 12 бібліотекарів із країн Центральної Європи, які пройшли тримісячне навчання в найбільш прогресивній і потужній бібліотеці світу.

З того часу О. Гаращенко ще кілька разів стажувалась у бібліотеках та громадських організаціях у США, одержавши перемогу в кількох міжнародних конкурсах.

Висока ерудиція, постійний творчий пошук, ініціативність, уміння працювати з людьми – ці якості сприяли зміцненню авторитету Олени Миколаївни та спонукали керівництво області запропонувати їй у 1996 році посаду заступника директора, а в 1998 році – директора бібліотеки.

Займаючи ці посади, О. Гаращенко організовує нові важливі структурні підрозділи бібліотеки: відділ автоматизації та комп'ютерних технологій, відділ маркетингу, реклами та координації масової роботи, відділи краєзнавства, рідкісних і цінних документів.

Вона вважає, щоб створити сучасну бібліотеку, яка є центром знань, інформації, культури, потрібен вірний вибір пріоритетів, тобто наявність професійного бачення стратегії подальшого життя установи. Це – інформатизація бібліотеки, вироблення нових інформаційних продуктів і послуг та організація доступу до них; мобілізація інтелектуального потенціалу працівників на проектну діяльність для залучення додаткових коштів; організація безперервної бібліотечної освіти; бібліотечний менеджмент та розроблення комплексної системи послуг нового рівня для забезпечення інформаційних потреб громадян; орієнтація на регіональний ресурс.

Олена Миколаївна послідовно і наполегливо продовжує ініціювати, захищати і очолювати низку проектів, у тому числі міжнародних. Так, у 1998 р. – це був Міжнародний проект професійного розвитку українських та латвійських бібліотекарів “10+10” з удосконалення системи безперервної освіти бібліотекарів за міжнародною програмою

професійного розвитку спеціалістів бібліотек Латвії і України. Також було отримано гранти від Всесвітнього жіночого фонду на створення першого безкоштовного Інтернет-класу для жителів м. Кіровограда. Ряд проектів з удосконалення сучасних бібліотечних технологій і комп'ютеризації бібліотеки успішно захищені у Міжнародному фонді “Відродження”, завдяки чому бібліотека має понад 70 потужних комп'ютерів.

Олена Миколаївна постійно приділяє увагу організаційно-методичній роботі, дбає про впровадження інформаційних технологій не лише в обласній бібліотеці, а й у бібліотеках Кіровоградщини.

Завдяки розробленому та очолюваному нею проекту “Мережа громадянської освіти” Кіровоградська ОУНБ ім. Д.І. Чижевського протягом останніх 4 років відкрила на базі центральних районних та міських бібліотек 15 Інформаційно-ресурсних центрів (ІРЦ), яким було безкоштовно надано комп'ютерну техніку та Інтернет-зв'язок, бібліотечки правової літератури. Послугами ІРЦ вже скористалися близько 20 тис. осіб.

Вивчення Оленою Миколаївною прогресивного бібліотечного досвіду, постійне вдосконалення професійних знань знайшли своє відображення в успіхах та здобутках очолюваної нею бібліотеки. Уперше в Україні тут запроваджено професійну українізовану автоматичну бібліотечну систему ІРБІС; створено он-лайн каталог (<http://opac.library.kr.ua>). Вже п'ять років діє веб-сайт ОУНБ, який є одним із найпотужніших бібліотечних сайтів України, перш за все, через значну кількість цифрових книг з фондів бібліотеки. Щороку сайт відвідують

понад 100 тис. користувачів.

Великою популярністю у мешканців обласного центру користується потужний сучасний Інтернет-центр, відкритий завдяки проекту LEAP. Значним доповненням до традиційного краєзнавчого ресурсу став Регіональний інформаційний портал “Кіровоградщина” (<http://kr.ua>).

Бібліотекою створено, поки що єдиний у СНД WAP-сайт (<http://wap.library.kr.ua>), за допомогою якого користувачі з мобільного телефону чи кишенькового комп'ютера мають доступ до мережевих сервісів бібліотеки звідусюди, де діє покриття мобільного оператора зв'язку. Кіровоградська ОУНБ ім. Д.І.Чижевського є керівником та засновником проекту з організації Центрально-українського кооперативного каталогу (ЦУКК), який сьогодні налічує 10 учасників.

Серед послуг, які з'явилися нещодавно, – виконання “віртуальних довідок”, а також діяльність при бібліотеці “Юридичної клініки” – центру безкоштовної правової допомоги соціально незахищеним верствам населення, створеного бібліотекою спільно з міським управлінням юстиції та Кіровоградським юридичним інститутом внутрішніх справ.

У січні 2004 р. О. Гаращенко представляла Україну в Бельгії на започаткуванні проекту Європейської Комісії КАЛІМЕРА “Використання в культурі: місцеві заклади як посередники в організації доступу до електронних ресур-



сів”, завдяки чому Кіровоградська ОУНБ ім. Д.І.Чижевського стала партнером проекту від України, а Олена Миколаївна – його керівником.

Реалізація цього проекту поклала початок творчій співпраці бібліотеки з обласним краєзнавчим музеєм та Державним архівом Кіровоградської області. Зокрема, в 2005 році за ініціативою О. Гаращенко спільними зусиллями трьох установ було організовано та презентовано унікальні за формою та змістом виставки “Автограф війни” (до 60-річчя Перемоги у Великій Вітчизняній війні) та “Корифеям українського театру присвячується” (до 150-річчя українського професійного театру), які викликали неабиякий резонанс в обласному центрі.

Громадська діяльність Олени Миколаївни пов’язана зі створенням Кіровоградської регіональної бібліотечної асоціації, яку вона очолила в 1997 році і представляла на міжнародних бібліотечних конференціях Американської бібліотечної асоціації (1996-1998), ІФЛА (2000), і т. ін.

Як лідер жіночого руху в 1997 році О. Гаращенко виграла конкурс на участь у міжнародному стажуванні з питань розвитку громадянського суспільства для неурядових організацій, яке проходило у США. Побачене й почуте її захопило, тому, повернувшись додому, організувала з колегами по роботі обласну інформаційну службу з актуальних питань жіноцтва (ОЖІС), діяльність якої спрямована на захист прав жінок.

Бібліотека – постійний учасник щорічних Кримських конференцій, на яких і сама Олена Миколаївна, і колеги ви-

ступають з цікавими та змістовними доповідями.

Значний внесок у розвиток бібліотечної справи в Україні та області О. Гаращенко знайшов гідну оцінку в суспільстві – вона неодноразово відзначалася подяками, грамотами та почесними грамотами Кабінету Міністрів України, Міністерства культури і туризму України, обласної державної адміністрації, управління культури і туризму обласної адміністрації.

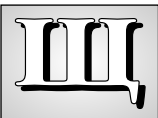
Визначними на події для Олени Миколаївни були 2004 рік, коли вона отримала Диплом “Кращий директор обласної універсальної наукової бібліотеки”, а також 2005 – ювілейний для неї рік, коли одержала звання “Заслужений працівник культури України”.

Завжди переповнена новими ідеями та творчими задумами, Олена Миколаївна Гаращенко була і є справжнім лідером свого колективу, здібним, вимогливим до себе та підлеглих керівником, здатним створити в бібліотеці творчу атмосферу, утримати біля себе відданих справі людей, розкрити в них творчий потенціал.

Ось така вона – яскрава особистість, цілеспрямована і наполеглива, розумна і вольова жінка, тож колектив щиро бажає Олені Миколаївні доброго здоров’я, щасливого і творчого довголіття, сімейного затишку!

*Колектив Кіровоградської ОУНБ
ім. Д. І. Чижевського*

ПОКЛИКАННЯ – БІБЛІОТЕКА



ОДНИНИ центральною вулицею села Івахни Монастирищенського району, що на Черкащині, поспішає до Будинку культури жінка, яку добре знають всі жителі. Це завідувачка сільської бібліотеки Галина Леонідівна Свінцицька, людина з великої літери, що відає улюбленій бібліотечній справі всі свої знання, вміння і талант.

Народилася вона в цьому ж селі в хліборобській родині. З молоком матері увібрала у свою душу велику любов до книг та читання. А коли потрібно було вибирати професію, твердо вирішила стати бібліотекарем. Після закінчення Кіровоградського культурно-освітнього училища пішла працювати у сільську бібліотеку.

Галина Леонідівна – ніби добрий чарівник, прагне донести до людей весь багатий світ книги, вміє зацікавити їх цікавим твором, спонукати до пізнання нового. Це освічена, мудра та чуйна жінка, до якої нерідко йдуть і за порадою. А ще вона – справжній патріот свого рідного села, робить усе, щоб життя вирувало в ньому, було цікавим, влаштовуючи різноманітні заходи у бібліотеці.

Сьогодні бібліотека стала культурно-інформаційним центром села. Її фонд складає близько 7 тис. книг, користувачами є 700 селян, з них 145 осіб – діти; за рік книговидача становить понад 10,7 тис. прим. документів, із них близько 3 тис. – література для дітей.

За допомогою сільської Ради та дирекції місцевого сільського господарства бібліотека забезпечується періодичними виданнями. Для школярів відкрито кімнату юного читача. До послуг дітей – довідкові видання, різноманітні добірки літератури, які допомагають підготуватися до уроків, цікаво і корисно провести дозвілля.

Е. Ільїна

Традиційним

стало проведення у книгозбірні уроків бібліотечної грамотності. З метою збереження книжкового фонду та фонду підручників відбуваються акції “Відремонтуй книгу в бібліотеці” та “Живи, книго!”. Цікаво проходять Тижні дитячої та юнацької книги, різноманітні заходи, присвячені краєзнавчій тематиці та здоровому способу життя, зустрічі з цікавими людьми-односельцями.

Діти обожнюють свого бібліотекаря. А вона, у свою чергу, як дбайливий садівник, робить все від неї залежне, щоб з маленького росточку згодом вирросло плідне дерево, і разом з учителями працює з дітьми, виховуючи майбутніх громадян України.

Поєднуючи традиційні та інноваційні форми роботи, Галина Леонідівна заохочує своїх односельців до читання. У нелегкі часи, які всі ми зараз переживаємо, коли приміщення бібліотеки взимку не отоплюється, коли немає грошей на систематичне комплектування книжкового фонду, придбання комп’ютерної техніки, Г. Свінцицька робить усе можливе, щоб кожний читач, йдучи до бібліотеки, був впевнений, що отримає там кваліфіковану допомогу, знайде необхідну інформацію. У взаєминах із читачами у книгозбірні панує атмосфера взаємного довір’я і поваги.

Галина Леонідівна виконує безліч обов’язків, адже вона – депутат сільської Ради, її визнано кращим бібліотечним працівником району, нагороджено численними грамотами. І водночас ця чудова жінка залишається лагідною мамою і бабусею, вправною господинею – на все у неї вистачає сил. Бібліотека ввійшла в життя Галини Леонідівни Свінцицької з юності, і ось уже 33 роки це не просто місце її роботи, а розрада для душі, сенс життя.

НЕБАЙДУЖІСТЬ – ЇЇ ПРОФЕСІЙНЕ КРЕДО



Б

ІБЛІОТЕЧНА громадськість України щиро вітає головного спеціаліста відділу аналізу та прогнозування діяльності бібліотек та інформаційних мереж Міністерства культури і туризму України **Ольгу Степанівну Бородавку** з черговим важливим етапом на її життєвому шляху.

О. Бородавка є одним із найбільш досвідчених фахівців бібліотечної галузі з багаторічним досвідом роботи. Свій професійний шлях починала з посади методиста, а відтоді вже понад 25 років працює в апараті Міністерства. Всебічно знає сучасні потреби і проблеми бібліотек України в цілому та окремих її регіонів, добре обізнана з технологією та основними процесами роботи бібліотек усіх рівнів, вміє аналізувати та стратегічно мислити.

Багато зусиль докладає до вироблення концептуальних, нормативно-правових засад діяльності бібліотек, є учасником розробки близько 20 законодавчих та нормативних документів, у т. ч. першого в галузі культури Закону України "Про бібліотеки і бібліотечну справу", низки важливих урядових постанов і розпоряджень.

О. Бородавка – ініціатор і організатор проведення щорічних всеукраїнських бібліотечних науково-практичних конференцій, семінарів, нарад. Постійно дбає про впровадження сучасних інформацій-

них технологій, зміцнення співпраці з органами влади, видавництвами, громадськістю, надає неоціненну консультативну і практичну допомогу працівникам бібліотек. Вона щиро вболіває за збереження національної культурної спадщини, загальнодержавної мережі бібліотек, підвищення престижу галузі та іміджу бібліотечного працівника, докладає багато зусиль до гідного поцінування суспільством його праці. Була одним із ініціаторів встановлення професійного свята – Всеукраїнського дня бібліотек. Своєю наполегливістю і небайдужістю тільки за останній рік попередила закриття близько 15 бібліотечних закладів у різних регіонах України.

Ольга Степанівна – активний популяризатор української мови, організатор щорічної всеукраїнської виставки-форуму "Українська книга на Одещині". Вона є також членом Експертної ради Міністерства з придбання україномовної книги для поповнення фондів публічних бібліотек.

Бібліотечна громадськість бажає Ользі Степанівні життєвого благополуччя, творчої наснаги, подальших успіхів у роботі, особистого щастя!

НАЛАШТОВАНА НА ТВОРЧІСТЬ

К

ОЛЕКТИВ Національної парламентської бібліотеки України, редколегія журналу "Бібліотечна планета" щиро вітають із ювілеєм нашу колегу, завідувачку відділу наукового аналізу та розвитку бібліотечної справи, члена редколегії **Інну Олексіївну Цуріну**.

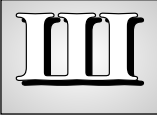
Високий професіоналізм і талант методиста давно принесли Інні Олексіївні заслужені визнання і повагу бібліотечних працівників спочатку Києва, а потім і всієї України. Вона володіє рідкісним даром за окремими фактами бачити сутність суспільного явища, визначати динаміку процесів, відчувати найновіші віяння у нашій справі. Інна Олексіївна багато робить для зближення стандартів



обслуговування України і передових країн світу, працює над втіленням в Україні моделі сучасної публічної бібліотеки. До неї активно звертаються спеціалісти бібліотечної справи за порадами, новими ідеями, цінними професійними консультаціями.

Завжди усміхнена, завжди сучасна, трохи іронічна та доброзичлива, наша ювілярка випромінює оптимізм і енергію, товарицькість, налаштованість на творчість.

Від усієї душі бажаємо Вам, Інно Олексіївно, здоров'я, довголіття, сімейного щастя і радості від подальшої праці на користь бібліотечній справі України. Хай збудуться всі Ваші найзаповітніші мрії!



АНОВНІ бібліотекарі! Ми щиро вдячні вам за те, що ви обрали тяжку, але почесну і дуже необхідну професію, основа якої – відповідальність за духовний, інтелектуальний і моральний розвиток нації, зокрема молодого покоління України. І, звичайно, ви поділяєте нашу думку про те, що інтелект нації залежить від літератури, яку читає молодь, адже молоде покоління України в XXI столітті має бути освіченим, зокрема обізнаним з найсучаснішими досягненнями в галузі науки і техніки.

На жаль, сьогодні ми змушені констатувати низький інтерес у школярів до науки. Телебачення і радіо пропагують легкий спосіб життя. У пресі багато псевдонаукової інформації. ЗМІ практично втратили свої виховні та розвиваючі функції. Це неминуче призводить до деградації особистості. Особливо незахищеною є молодь.

Відсутність сучасних джерел наукових знань для молоді негативно впливає на рівень освіченості та культури нашої нації, яка ще не так давно вважалася однією з найосвіченіших націй у світі. У наш час низьким є інтерес до читання наукових журналів, слабо розвинені навички роботи школярів із науково-популярною літературою. Велика кількість шкіл та бібліотек мало або й зовсім не передплачують науково-популярну літературу. І це сумні факти. Не лише обдаровані й талановиті діти потерпають від браку актуальної наукової інформації, але і їхні вчителі, батьки.

Надійним імунітетом проти маніпуляцій ще не сформованою психікою дітей мало би стати їхнє критичне ставлення до бурхливого потоку інформації. Основною умовою цього є формування аналітичного мислення молоді, її наукового світогляду. У розвинутих країнах педагогам і батькам у цьому допомагають науково-популярні видання, зокрема науково-популярні журнали.

Ці часописи сприяють становленню науково-гуманістичного світогляду молоді, формують потяг до знань, сприяють творчому розвитку особистості, виховують освічену, гідну людину, справжнього патріота.

Наразі в Україні практично єдиним таким часописом є науково-популярний журнал для юнацтва "Країна знань", який охоплює більшість наукових дисциплін та розрахований саме на учнів. Вже п'ятий рік його видають провідні науковці країни, які виконують свій громадський обов'язок та роблять все можливе, аби на сторінках журналу розповісти про найсучасніші досягнення науки та техніки, сформувати науковий світогляд сучасної молоді.

Журнал "Країна знань" розповсюджується по всій території України і розрахований на дітей старшого шкільного віку, молодь, вчителів, батьків.

Програмні цілі журналу: формування науково-гуманістичного світогляду молоді, розвиток її інтелекту, здібностей, талантів, поширення інформації про досягнення науки та техніки.

Рубрики журналу: "Фізика", "Радіофізика", "Прозоро про математику", "Задачі", "Кібернетика", "Біологія", "Світ рослин", "Хімія", "Астрономія", "Географія", "Геологія", "Екологія", "Філософія", "Є така спеціальність", "Антарктика", "Україна – світові", "Музеї України", "Всесвітня культура", "Книги-співрозмовники", "Проблеми навчання", "До Дня Перемоги", "Заповідники", "Життя видатних людей", "Пізнай себе", "Спорт і хобі", "Питання до психолога", "Роботи Малої академії наук", "Історія науки", "Цікавинки".

Наша редакція співпрацює з бібліотеками Києва. Нас запрошують на зустрічі з читачами. У деяких бібліотеках створено куточки "Країна знань".

Але, на превеликий жаль, більшість дітей, їхніх батьків та вчителів і навіть бібліотеки України майже не знають про наш журнал.

"Країна знань" може стати помічником батькам та вчителям у справі виховання та формування наукового світогляду молоді людини. Матеріали журналу допоможуть зробити урок більш цікавим, динамічним. Педагогічна взаємодія вчителя і школяра стає набагато ефективнішою, якщо учень готується до уроку не лише за підручником, але й за науково-популярною літературою. Саме тому ми переконані, що цей журнал стане їм у пригоді та допоможе протистояти навалі байдужості і бездуховності.

Звертаємося до вас, працівники бібліотек, із закликом допомогти читачам відкрити "Країну знань".

Сьогодні всім зрозуміло, що для збереження суверенітету України потрібно підтримувати на високому рівні інтелект української нації. Нині в Європі, куди ми так прагнемо, запроваджено загальноєвропейську програму "Європа знань". Наш журнал зветься "Країна знань", отже, актуальність справи, що ми робимо, не підлягає сумніву.

Ми, як і весь цивілізований світ, підтримуємо відомий вислів, що насправді рівень цивілізації визначається не розмірами міст та не зібраними врожаєм. Про нього свідчить якість Людини, яку виховує країна.

З повагою,
головний редактор журналу "Країна знань"

Т. Белих.

Наші автори

Ашаренкова Н., кандидат педагогічних наук, професор Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв

Вилегзаніна Т., генеральний директор Національної парламентської бібліотеки України, заслужений працівник культури України, віце-президент Української бібліотечної асоціації

Голідьбіна А., директор Науково-технічної бібліотеки Київського національного університету технологій та дизайну, відмінник освіти України

Грецько Г., заступник директора Централізованої бібліотечної системи для дітей м. Миколаєва

Груніна Л., головний бібліограф Національної парламентської бібліотеки України

Дибчук Л., Тернопільська академія народного господарства

Львіна Е., провідний методист Черкаської обласної бібліотеки для дітей

Кириченко Г., заступник генерального директора Національної парламентської бібліотеки України

Ковальчук Л., директор Публічної бібліотеки імені Лесі Українки м. Києва, заслужений працівник культури України, віце-президент Української бібліотечної асоціації

Кравченко С., головний бібліотекар Національної парламентської бібліотеки України

Куриштов Н., заступник директора Республіканської кримськотатарської бібліотеки ім. І. Гаспринського

Кушнерчук М., директор Надвірнянської централізованої бібліотечної системи Івано-Франківської області

Лехман Т., викладач кафедри гуманітарних дисциплін Львівської філії Міжрегіональної академії управління персоналом

Лой В., головний бібліограф Національної парламентської бібліотеки України

Людвік Н., завідувачка бібліотеки ім. А. Ахматової Оболонської централізованої бібліотечної системи м. Києва

Лянсберг О., завідувачка відділу Херсонської обласної універсальної наукової бібліотеки імені Олеса Гончара

Паславський Т., заступник директора Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника, кандидат історичних наук

Паішкова В., кандидат історичних наук, директор Центру інформаційних ресурсів Посольства США в Україні, віце-президент Української бібліотечної асоціації

Погребня О., завідувачка відділу Національної парламентської бібліотеки України

Покотило Н., директор Червоноградської централізованої бібліотечної системи

Радомовська Л., завідувачка Бібліотеки-філії № 1 для молоді м. Жовті Води Дніпропетровської області

Середюк В., завідувачка відділу Вінницької обласної універсальної наукової бібліотеки ім. К.А. Тімірязєва

Шнір М., віце-президент Канадського Товариства Приятелів України

ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КЕРІВНИХ КАДРІВ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ Третя міжнародна науково-практична конференція

„Документознавство. Бібліотекознавство Інформаційна діяльність: Проблеми науки, освіти та практики”

16-18 травня 2006 р., м. Київ, Україна
Інформаційне повідомлення

Інформуємо Вас про те, що 16-18 травня 2006 р. у м. Києві відбудеться Третя міжнародна науково-практична конференція „Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність: Проблеми науки, освіти та практики”.

До участі в її роботі запрошуюються вчені, викладачі та наукові працівники закладів освіти, співробітники наукових, публічних та вузівських бібліотек, органів НТІ та документального забезпечення управління.

На конференції планується обговорення проблем за такою тематикою:

- теоретико-методологічні основи розвитку документознавства та бібліотекознавства;
- фундаментальні та прикладні проблеми інноваційного розвитку інформаційної сфери;
- актуальні проблеми інформаційно-бібліотечного сервісу;
- впровадження новітніх інформаційних технологій та Інтернет в бібліотеках, органах НТІ, службах документального забезпечення управління;
- проблеми підготовки та безперервної освіти фахівців;
- менеджмент і маркетинг в інформаційній сфері;
- інформаційне та документальне забезпечення процесів освіти та управління.

Умови участі у конференції:

1. Бажаючим взяти участь у роботі конференції пропонується надіслати тези доповіді або заявку про участь до 20 квітня 2006 р. на адресу оргкомітету. Тези доповідей буде опубліковано. Повні тексти доповідей можуть бути надруковані в науковому часописі „Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія”.

2. Початок конференції 16.05.2006 р. о 10.00. Реєстрація учасників 16.05.2006 р, з 9.00 до 11.00.

3. Робочі мови конференції: українська, російська, англійська.

Вимоги до оформлення текстів доповідей:

- приймаються оригінальні матеріали, що раніше не друкувалися;
- тексти тез приймаються українською та російською мовами, обсяг матеріалів – до 2 сторінок;
- матеріали приймаються у друкованому вигляді (з копією на дискетах 1,44 Mb) та електронною поштою;
- форма подання матеріалів: розмір шрифту – 12, інтервал – 1,5, поля стандартні;
- до текстів обов'язково додається авторська довідка, в якій наводяться: прізвище, ім'я та по батькові (повністю) автора (авторів), науковий ступінь, вчене звання, адреса і телефони, E-mail, місце роботи, посада;
- тексти доповідей супроводжуються короткою анотацією (не більше 800 знаків) українською мовою.

Адреса оргкомітету: м. Київ, вул. Січневого повстання, 21
тел. (+380 44) 280-36-19, Слободяник Михайло Семенович
E-mail: slobod-doc@bigmir.net